

व्यावसायिक कृषि, पर्यटन र पूर्वाधार !
बालमैत्री देवचुली बस्न योग्य शहर !!

बालबालिकाको विवरण २०७५

देवचुली नगरपालिका

नगर कार्यपालिकाको कार्यालय

प्रजातिनगर, नवलपरासी (बर्दघाट सुस्ता पूर्व)

गण्डकी प्रदेश, नेपाल

प्रकाशक
देवचुली नगरपालिका

नगर कार्यपालिकाको कार्यालय
प्रगतिनगर, नवलपरासी (बर्दघाट सुस्ता पूर्व)
गण्डकी प्रदेश, नेपाल

सम्पादन सल्लाहकार

पूर्णकुमार श्रेष्ठ (नगरप्रमुख, देवचुली नगरपालिका)
पार्वता तिवारी (नगर उपप्रमुख, देवचुली नगरपालिका)
मानबहादुर खड्का (प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत, देवचुली नगरपालिका)
ओमप्रसाद पाण्डे, (शाखा अधिकृत, देवचुली नगरपालिका)
श्रीभद्र पौडेल (लेखा अधिकृत, देवचुली नगरपालिका)

लेखन तथा सम्पादन

मोतिप्रसाद रिजाल शाखा अधिकृत, शिक्षा शाखा प्रमुख
शिवप्रसाद पराजुली, स्वास्थ्य शाखा संयोजक
खिमानन्द भुसाल (बालमैत्री परामर्शदाता, देवचुली नगरपालिका)
नारायणप्रसाद पौडेल (बालमैत्री परामर्शदाता, देवचुली नगरपालिका)
शर्मिला पौडेल (बालमैत्री परामर्शदाता)
विद्या पौडेल (बालमैत्री सहजकर्ता)

सम्पादन, विश्लेषण र लेखन सहयोग :

अविनाश पन्थी (सूचना अधिकारी, देवचुली नगरपालिका)
ध्रुव आचार्य (प्रमुख, वातावरण तथा सामाजिक शाखा, देनपा)
अर्मान मिया (अध्यक्ष, देवचुली नगरपालिका स्तरीय बाल सञ्जाल)
सन्दीप्ती भट्ट (उपाध्यक्ष, देवचुली नगरपालिका स्तरीय बाल सञ्जाल)
आश्मा अर्याल (सचिव, जिल्लास्तरीय बाल सञ्जाल)
दिपक शर्मा (महासचिव, जागृति बाल तथा युवा सरोकार नेपाल)

प्रकाशन मिति: २०७५ श्रावण

देवचुली नगरपालिका

नगर कार्यपालिकाको कार्यालय

प्रगतिनगर, नवलपरासी (बर्दघाट सुस्ता पूर्व)

गण्डकी प्रदेश, नेपाल ।

पत्र संख्या:

मिति: २०७५/४/२०

चलानी नं.:

शुभकामना ।

बालबालिका वर्तमानका साभेदार र भविष्यका कर्णाधार हुन् । 'समृद्ध नेपाल, सुखी नेपाली' बनाउने राष्ट्रिय लक्ष्यमा योगदान पुऱ्याउन बालबालिकाका सवालहरुलाई उचित किसिमले सम्बोधन गर्दै बालबालिकाको क्षेत्रमा लगानी बढाउन बालमैत्री स्थानीय शासन पद्धतिको अवलम्बन गर्नु वाञ्छनिय भएको छ ।

मुलतः स्थानीय श्वायत्त शासन, २०५५ नियमावली २०५६ अनतर्गतका कार्यविधिहरु कार्यान्वयनमा आएका सहभागिता मुलक र समावेशी शासन पद्धति अवलम्बन हुदै आएको छ । जसमा अन्य लक्षित वर्गका साथै बालबालिकाको सहभागिता र समावेशीता सुनिश्चित गर्ने प्रयाशहरु भएका छन् ।

यस प्रकारको पद्धतिलाई अवलम्बन गर्न सके समाजलाई द्रुत गतिबाट विकास गर्दै समृद्ध बनाउन सकिन्छ, भन्ने हाम्रो ठम्याई हो । नेपाल सरकारबाट साबिक प्रगतिनगर गा.वि.स. (हाल देवचुली नगरपालिका १०-१५) २०७० पौष ०९ गते तत्कालिन संघीय मामिला तथा स्थानीय विकास मन्त्री बिद्याधर मल्लिकज्यूको प्रमुख आतिथ्यतामा नेपालकै पहिलो बालमैत्री स्थानिय निकाय घोषणा भैसकेको गौरवपूर्ण इतिहास स्मरण गराउन चाहन्छु । देवचुली नगरपालिकाले आ.व. २०७०/२०७१ देखि बालमैत्री स्थानीय शासन अवलम्बन गरी बालमैत्री नगर निर्माण गर्न विविध गतिविधिहरु सञ्चालन गर्दै आईरहेको छ । नेपाल सरकारद्वारा जारी बालमैत्री स्थानीय शासन राष्ट्रिय रणनीति र कार्यान्वयन कार्यविधि, २०६८ बमोजिम उल्लेखित ३९वटा सुचक, थप ४ ओटा स्थानीय सुचक र १६ वटा खुड्किलाहरु जसले बालबचाउ, बालसंरक्षण, बाल विकास र अर्थपूर्ण बालसहभागिताको जगलाई मजबुत बनाएको छ । यसै आधारलाई टेकेर हाम्रो नगरपालिका बालबालिकाको क्षेत्रमा विशेष लगानीका लागि दृढ संकल्पित छ ।

सन १९८९ नोबेवर २० मा संयुक्त राष्ट्रसंघको महासभाबाट बालअधिकार महासन्धी पारित भई नेपालले पनि उक्त बालअधिकार महासन्धी सन १९९० सेप्टेम्बर १४ मा निशर्त अनुमोदन गरे पश्चात् हाल बाल अधिकार को विषय राष्ट्रिय तथा अन्तराष्ट्रिय चासोको विषय बनेको छ । यसै सन्दर्भमा देवचुली नगरपालिकाले बालबालिकाको क्षेत्रमा लगानी गरी अर्थपूर्ण सहभागिताको सुनिश्चितता गर्दै बालमैत्री स्थानीय शासनलाई सार्थकता प्रदान गर्न सम्पूर्ण सरो कारवाला निकायहरुको सहयोग र समन्वयमा काम भैरहेको छ ।

राष्ट्रिय रणनीतिमा उल्लेखित १६ वटा खुड्किलाहरु पुरा गर्ने स्थानीय तहलाई बालमैत्री घोषणा गर्न सकिने व्यवस्था छ । देवचुली नगरपालिकाले त्यसलाई अभै मजबुत बनाउन स्थानीय स्तरबाट थप ४ वटा सुचक समावेश गरी बालबालिकाको विवरण तयार गर्नुपर्ने भएकाले बालमैत्री उन्मुख यस नगरपालिकाले यथासम्भव विवरण संकलन गरी बालबालिकाको यो वस्तुगत विवरण प्रकाशन गरिएको छ ।

यसै सन्दर्भमा पुस्तक प्रकाशनमा महत्वपूर्ण भूमिका निर्वाह गर्नु हुने र सुचना तथा सम्पादनमा सहयोग गर्नुहुने सबैलाई हृदय देखि धन्यवाद सहित शुभकामना व्यक्त गर्दछु ।

धन्यवाद ।

पूर्णकुमार श्रेष्ठ
नगर प्रमुख

देवचुली नगरपालिका

नगर कार्यपालिकाको कार्यालय
प्रगतिनगर, नवलपरासी (बर्दघाट सुस्ता पूर्व)
गण्डकी प्रदेश, नेपाल ।

पत्र संख्या:
चलानी नं.:

मिति: २०७५/४/२०

शुभकामना

नेपालकै पहिलो बालमैत्री स्थानीय निकाय प्रगतिनगर गा.वि.स (२०७० पौष ९), नेपालकै पहिलो बाल क्लब जागृति बाल क्लब नेपाल जस्ता बालबालिकाको क्षेत्रमा गौरवमय इतिहास बोकेको यस नगर पालिका बाल अधिकारको क्षेत्रमा नेपालकै नमुना नगरपालिका हो । देवचुली नगरपालिका बालमैत्री स्थानीय शासनको जन्मस्थल र उर्वर भूमि हो । बालमैत्री स्थानीय शासन अबलम्बन गरी अधि बढ्न र बालमैत्री नगर घोषणा गरी इतिहास रच्ने काम कम चुनैतिपूर्ण थिएन । यस नगरपालिकाले बाल अधिकार र बालमैत्रीको क्षेत्रमा फेरि एउटा नयाँ इतिहास रच्ने प्रयाश गरेको छ र त्यो हो बालमैत्री स्थानीय तह घोषणा गर्न गइरहेको छ । बालमैत्री नगर घोषणा पछि समेत यसलाई निरन्तरताका लागि दिगोपना रणनीति समेत बन्नु सुखद पक्ष हो ।

सेवा प्रवाह सम्बन्धी २७ वटा, संस्थागत १२ गरी ३९ वटा बालमैत्री स्थानिय शासनका न्यूनतम तथा नगरपालिकाले थप गरेका ४ वटा सूचकहरु गरी ४३ वटा सुचकहरुमा हाम्रो घोषणा योग्य अवस्था रहेको छ । नगरमा रहेको नगर स्तरीय तथा वडाका वडा स्तरीय बाल सञ्जालको बाल सहभागिता प्रशंसा लायक छ र नगरका अधिकांश बालबालिकाहरु बालक्लबहरुमा आवद्ध छन् जसले गर्दा हाम्रो नगरको भविष्य मैले उज्ज्वल देखेकी छु ।

नगरपालिकालाई बालमैत्री घोषणाको अवस्था सम्म ल्याइ पुर्याउनका लागि काम गर्ने सम्पूर्ण सरो कारवालाहरु प्रति आभारी छौं । हामी बालबालिकाको क्षेत्रमा ज्यादै संवेदनशील छौं र बाल अधिकार र क्षाका लागि अहोरात्र खटिरहने छौं । नगरपालिकालाई यस अवस्था सम्म ल्याइ पुर्याउनका लागि अहोरात्र खटिरहने यहाँको नगर तथा वडा स्तरीय बाल क्लब सञ्जाल , बाल क्लबहरु, युवा क्लब, आमा समुह , पारागमन, महिला स्वयसेविकाहरु, शिक्षक , अभिभावक, राजनैतिक दल , प्रहरी प्रशासन, बाल क्लब पुर्व सदस्य, बालमैत्री स्थानीय शासन नगर तथा वडा समिति तथा विभिन्न संघ/संस्थाहरुलाई धन्यवाद दिन चाहन्छु ।

पार्वता तिवारी
नगर उपप्रमुख

देवचुली नगरपालिका

नगर कार्यपालिकाको कार्यालय

प्रगतिनगर, नवलपरासी (बर्दघाट सुस्ता पूर्व)

गण्डकी प्रदेश, नेपाल ।

पत्र संख्या:

मिति: २०७५/४/२०

चलानी नं.:

मन्तव्य

बालअधिकारको समग्र अवस्था सुनिश्चित गर्दै भविष्यमा समाज र राष्ट्रका लागि सक्षम नागरिक निर्माण गर्ने उद्देश्य स्वरूप देवचुली नगरपालिकाले आ.व.२०७०/०७१ देखि बालमैत्री स्थानीय शासन अवलम्बन गरी बालमैत्री नगर निर्माण गर्न विविध गतिविधिहरू गर्दै आइरहेको छ । नेपाल सरकार सङ्घीय मामिला तथा स्थानीय विकास मन्त्रालयद्वारा जारी बालमैत्री स्थानीय शासन राष्ट्रिय रणनीति र कार्यान्वयन कार्यविधि २०६८ बमोजिम यस नगरलाई बालमैत्री नगरको रूपमा स्थापित गर्न रणनीतिमा उल्लेखित सूचकमा आधारित रही कार्य गरिएको हुँदा देवचुली नगरपालिका बालमैत्री स्थानीय तह घोषणाको यो चरणमा आईपुगेको हो । बाल बचाउ, बाल संरक्षण, बाल विकास र अर्थपूर्ण बाल सहभागिता जस्ता बाल अधिकारका सवाललाई स्थानीय निकायको नीति, संरचना, प्रणाली, कार्य प्रक्रिया र व्यवहारमा संस्थागत गर्ने शासकीय पद्धति नै बालमैत्री स्थानीय शासन हो । बालबालिकाको लागि संरक्षण, स्वतन्त्रता, समानता र न्याय सहितको सम्मानित जीवन बाँच्न आवश्यक आधारभूत अधिकारको सुनिश्चित भएको अवस्थालाई बालबालिकाले बालअधिकार पाएको अवस्था भन्न सकिन्छ । यिनै कुराहरूलाई ध्यानमा राखी बालबालिकाको अधिकारको संरक्षण र प्रवर्द्धन गर्दै बालमैत्री स्थानीय शासनका लागि कार्यविधिमा उल्लेख भएका ३९ सूचक र १६ खुड्किलामा टेकेर नगरपालिकाले बालबालिकाको क्षेत्रमा विशेष लगानी गर्दै आएको छ ।

सन् १९८९ नोभेम्बर २० मा संयुक्त राष्ट्रसंघको महासभाबाट बालअधिकार महासन्धि पारित भई नेपालले पनि उक्त बाल अधिकार महासन्धिलाई सन् १९९० को सेप्टेम्बर १४ मा निशर्त अनुमोदन गरेपश्चात हाल बालअधिकारको विषय राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय चाँसोको विषय बनेकोछ । यसै सन्दर्भमा देवचुली नगरपालिकामा बालबालिकाको अर्थपूर्ण सहभागिताको सुनिश्चितता गर्न उनीहरूको क्षेत्रमा अर्थपूर्ण लगानी गर्दै बालमैत्री स्थानीय शासनलाई सार्थकता प्रदान गर्न साविकमा सङ्घीय मामिला तथा स्थानीय विकास मन्त्रालय र युनिसेफ नेपालको प्राविधिक सहयोगमा काम भएको थियो ।

रणनीतिमा उल्लेखित १६ वटा तहगत खुड्किलाहरू पुरागर्ने क्षेत्रलाई बालमैत्री क्षेत्र घोषणा गर्न सकिने व्यवस्था अनुरूप “बालबालिकाको वस्तुगत विवरण तयारी” गर्नुपर्ने भएकाले बालमैत्री उन्मुख यस नगरपालिकाले यथासम्भव विवरण संकलन गरी देवचुली नगरपालिकाका बालबालिकाको यो वस्तुगत विवरण प्रकाशन गरिएको छ ।

यस पुस्तकको प्रकाशनमा महत्वपूर्ण भूमिका निर्वाह गर्नुहुने र सूचना संकलन तथा सम्पादनमा सहयोग गर्नुहुने बालमैत्री परामर्शदाता, बालमैत्री सहजकर्ता, स्वयंसेवक, नगरक्षेत्रभित्र तथ्यांक संकलन गर्ने कार्यमा खटिनु हुने बालकलब, महिला स्वयंसेविकाहरू, सामाजिक परिचालक लगायत सम्पूर्ण कर्मचारी साथीहरूलाई धन्यवाद दिन चाहन्छु । प्रकाशनमा सूचना उपलब्ध गराई सहयोग गर्ने सबै विषयगत कार्यालय, संघ संस्थाहरू, बालमैत्री स्थानीय शासन नगर समिति, नगर बाल संरक्षण तथा संवर्द्धन समिति, नगर बाल संजाल लगायत सम्पूर्णलाई विद्यालयहरू र बालकलब संजाललाई समेत आभार व्यक्त गर्दछु ।

मानवहादुर खड्का

प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

सचिव, बालमैत्री स्थानीय शासन नगर समिति

देवचुली नगरस्तरीय बाल सञ्जाल

देवचुली नगरपालिका

प्रगतिनगर, नवलपरासी (बर्दघाट, सुस्तापूर्व) जिल्ला

शुभकामना

देवचुली नगरपालिकाले साविक प्रगतिनगर गाँउ विकास समिति नेपालको पहिलो बालमैत्री स्था(नीय निकायको जगमा बाल अधिकार संरक्षण र संबर्द्धनमा राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय रुपमा समेत आफ्नो पहिचान कायम राखेको र यसलाई अभै प्रभावकारी ढंगबाट सिङ्गो बाल अधिकार रक्षाका लागि नगरपालिकालाई नै बाल बचाउ, बाल संरक्षण, बाल विकास र बाल सहभागिताको एउटा विकासको खुड्कला पार गरि बालबालिकाको सर्वोत्तम विकास र हित हुने गरि आवश्यक स्थानमा पर्याप्त मात्रामा बालमैत्री स्थानीय शासन, राष्ट्रिय रणनीति २०६८ को मापदण्ड अनुसारका सम्पूर्ण सुचकहरु पुरा गरी यसलाई अभै प्रभावकारी र दिगो रुपमा प्रदान गर्न सिङ्गो नगर बालमैत्री घोषणा गर्न गर्इरहेको छ ।

बालमैत्री स्थानीय शासन अभियानले समुदायस्तरमा र विद्यालय स्तरमा प्रभावकारीता पाएकै कारण बालबालिकामा हुने हिँसा र दुर्व्यवहार, बालश्रम, बाल विवाह तथा बालबालिका माथि हेरीने दृष्टिकोणमा समेत आमूल परिवर्तन आएको छ ।

बालमैत्री नगर निर्माणका अभियानका क्रममा भएका सद्धानिय र बर्णनयोग्य कामहरुले सिङ्गो नगरलाई नै बाल आवाज सुन्ने, बालबालिकाको सहभागिता बढेको छ । यहाँका बालबालिका, युवाहरु, बृद्धहरु तथा सम्पूर्ण नगरवासीहरु समेत यस कामले धेरै प्रभावित र फाईदा पुगेका कारण सबैको साथ सहयोग प्रति अभार व्यक्त दिलाउन दिँदै अबका दिनमा समेत बालबालिकाहरुको मुद्धा र बिषयलाई स्थानीय तह तथा सबैले चासो राख्न अनुरोध गर्दै बालमैत्री नगर निर्माणमा जुटेका सबै स्थानीय तहहरु र सबै सरोकारवालाहरुलाई धन्यवाद दिन चाहन्छौ । हामी बालबालिकाहरु समेतको प्रत्यक्ष सहभागितामा तयार पारिएको यस बालबालिकाको वस्तुस्थिति विवरण पठनीय हुनुका साथै अधिकार रक्षा र योजनाका लागि मुख्य स्रोत हुने विश्वास लिन चाहन्छु ।

अर्मान मियाँ

देवचुली नगर स्तरिय बाल सञ्जाल
देवचुली नगरपालिका, नवलपरासी

कृतज्ञता

विकास सभ्यताको पहिचान हो, विकासको परिभाषा भित्र भौतिक विकास र मानवीय विकास दुबै लाई समावेश गरिएको छ । मानवीय विकासबाट मात्र भौतिक विकास सम्भव र सार्थक हुने हुनाले नारी अधिकार, मानव अधिकार, नागरिक अधिकार, बाल अधिकार जस्ता अधिकारवादी अभियानहरु संचालन भएका छन् । सबै अभियानको आ –आफ्नै पहिचान र महत्व छ । त्यसमध्ये बाल अधिकारलाई उच्च प्राथमिकतामा राखेर वर्तमानको समयमा कार्य भई राखेको छ । नेपालले सन् १९९० सेप्टेम्बर १४ मा बाल अधिकार महासन्धीमा हस्ताक्षर गरेपश्चात नेपालले नीति र बजेटमा बाल अधिकारलाई समावेश गरी कामहरु भैराखेको छन् ।

नेपाल सरकारले २०६८ मा बालमैत्री स्थानीय शासन राष्ट्रिय रणनीति र कार्यान्वयन कार्यविधि जारी गरे पश्चात स्थानीय निकायहरुले बालमैत्री अवलम्बन गरी सशक्त क्रियाकलाप भई रहेको परिप्रेक्ष्यमा देवचुली नगरपालिकाले पनि बालमैत्री अभियान सुचक प्रगतिको अबस्थालाई सुदृढ गराउने विभिन्न क्रियाकलाप संचालन गरिराखेको र सरोकारवालाहरुबाट समेत उच्च प्राथमिकता सहित सहयोग भै राखेको सन्दर्भमा प्रहरी कार्यालय, पारागमन कमिटी, स्वास्थ्य संस्था, विद्यालय,पञ्जिकरण शाखा, योजना शाखा र देवचुली नगरपालिकाबाट गरिएको घरधुरी सर्वेक्षणबाट प्राप्त तथ्याङ्क विश्लेषण गरी बालमैत्री स्थानीय शासन कार्यान्वयन कार्यविधि २०६८ को दफा १९ खण्ड ख संग सम्बन्धित अनुसूची ३ को ढाँचा वमोजिम यो बालबालिकाको वस्तुस्थिति विवरणतयार गरिएको छ । यसको निर्माणमा सुचना, स्रोत उपलब्ध गराउने र भाषा शैली सुधारमा सहयोग गर्ने सम्पूर्ण पक्षहरुलाई सम्पादन मण्डलको तर्फबाट हार्दिक कृतज्ञता व्यक्त गर्दछौं ।

कार्यदल, बालमैत्री स्थानीय शासन नगर समिति

क्र.सं.	पद	नाम	
१	संयोजक	मोतीप्रसाद रिजाल	प्रमुख, शिक्षा शाखा, देवचुली नगरपालिका
२	सदस्य	शिवप्रसाद पराजुली	संयोजक, स्वास्थ्य शाखा, देवचुली नगरपालिका
३	सदस्य	खिमानन्द भुसाल	बालमैत्री परामर्शदाता
४	सदस्य	नारायणप्रसाद पौडेल	बालमैत्री परामर्शदाता
५	सचिव	विद्या पौडेल	बालमैत्री सहजकर्ता

विषय सूची

परिच्छेद १	नगरपालिकाको परिचय	१
1=1	देवचुली नगरपालिकाको भौगोलिक स्थिति, सिमाना तथा प्रशासनिक विभाजन	१
1=2	हावापानी र भू-उपयोग	१
1=3	ऐतिहासिक पृष्ठभूमि तथा विशेषता	२
1=4	देवचुली नगरपालिकाको आर्थिक अवस्था	२
1=5	देवचुली नगरपालिकाका प्रमुख व्यवसाय तथा रोजगारीको अवस्था	३
1.6	विकासका सम्भावना, अवसर, चुनौती र समस्याहरू	३
परिच्छेद २	बालमैत्री स्थानीय शासनको अवधारणा र कार्यक्षेत्र	५
2=1	बालबालिकाको परिभाषा तथा बालमैत्री स्थानीय शासनको आवश्यकता	५
2=2	विद्यमान ऐन नियममा बालबालिका सम्बन्धी भएका व्यवस्था	६
2=3	बालअधिकार (बालबचाउ, बाल संरक्षण, बालविकास र बालसहभागिता)	८
2=4	बालमैत्री स्थानीय शासनका साभेदार तथा सहयोगी संस्थाहरू	११
2=5	बालमैत्री सुशासनयुक्त नगरपालिकाको स्थापनाका लागि अवसर र सम्भावनाहरू	१६
2.6	बालमैत्री स्थानीय शासनको कार्यक्षेत्र	१८
2.7	बालअधिकार (बालबचाउ, बालसंरक्षण, बालविकास र बालसहभागिता)	१८
2.8	बालमैत्री स्थानीय शासन कार्यक्रमका साभेदार तथा सहयोगी संस्थाहरू	१९
2.9	बालमैत्री स्थानीय शासनयुक्त नगरपालिका स्थापनाका लागि अवसर र सम्भावनाहरू	२२
परिच्छेद ३	जनसंख्या	२४
3=1	उमेर समूहको आधारमा जनसंख्या	२४
3=2	जातीगत आधारमा घरधुरी संख्या	२५
3=3	जनसंख्या वृद्धिदर	२६
3=4	जन्मदरता सम्बन्धी विवरण	२६
3=5	परिवार संख्या र प्रतिपरिवार औसत संख्या	२७
3=6	अपाङ्गता भएका बालबालिकाको विवरण	२८
परिच्छेद ४	बाल तथा मातृ स्वास्थ्य	२९
4=1	सुरक्षित मातृत्व कार्यक्रम	२९
4=2	खोप लगाउने बालबालिका सम्बन्धी विवरण	२९
4=3	बालबालिकामा पोषणको स्थिति	३२
4=4	बालबालिकामा देखा परेका मुख्य रोग र तीनको उपचार व्यवस्था	३२

4-5	परिवार नियोजनको साधन प्रयोगकर्ताको विवरण	३३
4-6	प्रसूतिपूर्व चार पटक र प्रसूती पश्चात आमा र नवजात शिशुको कम्तिमा २ पटक स्वास्थ्य परिक्षण गराउने गर्भवती महिलाहरूको विवरण	३३
4-7	नियमति रुपमा तौल लिएका बालबालिका सम्बन्धी विवरण	३३
4-8	भिटामिन ए तथा जुकाको औषधि खाएका बालबालिका सम्बन्धी विवरण	३३
4-9	आयोडिनयुक्त नुनको प्रयोग गर्ने घरपरिवार सम्बन्धी विवरण	३४
4-10	सार्वजनिक तथा निजी चर्पी र सरसफाई सम्बन्धी विवरण	३४
4.11	खानेपानीको स्रोत तथा उपलब्धता सम्बन्धी विवरण	३५
4.12	नगरपालिका भित्र खानेपानीको मुख्य स्रोत सम्बन्धी घरधुरी विवरण	३६
4.13	स्वास्थ्य संस्था सम्बन्धी विवरण	३७
4.14	परिवारको सदस्य विरामी भएमा उपचारका लागि जाने ठाउँ	३७
4.15	दिर्घरोगका कारण विगत १० वर्षमा मृत्यु भएका १८ वर्ष मुनिका बालबालिकाको विवरण	३८
परिच्छेद ५	शैक्षिक अवस्था	३९
5-1	महिला तथा बालबालिकाको साक्षरता विवरण	३९
5-2	शैक्षिक संस्थाहरूको विवरण	३९
5-3	छात्रछात्राको विवरण	४३
5-4	विद्यार्थी भर्ना दर	४३
5-5	कक्षा दोहोर्‍याउने विद्यार्थी सम्बन्धी विवरण	४३
5-6	छात्रवृत्ति प्राप्त गर्ने विद्यार्थी विवरण	४३
5-7	तहगत रुपमा कुल शिक्षक शिक्षिका सम्बन्धी विवरण	४४
5.8	शिक्षकको तालिम सम्बन्धी विवरण	४६
5.9	नगरपालिका स्तरमा विद्यालय र शिक्षकको अनुपात	४६
5-10	विद्यालयमा खानेपानी तथा शौचालयको सुविधा	४७
5-11	विद्यालय जान लाग्ने समय	४८
5.12	विद्यालय जान छोड्नेहरू सम्बन्धी विवरण	४८
5-13	बालविकास केन्द्र वा पूर्व प्राथमिक विद्यालयको विवरण	४९
परिच्छेद ६	बाल संरक्षण	५१
6-1	द्वन्द्वपिडित तथा जोखिममा परेका बालबालिका सम्बन्धी विवरण	५१
6-2	विस्थापित बालबालिका सम्बन्धी विवरण	५१
6-3	बालश्रमिक सम्बन्धी विवरण	५१

6.4	बालयौन शोषण तथा वेचविखन सम्बन्धी विवरण	५२
6.5	सडक बालबालिकाको विवरण	५२
6.6	कुलतमा लागेका बालबालिकाको विवरण	५२
6.7	उमेर समूह अनुसार मृत्यु हुने बालबालिकाको विवरण	५२
6.8	खाद्यान्न संकटमा परेका बालबालिकाको विवरण	५३
6.9	जाडो तथा गर्मीका कारण मृत्यु हुने गर्भवती महिला तथा बालबालिकाको विवरण	५३
6.10	संस्थागत हेरचाहमा रहेका बालबालिका सम्बन्धी विवरण	५३
	अपाङ्गता भएका बालबालिका सम्बन्धी विवरण	५३
परिच्छेद ७	आर्थिक विकास	५४
7=1	पेशा तथा रोजगारीको अवस्था सम्बन्धी विवरण	५४
7=2	रोजगारीका लागि विदेशमा गएकाहरूको विवरण	५४
परिच्छेद ८	प्रकोप तथा शान्ती सुरक्षा	५५
8.1	प्रकोपको विवरण	५५
8.2	प्रकोपबाट भएको क्षतिको विवरण	५५
8.3	बाल अपराधको विवरण	५६
परिच्छेद ९	विविध	५७

परिच्छेद- १

नगरपालिकाको परिचय

१.१. देवचुली नगरपालिकाको भौगोलिक अवस्थिति

प्रशिद्ध, पर्यटकीय तथा ऐतिहासिक देवचुली डाँडादेखि दक्षिण पवित्र नारायणी नदी किनारसम्म फैलिएको तथा सबै जात जातीको मिश्रित बसोबास भएको देवचुली नगरपालिकामा ९७३८ घरधुरी र ५०७६३ जनसंख्या रहेको छ। यो नगरपालिका नवलपरासी जिल्लाको नवलपपूर क्षेत्रको मध्यभागमा अधिकांश समथर भूमी र केही पहाडी क्षेत्र समेत भएको नगरपालिका हो। पहाडी क्षेत्रको मुख्य प्रवेशद्वार यसै नगरपालिकामा पर्दछ।

देवचुली नगरपालिका साविकका दिव्यपुरी, देवचुली, प्रगतिनगर गाविसलाई समावेश गरी नेपाल सरकार मन्त्री परिषद्को मिति २०७१ बैशाख २५ को निर्णयानुसार घोषित नगरपालिका हो भने राज्यको पुनर्संरचना पश्चात २०७३ फागुन २७ गते स्थानीय तहको घोषणा हुँदा रजहर गाविस समेत समावेश भएको हो। ११२.७२ वर्ग कि.मि. क्षेत्रफलमा फैलिएको यस नगरपालिकामा जम्मा १७ ओटा वडाहरू छन्। यस नगरपालिकाको सिमानामा पूर्वतिर गैँडाकोट नगरपालिका, पश्चिमतिर कावासोती नगरपालिका र हुप्सेकोट गाउँपालिका उत्तरतर्फ बुलिङ्टार गाउँपालिका र दक्षिण तर्फ नारायणी नदी रहेको छ।

नवलपरासी जिल्लाको उत्तर पूर्वी भागमा अवस्थित देवचुली नगरपालिका समुन्द्री सतहबाट २०० मिटरको उचाइमा अवस्थित छ। यो नगरपालिका पृथ्वीको २७° ४२' देखि २७° ४७' उत्तर अक्षांश र ८४° १०' देखि ८४° १३' पूर्वी देशान्तरमा रहेको छ। महाभारत पहाडको फेदबाट तलसम्म वस्ती फैलिएको हुनाले भौगोलिक वनावटको आधारमा यस नगरपालिकालाई चुरे प्रदेश र तराई प्रदेशमा विभाजन गर्न सकिन्छ। संरचनालाई हेर्दा समथर फाँटका साथै घना जंगल र पहाडी श्रृंखला समेतको मनोरम दृश्यको विचमा देवचुली नगरपालिकाले आफ्नो वास्तविक पहिचान प्रस्तुत गरेको छ।

१.२. हावापानी र भू-उपयोग

थोरै पहाड र अधिकांश तराई भाग भावर प्रदेशमा अवस्थित हुनाले यस क्षेत्रमा समशितोष्ण प्रकारको मनसुनी हावापानी पाइन्छ। ग्रीष्मकालीन समयमा अत्यधिक गर्मी र हिउँदमा शितलहरी सम्म चल्ने हुँदा अत्याधिक जाडो हुन्छ। यहाँ ग्रीष्मकालमा तापक्रम ४५ सेल्सियस र हिउँदमा न्यूनतम २ सेल्सियस सम्म हुने गर्दछ। हिउँदमा नगन्य मात्रामा वर्षा भएपनि वर्षाको समयमा २०० मि.लि. सम्म वर्षा हुने गर्दछ। वर्षको २ महिना पुष र माघ अति जाडो भएपनि अन्य महिना विशेष गरी जेठ, असार, साउन र भदौमा अत्यधिक गर्मी हुने गर्छ।

यस नगरपालिकामा समथर र उर्वर जमीन छ। कृषि उत्पादनको दृष्टिकोणले हेर्ने हो भने यहाँको जमिनको अधिकांश भू-भाग समथर र उर्वर हुनाले अधिकांश भाग कृषियोग्य छ। सिचाईको स्रोत तथा परम्परागत प्रणालीले गर्दा कृषि जमिनमा केही हदसम्म सिचाईको व्यवस्था रहेकोले कृषि उत्पादन सन्तोषजनक रहेको छ। यस नगरपालिकामा विभिन्न खोलानाला, पानीको श्रोतहरू रहेकोले पनि श्रोतको सदुपयोग गर्ने प्रयास गरिएको देखिन्छ तर अझ यी श्रोतहरूको सदुपयोग गर्न सके त्यसबाट नगरपालिकाले अझ उत्पादन लिन सक्ने देखिन्छ।

१.३. ऐतिहासिक पृष्ठभूमि तथा विशेषता

नवलपरासी जिल्लाको पूर्वमा रहेको नवलपूर खण्डको बीच भागमा रहेका प्रगतिनगर, देवचुली, दिव्यपुरी र रजहर गा.वि.स. समावेश भइ २०७३ फागुन २७ गते नेपाल सरकारद्वारा देवचुली नगरपालिका घोषणा भएको हो। नेपालकै पहिलो खुल्ला दिसा मुक्त, पहिलो बालमैत्री, पहिलो बालक्लब दर्ता भएको लगायतका विशेषता सहित चितवन राष्ट्रिय निकुञ्ज संगै दक्षिण सिमाना जोडिइ पर्यटकीय सम्भावना बोक्दै पहाडी मार्गको प्रवेशद्वार समेत रहेको प्रगतिनगर गा.वि.स., राष्ट्रिय अन्तर्राष्ट्रिय पहिचान बोकेको शाश्वतधाम र CG इन्ड्रस्टिज पार्क रहेको तथा चितवन राष्ट्रिय निकुञ्जको मनोरम दृश्य हेर्न सकिने केउरेनी पर्यटकीय क्षेत्र रहेको दिव्यपुरी गा.वि.स., घुमाउरे पार्क, नवलपरासीको उच्च स्थान देवचुली डाँडा लगायतको पर्यटकीय क्षेत्र तथा स्रोत सम्पन्न देवचुली गा.वि.स. र नेपाल कै नमूनाको रूपमा विकसित हुँदै गरेको प्राकृतिक चिकित्सालय, पिप्रहर होमस्टे का साथै पर्याप्त सरकारी जमीन भएको नमूना रजहर गा.वि.स. यस नगरपालिकामा समावेश भएका हुन्।

गा.वि.स. हरुलाई नगरपालिका बनाउनका लागि आयोजित स्थानीय राजनीतिक दल, समाजसेवी, बुद्धिजिवी लगायत सरोकारवालाहरुको वि.सं.२०७० असार २५ गते सम्पन्न वृहत भेलाले प्रस्तावित नगर पालिकाको नाम देवचुली नगरपालिका राख्ने निर्णय गरे बमोजिम नै सरकारद्वारा सोही नाममा नगरपालिका घोषणा भएको हो।

१.४. देवचुलीनगरपालिकाको आर्थिक अवस्था

देवचुली नगरपालिकामा मुख्य आर्थिक आम्दानीको स्रोतमा कृषि तथा पशुपालन, व्यापार तथा उद्योग, नोकरी तथा पेन्सन, बैदेशिक रोजगार, ज्याला मजदुरी र अन्य रहेको छ।

अन्नवाली, नगदेवाली र पशुपालनहरु यहाँको प्रमुख आर्थिक श्रोतहरु हुन्। त्यसै गरी आयको अर्को प्रमुख श्रोतको रूपमा मित्र राष्ट्रहरु भारत, खाडी मुलुक र यूरोपियन राष्ट्रहरुबाट आएको बैदेशिक रोजगार को श्रोतहरु पनि हो। त्यसै गरी नगरपालिका भित्र रहेका केही साना, मझौला तथा ठुला उद्योगहरुले पनि आर्थिक अवस्थामा सहयोग पुऱ्याई आएका छन्।

देवचुली न.पा.मा आर्थिक रूपले सक्रिय जनसंख्या विवरण यस प्रकार रहेको छ।

आर्थिक रूपले सक्रिय हुन सक्ने जनसंख्याको विश्लेषणको लागि उमेर १५ वर्ष देखि ५९ वर्षसम्मको जनसंख्यालाई आधार मान्दा भण्डै ६१% जनसंख्या आर्थिक रूपले सक्रिय हुन सक्ने देखिन्छ।

आर्थिक रूपले सक्रिय जनसंख्या

विवरण	जनसंख्या	प्रतिशत
आर्थिक रूपले सक्रिय	३०९६५ जना	६१
आर्थिक रूपले कम सक्रिय	१९७९८ जना	३९
जम्मा	५०७६३ जना	१००

१.५. देवचुली नगरपालिकाका बासिन्दाहरूको प्रमुख व्यवसाय तथा रोजगारीको अवस्था

कुल जनसंख्याको ६१ % जनता उमेरको हिसाबले आर्थिक रूपले सक्रिय रहने स्थितिको भएपनि भण्डै २.८१% बेरोजगार र विद्यार्थी २४.०४ % छन् जो केही अपवादलाई छोडी सामान्यत आर्थिक रूपले अरुप्रति आश्रित छन् । पेशागत रूपले यहाँ ७४% कृषि पेशामा संलग्न रहेका छन् ।

पेशा/व्यवसाय अनुसारको जनसंख्या विवरण यस प्रकार रहेको छ :

क्र.सं.	पेशा	जनसंख्या (%)
१.	कृषि	७४
२.	व्यापार व्यवसाय	४
३.	सरकारी जागिर	२
४.	वैदेशिक रोजगारी	५
५.	घरेलु कामदार	८
६.	अन्य	७
	जम्मा	१००

१.६. विकासका सम्भावना, अवसरहरू, चुनौती र समस्याहरू

देवचुली नगरपालिका आफ्नै विशिष्टकृत पहिचान बोकेको नगरपालिका हो । यस नगरपालिका क्षेत्रमा आर्थिक विकास गर्न सक्ने प्रशस्त राम्रा अवसरहरू छन् तर लगानीको खाँचो रहेको देखिन्छ । देवचुलीलाई शिक्षा र स्वास्थ्य केन्द्रको रूपमा स्थापना गर्न सके यसले शैक्षिक, स्वास्थ्य र आर्थिक स्तर हासिल गर्न सक्ने स्थिति छ । विद्यार्थी तथा शिक्षकको चाप बढ्ने वित्तिकै आर्थिक कारोवार उच्च हुने स्थिति छ । यसले पर्यटन, कृषि तथा व्यापार व्यवसाय सबैलाई सकारात्मक बनाउनसक्छ । हस्तकला तथा सीपमूलक व्यवसायलाई प्रोत्साहन गर्ने हो भने यहाँका गृहिणी तथा निम्न आय भएका जनसंख्याहरूले राम्रै आम्दानी गर्न सक्ने संभावना छ भने यहाँबाट उत्पादन भएको वस्तुलाई अन्य जिल्ला वा बाहिरी देशहरूमा निर्यात गर्न सकिन्छ ।

दिगो नगर विकासको परिकल्पना गर्दा यस क्षेत्रको आर्थिक विकासका पक्षलाई महत्वका साथ हेर्नुपर्ने हुन्छ । आन्तरिक आय अति नै न्यून रहेको यस नगरपालिकाले स्थानीय बासिन्दाका न्यूनतम आवश्यकताहरू मात्र पनि व्यवस्था गर्न केहि जटिलता छन् । यस्ता आवश्यकताहरू परिपूर्तिको लागि आवश्यक आर्थिक श्रोत परिचालन गर्न यस क्षेत्रका बासिन्दाहरूलाई आर्थिक गतिविधि तर्फ सहभागी गराउनु अति जरुरी हुन्छ । आर्थिक क्षेत्रको अतिरिक्त नगर विकासका अन्य क्षेत्रतर्फ पनि थुप्रै अवसर तथा सम्भावना रहेका छन् ।

पूर्ण साक्षर, पूर्ण खोप, खुल्ला दिसामुक्त क्षेत्र घोषणा हुनुका साथै यस नगरपालिका पूर्ण सरसफाइ र वातावरणमैत्री नगरपालिका निर्माणमा लागि परेको छ । भौतिक रूपमा मात्र नभइ सामाजिक रूपमा समेत विकास कार्यलाई महत्वका साथ लिई समृद्ध नगर निर्माणका लागि माथि उल्लेखित अभियानका साथै

बालमैत्री स्थानीय तह घोषणा गर्न यस नगरपालिका तत्पर रहेको हुँदा भौतिक तथा सामाजिक विकासका प्रशस्त सम्भावनाहरू रहेका छन् । यति हुँदा हुँदै पनि नगरपालिकाको विकासका चुनौतीहरू यस प्रकार रहेका छन् :

१. नगरपालिका भित्र केही सिमान्त बसोबास क्षेत्र रहनु ।
२. दिनानुदिन बसाइसराइको दर बढ्नु ।
३. औद्योगिककरण र बजारीकरण बढ्दै जानु ।
४. पर्याप्त स्रोत, साधन र कार्यालय व्यवस्थापन नहुनु ।

परिच्छेद २

बालमैत्री स्थानीय शासनको अवधारणा र कार्यक्षेत्र

२.१. बालबालिकाको परिभाषा तथा बालमैत्री स्थानीय शासन व्यवस्थाको आवश्यकता :

संयुक्त राष्ट्रसंघको महासभाबाट पारित महासन्धीको धारा १ मा बालबालिका भन्नाले “१८ वर्ष मुनिका प्रत्येक मानवलाई सम्भन्धुपर्छ” भन्ने उल्लेख गरी १८ वर्ष मुनिकालाई बालबालिका मानेको छ। नेपालको सन्दर्भमा बालबालिका सम्बन्धी ऐन २०४८ ले बालबालिकाको उमेर १६ वर्ष तोकेको छ। यसपछिका अधिकांश नीति तथा कानूनहरूमा बालबालिकाको उमेरलाई १८ वर्ष कायम गरेको पाईएको छ। बालमैत्री स्थानीय शासन राष्ट्रिय रणनीति-२०६८ मा “बालबालिका भन्नाले १८ वर्ष उमेर ननाघेका बालबालिकालाई सम्भन्धु पर्छ।” भन्ने वाक्य उल्लेख छ। मताधिकार सम्बन्धी व्यवस्थामा पनि १८ वर्ष पूरा गरेको हुनुपर्ने व्यवस्था छ। नेपाल सरकारले हालसालै ल्याएको बालबालिका सम्बन्धी नीति २०६९ मा पनि बालबालिकाको उमेरलाई १८ वर्ष नै मानिएको छ।

बालमैत्री स्थानीय शासनको आवश्यकता

- ❖ बालबालिकाको आधारभूत अधिकारको संरक्षण र उनीहरूको विकासका लागि अनुकूल र बालमैत्री वातावरणको सिर्जना गर्न।
- ❖ बालबालिकाको विरुद्ध हुने सबै प्रकारको शोषण, दुर्व्यवहार, जोखिम र भेदभावको अन्त्य गर्दै बालबालिकाहरूको जीवनस्तरमा सुधार गर्न।
- ❖ बालबालिकाले आफ्ना लागि आफै योजना बनाउने परिपाटी स्थापित गर्न।
- ❖ बालबालिकाहरूमा आत्मबल र विश्वासको विकास भई वयस्कप्रति सम्मानको भावना जागृत गर्न।
- ❖ बालबालिकाहरू आफ्नो अधिकार प्राप्त गरी कर्तव्यप्रति पनि जिम्मेवारी बोध गर्न।
- ❖ बाल सञ्जालहरूको विकास, बाल सहभागिताको विकास गर्न।
- ❖ बालबालिकाको उज्ज्वल भविष्य निर्माण गर्न।
- ❖ परिवार र स्थानीय तहहरूमा बालबालिका प्रति संवेदनशील भई लगानी गर्ने बानीको विकास गर्न।
- ❖ बालबालिकाका ईच्छा, चाहाना, सवाल र समस्या प्रति सरोकारवालालाई जिम्मेवार बनाउन।
- ❖ बालबालिकालाई सुरक्षित रूपमा भविष्य निर्माण गर्ने वातावरण बनाउन।
- ❖ निर्णय प्रक्रियामा बालबालिकाको अर्थपूर्ण सहभागिता गराई उनीहरूको आवाज सुनुवाई गर्न।
- ❖ बाल सरोकारका विषयमा बालबालिकाले नेतृत्व लिने अवसर निर्माण गर्न।
- ❖ आफ्ना सरोकारका विषयमा बालबालिकाले बोल्न पाउनु र उनीहरूले बोलेका कुराहरू निर्णयकर्तालाई बुझाउन सक्ने अवसरको सिर्जना गर्नु।
- ❖ बालबालिकालाई हेला, श्रमशोषण, दुर्व्यवहार, बेचबिखन जस्ता जोखिमहरूबाट संरक्षण गर्न।
- ❖ देशका लागि सक्षम नागरिक तयार गर्दै समाजको अग्रगामी विकास गर्न।

२.२. विद्यमान ऐन नियममा बालबालिका सम्बन्धी भएका ब्यवस्था

(क) कानून ब्यवस्था :

❖ नेपालको संविधान

नेपालको संविधान २०७२ को मौलिक हक अन्तर्गतको ३९ नं. बुँदामा बालबालिकाको अधिकारको विषयलाई मौलिक हकको रूपमा ब्यवस्था गरिएको छ ।

३९. बालबालिकाको हक :

- (१) प्रत्येक बालबालिकालाई आफ्नो पहिचान सहितनामकरण र जन्मदर्ताको हक हुनेछ ।
- (२) प्रत्येक बालबालिकालाई परिवार तथा राज्यबाट शिक्षा, स्वास्थ्य,पालन पोषण, उचित स्याहार, खेलकूद, मनोरञ्जन तथा सर्वांगीण व्यक्तित्वविकासको हक हुनेछ ।
- (३) प्रत्येक बालबालिकालाई प्रारम्भिक बाल विकास तथा बालसहभागिताको हक हुनेछ ।
- (४) कुनै पनि बालबालिकालाई कलकारखाना, खानी वा यस्तै अन्यजोखिमपूर्ण काममा लगाउन पाइने छैन ।
- (५) कुनै पनि बालबालिकालाई बाल विवाह, गैरकानूनी ओसारपसार या अपहरण गर्न वा बन्धक राख्न पाइने छैन ।
- (६) कुनै पनि बालबालिकालाई सेना, प्रहरी वा सशस्त्र समूहमा भर्नावा प्रयोग गर्न वा सांस्कृतिक वा धार्मिक प्रचलनका नाममा कुनै पनि माध्यमवा प्रकारले दुर्व्यवहार, उपेक्षा वा शारीरिक, मानसिक, यौनजन्य वा अन्य कुनैप्रकारको शोषण गर्न वा अनुचित प्रयोग गर्न पाइने छैन ।
- (७) कुनै पनि बालबालिकालाई घर, विद्यालय वा अन्य जुनसुकै स्थानर अवस्थामा शारीरिक, मानसिक वा अन्य कुनै किसिमको यातना दिन पाइनेछैन ।
- (८) प्रत्येक बालबालिकालाई बाल अनुकूल न्यायको हक हुनेछ ।
- (९) असहाय, अनाथ, अपांगता भएका, द्वन्द्वपीडित, विस्थापित एवं जोखिममा रहेका बालबालिकालाई र राज्यबाट विशेष संरक्षण र सुविधा पाउने हक हुनेछ ।
- (१०) उपधारा (४), (५), (६) र (७) विपरीतका कार्य कानून बमोजिमदण्डनीय हुनेछन् र त्यस्तो कार्यबाट पीडित बालबालिकालाई पीडकबाट कानून बमोजिम क्षतिपूर्ति पाउने हक हुनेछ ।

(ख) बालबालिका सम्बन्धी ऐन, २०४८

प्रत्येक बालक जन्मे पछि निजको बाबु भए बाबुले बाबु नभए आमाले र आमा पनि नभए परिवार का अन्य सदस्यले आफ्नो धर्म, संस्कृती र चलन अनुसार बालकको नाम राखि दिनु पर्दछ । बालकको बाबु आमा वा परिवारको अन्य कुनै सदस्य जिवित नरहेकोमा वा पत्ता नलागेकोमा बालकलाई पाल्ने व्यक्ति वा संस्थाले बालकको नाम राखि दिनु पर्ने ब्यवस्था ऐनको दफा ३(१) ले उल्लेख गरेको छ । यस्तै ऐनको दफा ४(१) ले बाबु, आमाले आफ्नो परिवारको आर्थिक अवस्था अनुसार प्रत्येक बालकको पालनपोषण गर्नुका अतिरिक्त निजको शिक्षा, स्वास्थ्य उपचार, खेलकूद तथा मनोरन्जनको सुविधाहरुको ब्यवस्था गर्नुपर्ने जस्ता प्रावधान गरेको छ ।

(ग) बालअधिकार सम्बन्धी महासन्धी (CRC)

बालअधिकार महासन्धी १९८९ (नेपालले १४ सेप्टेम्बर १९९०मा अनुमोदन गरेको) ले बालअधिकारको सम्मान, संरक्षण र संवर्द्धन गर्न गैरविभेदिकरण (धारा २), सर्वोत्तम हित (धारा ३), सर्वाङ्गिक विकास (धारा ६), सहभागिता (धारा १२) को सिद्धान्तलाई प्रतिपादन गरेको छ। यिनै सिद्धान्तमा आधारित भई बाल बचाउ, बालसंरक्षण, बालविकास र बालसहभागिता जस्ता ४ ओटा क्षेत्रमा केन्द्रित हुदै बालअधिकारलाई सम्बोधन गर्ने गरी बालमैत्री स्थानीय शासन प्रणालीको प्रवर्द्धन गर्न बालबालिकालाई शासन व्यवस्थाको प्रतिफल दिलाउन आवश्यक छ।

(घ) बालश्रम (निषेध र नियमित गर्ने ऐन, २०५६)

कसैले पनि बालकलाई फकाइ वा भुक्काएर वा कुनै पनि प्रलोभनमा वा डर, त्रास वा दवावमा पारी वा अन्य कुनै तरिकाले निजको इच्छा विरुद्ध श्रमिकको रूपमा काममा लगाउनु हुदैन भन्ने व्यहोरा ऐनको दफा ४ मा उल्लेख भएको छ। यसैगरी बालकलाई काममा लगाउदा दिनमा ६ घण्टा र एक सप्ताहमा ३६ घण्टा भन्दा बढि अतिरिक्त पारिश्रमिक दिई वा नदिई काममा लगाउनु हुदैन भन्ने व्यहोरा दफा ९(२) मा रहेको छ। ऐनको दफा १० (१) ले प्रतिष्ठानले श्रमिकको रूपमा काम गर्ने बालकलाई लिङ्ग, वर्ण, धर्म वा जातजातीको आधारमा कुनै भेदभाव नगरी समान कामको लागि समान पारिश्रमिक र सुविधा दिनुपर्ने व्यवस्था गरेको छ। ऐनको दफा ११ ले कुनै पनि प्रतिष्ठानमा व्यवस्थापकले त्यहाँ काम गर्ने बालकको स्वास्थ्य र सुरक्षा सम्बन्धी व्यवस्था गर्नुपर्ने प्रावधान राखेको छ।

माथि उल्लेख गरिएका बाहेक विद्यमान नियममा बालबालिका सम्बन्धी निम्नानुसार का ऐन, नियम, नियम(वली तथा योजनाहरूमा व्यवस्था गरिएको छ :

- ❖ बालबालिका सम्बन्धी नियमावली, २०५१
- ❖ बालश्रम (निषेध र नियमित गर्ने नियमावली, २०६२
- ❖ बाल न्याय (कार्यविधि) नियमावली, २०६३
- ❖ आपतकालिन बालउद्धार कोष(सञ्चालन) नियमावली, २०६७
- ❖ अन्तरदेशीय धर्मपुत्र, धर्मपुत्री व्यवस्थापन विकास समिति (गठन) आदेश, २०६७
- ❖ बालबालिका सम्बन्धी राष्ट्रिय नीति, २०६९

(ङ) दक्षिण एसियाली क्षेत्रिय कानुनी ब्यवस्था :

- ❖ वेश्यावृत्तिको लागि महिला तथा बालबालिकाको जीउ मास्ने बेच्ने काम रोकथाम गर्ने र सो विरुद्ध संघर्ष गर्ने सम्बन्धमा ब्यवस्था भएको सार्क महासन्धी, २००२
- ❖ दक्षिण एसियामा बालकल्याण प्रवर्द्धनका लागि क्षेत्रीय ब्यवस्थासम्बन्धी सार्क महासन्धि, २००२

(च) संयुक्त राष्ट्र संघ अन्तर्गतको व्यवस्था

- ❖ बालअधिकार सम्बन्धी महासन्धि, १९८९
- ❖ सशस्त्र द्वन्द्वमा बालबालिकाको प्रयोगविरुद्ध बालअधिकारसम्बन्धी महासन्धिको ऐच्छिक प्रलेख, २०००
- ❖ बालबालिकाको बेचबिखन, बालवेश्यावृत्ति र अश्लील चित्रण विरुद्ध बालअधिकार सम्बन्धी महासन्धिको ऐच्छिक प्रलेख, २०००
- ❖ स्वतन्त्रताबाट वञ्चित अल्पवयस्कको संरक्षण सम्बन्धी संयुक्त राष्ट्रसंघीय नियमावली
- ❖ अल्पवयस्कको न्यायप्रशासनका लागि संयुक्त राष्ट्रसंघीय न्यूनतम मापदण्डको नियमावली (वेईजिड नियमावली)
- ❖ अल्पवयस्क विज्याई रोकथामका लागि संयुक्त राष्ट्रसंघीय मार्गदर्शन (रियाद मार्गदर्शन)
- ❖ गैर हिरासतीय उपायसम्बन्धी संयुक्त राष्ट्रसंघीय न्यूनतम मापदण्डको नियमावली (टोकियो नियमावली)
- ❖ (व्यक्तिगत) उजुरी प्रक्रिया सम्बन्धी बाल अधिकार महासन्धिको इच्छाधीन आलेख, २०११ ।

(छ) अन्तर्राष्ट्रिय श्रमसङ्गठन अन्तर्गत व्यवस्था

- ❖ अन्तर्राष्ट्रिय श्रम संगठनसम्बन्धी महासन्धिहरू (बालबालिका सम्बन्धी) महासन्धि संख्या, १३८ र १८२
- ❖ बालश्रमका निकृष्ट स्वरूपसम्बन्धी महासन्धि, १९९९

(ज) अन्य व्यवस्थाहरू

- ❖ संबैधानिक घोषणाहरू जस्तै दलित, महिला, बालबालिकाको हकमा विशेष प्रावधान सहित सकारात्मक विभेद गर्न सकिने ।(आरक्षणको व्यवस्था)
- ❖ मानव बेचबिखन तथा ओसारपोसार (नियन्त्रण) ऐन, २०६४ र सो को नियमावली २०६५
- ❖ घरेलु हिंसा (कसूर र सजाय) ऐन, २०६६ र सोको नियमावली २०६७

२.३. नगरस्तरीय योजनामा बालबालिका सम्बन्धी व्यवस्था

देवचुली नगरपालिका वि.सं.२०७१ वैशाख २५ गते नगरपालिका घोषणा भएसँगै प्रत्येक योजनामा बालबालिकाका माग तथा आवाजहरूलाई सम्बोधन गरिएको छ । नगरपालिकाको वार्षिक योजना, स्थानीय विकास योजना एवं नगरद्वारा तयार गरिएको बालबालिकाको लागि लगानी योजना लगायतका विभिन्न योजनाहरूमा बालबालिकाको अधिकार सुनिश्चित गर्दै उनीहरूको क्षमता विकासका लागि लक्षित कार्यक्रम(महुरु बालबालिकाकै प्रत्यक्ष संलग्नतामा तयार गरिएको छ । बालबालिकाको लागि कुल पुँजीगत बजेटको कम्तिमा पनि १५ प्रतिशत बजेट विनियोजन गरी आ.व. २०७३/०७४ सम्म बालभेला मार्फत आएका योजनाहरूमा बजेट लगानी हुँदै आएको छ ।

यसका साथै आ.व. २०७३/०७४ को नगरपरिषदमा नगरपालिकाको नीति तथा कार्यक्रम मार्फत सार्वजनिक गरिएको मुख्य मुख्य क्षेत्रगत नीति तथा कार्यक्रम अन्तर्गतबुदाँ नम्बर ११ र १४ माबालबालिका सम्बन्धी भएका केही महत्वपूर्ण व्यवस्थाहरू यस प्रकार छन् :

(क) बालश्रम निषेध सम्बन्धी

- क. नगरपालिकाले प्रचलित कानून बमोजिम बाल श्रमलाई निषेध गर्ने छ ।
- ख. उद्योग वाणिज्य संघ मार्फत बालश्रम निषेध कार्यक्रम संचालन गरिने छ ।
- ग. प्रतिष्ठानहरुमा बालश्रम रहित प्रतिष्ठान भन्ने श्लोगन राख्नुपर्ने व्यवस्था गरिने छ ।

(ख) बालमैत्री स्थानीय सम्बन्धी

- क. नगरलाई बालमैत्री नगर बनाई भावि पुस्ता सँग ज्ञान साटासाट कार्यक्रम लागु गरिने छ ।
- ख. बालमैत्रीका निरन्तरताका लागि विशेष कार्यक्रम संचालन गरिने छ ।
- ग. चालु आ.व. भित्रै CFLG घोषणा गर्दै कार्यक्रम निरन्तरता दिइने छ ।

(ग) आ.व.०७५/०७६ को नीति तथा कार्यक्रममा बालबालिका ।

दीर्घकालिन सोच तथा उद्देश्यहरु : प्रस्तुत बजेट, नीति तथा कार्यक्रमलाई देहायका दीर्घकालिन दृष्टिकोण तथा सोचतर्फ लक्षित गरिएको छ ।

१. बालमैत्री शासनयुक्त, पूर्ण खोप र पूर्ण साक्षरतायुक्त शहर निर्माण तथा सोको निरन्तरता कायम र राख्ने । नेपालकै पहिलो बालक्लव गठन भएको, खुल्ला दिसामुक्त भएको स्थानीय निकायको गरिमामय ईतिहासलाई स्मरण गर्दै आगामी आ.व.मा बालमैत्री नगर घोषणा गर्ने ।
२. वातावरणमैत्री, पूर्ण सरसफाई युक्त कार्यक्रम मार्फत स्वच्छ, सफा र हरित शहरको निर्माण गर्ने ।
३. अपाङ्ग तथा लैङ्गिकमैत्री शहरको निर्माण गर्ने ।

(घ) वार्षिक योजनामा अन्य नीतिगत व्यवस्थाहरु

अ) पूर्वाधार तथा भौतिक विकास सम्बन्धी नीति

- ❖ पूर्वाधार निर्माण गर्दा वातावरणमैत्री, महिलामैत्री, बालमैत्री तथा अपाङ्गमैत्री भवन निर्माण गर्ने नीति लिइनेछ ।

आ) सुशासन प्रवर्द्धन एवम् संगठन विकास सम्बन्धी नीतिहरु

- ❖ नगरस्तरको बालमैत्री/किशोरी मैत्रीसूचना केन्द्रको स्थापना गरिने छ ।

इ) सामाजिक विकास तर्फ अवलम्बन गरिने नीतिहरु

- ❖ शिक्षामा सबैको समान पहुँच स्थापित गर्दै जीवनपयोगी, व्यवहारिक, रोजगारमुखी, स्वरोजगार सिर्जना गर्ने नीति लिइने छ ।
- ❖ शिक्षण संस्थाहरुको भौतिक पूर्वाधार बालमैत्री बनाउने नीति लिइने छ ।

विशेष क्षमता भएका/अपाङ्गता भएका बालबालिकालाई शिक्षाको पहुँचमा पुऱ्याईने छ ।

- ❖ विद्यार्थी भर्ना अभियानलाई प्रभावकारी बनाईने छ ।
- ❖ प्रदेश सरकारको नीति अनुरूप विद्यालय शिक्षाको गुणस्तरमा सुधार गर्न शिक्षक सिकाई सीपमा

सुधार ल्याउन तालिमको व्यवस्था गरिने छ ।

- ❖ आधारभूत स्वास्थ्य सेवामा नागरिकको पहुँच पुऱ्याउन यस नगरपालिका अन्तर्गत कीर्तिपुर, वन्दिपुर र बाह्रकोलमा शहरी स्वास्थ्य केन्द्र स्थापना गर्न प्रदेश सरकार सँग सहकार्य गर्ने ।
- ❖ यस नगरपालिका स्थित स्वास्थ्य संस्थाहरुमा ल्याव स्थापनाका लागि पहल गरिने छ ।
- ❖ स्वास्थ्य संस्थामा गई सुत्केरी गराउने महिलाहरुका दुई वटा वच्चा जन्माउदा सम्मका लागि ३५ दिन भित्र जन्मदर्ता गराएमा प्रोत्साहन भत्ताको व्यवस्था गरिनेछ ।
- ❖ अति विपन्न, गर्भवती महिला, शिशु बालबालिकाको पोषण अवस्थामा सुधार ल्याउन बहुपक्षीय पोषण सुधार कार्यक्रम संचालन गरिने छ ।
- ❖ पूर्ण खोपको अवस्थालाई निरन्तरता दिईने छ ।
- ❖ स्वच्छ खानेपानीको पहुँच अभिवृद्धिका लागि एक घर एक धारा नीतिको अवलम्बन गरिने छ ।
- ❖ मुहान देखि मुख सम्म स्वच्छ खानेपानी सचेतना कार्यक्रम संचालन गरिने छ ।
- ❖ खुल्ला दिसामुक्त कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिई (Post ODF) रणनीति तर्जुमा गरी नगरपालिकालाई पूर्ण सरसफाईको अवस्थामा पुऱ्याउन पहल गरिनेछ ।
- ❖ महिलाहरुलाई सशक्तिकरण गर्न, लैङ्गिक हिंसा न्युनिकरण गर्न, सचेतना कार्यक्रम संचालन गरिने छ ।
- ❖ महिला हिंसा रहित नगरपालिकाको रुपमा स्थापित गर्न आवश्यक कदम अगाडि बढाइने छ ।
- ❖ महिला हिंसामा शुन्य सहनशिलताको नीति अवलम्बन गरिने छ ।
- ❖ एक वडा एक खेल मैदान सुधार कार्यक्रम संचालन गरिने छ ।
- ❖ नगर प्रमुख कप फुटवल, नगर उप प्रमुख कप भलिबल र नगर कप क्रिकेट खेल संचालन गरिने छ ।

(ई) अन्य नीति :

- ❖ नगर भित्रका विद्यमान साना-ठूला मनोरञ्जन स्थल, पार्क र उद्यानहरुको संरक्षण, संचालन र व्यवस्थापन तथा अन्य पूर्वाधार निर्माण कार्यका सम्बन्धमा सार्वजनिक निजी साभेदारी अवधारणालाई कार्यान्वयनमा ल्याउने प्रयास गरिनेछ ।
- ❖ गैरसरकारी संघ संस्थाहरुसँगको सहकार्यलाई जोड दिइने छ । नगरपालिका क्षेत्र भित्र कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने सबै गैरसरकारी संस्थाहरुलाई आफ्ना कार्यक्रमहरु नगर विकास योजनामा समावेश गर्नका लागि पेश गर्न लगाइनेछ ।
- ❖ विकास निर्माणका गतिविधि र कार्यालयका सेवाप्रवाहका विषयमा सार्वजनिकरण गर्नका निमित्त मिडिया साभेदारी कार्यक्रम संचालन गरिनेछ । संचारजगत एवम् मिडिया हाउससँग सहकार्य गरी सक्षमता, प्रतिस्पर्धात्मक क्षमता र व्यवसायिकता कायम गर्न संस्थागत समन्वय कायम गरिनेछ ।
- ❖ राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय गैरसरकारी संस्थासँग समन्वय गर्ने नीति लिइने छ ।

२.४ बालसमुह वा बालक्लबहरु

देवचुली नगरपालिका भित्रका सबै आधारभूत र माध्यमिक तहका विद्यालय र सबै वडा टोलमा बालक्लब गठन गर्ने अभियान संचालन भई आजका मिति सम्म विद्यालयस्तरीय ४२, समुदाय स्तरीय १० ९ ओटा बालक्लब, १७ ओटा वडा स्तरीय बालसंजाल र १ नगर स्तरीय बालसंजाल गरी बालबालिकाका १६९ ओटा संस्थाहरु क्रियाशिल छन् । बालक्लबको संचालक समिति वा नेतृत्वमा रहेका बालिका ११९२ र बालक १२४५ गरी २४३७ जना रहेका छन् जसको विवरण यस प्रकार रहेको छ ।

क्र.स.	बालक्लबको नाम	अध्यक्षको नाम	ठेगाना	बालिका	बालक	जम्मा
१	नवजागरण बाल क्लब	राजकुमार केसी	दे.न.पा १	३	८	११
२	शान्ती सिर्जना बाल क्लब	सुजन काफ्ले	दे.न.पा १	१४	१४	२८
३	सक्रिय नेपाल बालक्लब	आस्था अनिर्जित वस्ताकोटी	दे.न.पा १	१६	१७	३३
४	प्रगति बाल क्लब	दीपा खनाल	दे.न.पा १	७	८	१५
५	नव जागृति बाल क्लब	रविना महतो	दे.न.पा १	९	८	१७
६	नवल एकेडमी बालक्लब	दिव्यान तिवारी	दे.न.पा १	७	६	१३
७	ग्यालेक्सी बालक्लब	अनमोल महतो	दे.न.पा २	३	४	७
८	पुनर्वास बालक्लब	धन बहादुर माभी	दे.न.पा २	५	६	११
९	पुरानो दुम्कौली बालक्लब	विजय बहादुर दिक्षित	दे.न.पा २	७	६	१३
१०	कुमारवर्ती टोल बालक्लब	सुदिप थनेत	दे.न.पा २	७	८	१५
११	शान्ती बालक्लब	मिराज न्यौपाने	दे.न.पा २	५	६	११
१२	नारायणी बालक्लब	विश्वराज पोख्रेल	दे.न.पा २	८	७	१५
१३	सिर्जनशिल बाल क्लब	मनिषा पोख्रेल	दे.न.पा ३	७	१४	२१
१४	नव प्रतिभा बाल क्लब	अभिषेक रेग्मी	दे.न.पा ३	६	७	१३
१५	सक्रिय नेपाल बाल क्लब	उत्तम लम्साल	दे.न.पा ३	१०	१५	२५
१६	सद्भाव बालक्लब	प्रिया लम्साल	दे.न.पा ३	५	६	११
१७	नव सिर्जना बाल क्लब	विक्रम थापा क्षेत्री	दे.न.पा ४	१४	१३	२७
१८	उज्यालो बाल क्लब	चन्द्र बहादुर नेपाली	दे.न.पा ४	१०	१०	२०
१९	नव ज्योति बाल क्लब	विशाल वि.क.	दे.न.पा ४	१२	१४	२६
२०	शान्ति सृजना बाल क्लब	दिलिप नेपाली	दे.न.पा ४	१२	१२	२४
२१	ज्ञान दीप बाल क्लब	सुजन परियार	दे.न.पा ४	७	८	१५
२२	सकला बालक्लब	नवराज रेग्मी	दे.न.पा ४	६	५	११
२३	देवचुली बालक्लब	स्नेहा श्रेष्ठ	दे.न.पा ४	८	७	१५

२४	अमर बालक्लब	कमल रेग्मी	दे.न.पा ४	७	६	१३
२५	एकता बाल क्लब	प्रदिप तिवरी	दे.न.पा ५	१३	१४	२७
२६	निलपोखरी बाल क्लब	सागर पौडेल	दे.न.पा ५	११	१२	२३
२७	सम्बेदनशिल बाल क्लब	दान बहादुर फ्याउली	दे.न.पा ५	१३	१३	२६
२८	सकला बाल क्लब	प्रवेश सिग्देल	दे.न.पा ५	१०	९	१९
२९	विवेकशिल बाल क्लब	सुशिल चापागाई	दे.न.पा ५	७	६	१३
३०	नेपाल धर्ती बाल क्लब	टार्जन आछामी	दे.न.पा ५	३	६	९
३१	इन्द्रेणी बालक्लब, वन्दिपूर	दनियाल गाहा	दे.न.पा ५	१३	१३	२६
३२	अनुग्रह बालक्लब, वन्दिपूर	प्रकाश वान्टकी	दे.न.पा ५	११	१२	२३
३३	जलदेवी बालक्लब	ओम प्रकास मुम्मी	दे.न.पा ५	१०	१०	२०
३४	सरस्वती बाल क्लब	हरिराम गाहा	दे.न.पा ६	४	६	१०
३५	बाल किरण बाल क्लब	एजिक परियार	दे.न.पा ६	४	३	७
३६	कृतिपुर बालक्लब	सुप्रिया गाहा	दे.न.पा ६	५	६	११
३७	प्रतिभा शैक्षिक बालक्लब	प्रेरणा पाण्डे	दे.न.पा ७	६	५	११
३८	पुर्व टोला बालक्लब	अनमोल वि.क.	दे.न.पा ७	७	६	१३
३९	रानिवेल बालक्लब	अन्जना सोति	दे.न.पा ७	५	६	११
४०	रामबास चोक बालक्लब	रोहित शर्मा	दे.न.पा ७	६	७	१३
४१	एसमोडबालक्लब	सितल न्यौपाने	दे.न.पा ७	६	७	१३
४२	शान्ती टोल बालक्लब	उमा पाण्डे	दे.न.पा ७	६	७	१३
४३	युनिक टोल बालक्लब	सुजित काफ्ले	दे.न.पा ७	७	६	१३
४४	सिद्धविनायक बालक्लब	नेत्रलाल गाहा	दे.न.पा ७	७	६	१३
४५	भीमसेन बाल क्लब	लक्ष्मी काफ्ले	दे.न.पा ७	५	८	१३
४६	प्रगति बालक्लब	हिमाल फाल	दे.न.पा ८	५	८	१३
४७	सक्रिय टोल बालक्लब	सरिता वि.क.	दे.न.पा ८	६	७	१३
४८	मिलिजुलि बालक्लब	रेजिना राई	दे.न. पा ८	६	७	१३
४९	मुडाबास बालक्लब	हिरामाया सारु	दे.न.पा ८	७	८	१५
५०	लाली गुराँस बाल क्लब	सुरज पराजुली	दे.न.पा ८	८	८	१६
५१	मनकामना सकृय बाल क्लब	ममता श्रीस	दे.न.पा ९	१०	१०	२०
५२	कृषि हरियाली बालक्लब	कुनाल भट्टराई	दे.न.पा ९	८	७	१५
५३	तिन घरे टोल बालक्लब	विष्णु थापा	दे.न.पा ९	५	६	११
५४	देउराली कालिका बालक्लब	मनु सारु	दे.न.पा ९	६	५	११

५५	बहत्तर मिलन टोल बालक्लब	कसिस लामा	दे.न.पा ९	७	८	१५
५६	कालिका बाल क्लब	सचिना तामाङ्ग	दे.न.पा ९	४	७	११
५७	सहनशील बाल क्लब	खेम बहादुर अस्लामी	दे.न.पा ९	१३	१३	२६
५८	मुना बाल क्लब	ईच्छा खड्का	दे.न.पा ९	१०	९	१९
५९	सृजना बाल क्लब	हेमप्रसाद तिवारी	दे.न.पा १०	९	४	१३
६०	नवल बाल क्लब	सागर न्यौपाने	दे.न.पा १०	६	६	१२
६१	पृथ्वी बालक्लब	एलिसा भट्टराई	दे.न.पा १०	९	२	११
६२	धौलागिरी बाल क्लब	सुजता भुसाल	दे.न.पा १०	९	६	१५
६३	पृथ्वी नगरटोल बालक्लब	एन्जल भट्टराई	दे.न.पा १०	६	६	१२
६४	मिलनटोल भगवती बालक्लब	लिलाराम पौडेल	दे.न.पा. १०	६	५	११
६५	सूर्य किरण बाल क्लब	अमन गुरुङ्ग	दे.न.पा ११	१०	१०	२०
६६	मिलिजुली बाल क्लब	संदिप्ती भट्ट	दे.न.पा ११	१२	१२	२४
६७	सफल बाल क्लब	अमृता चापागाई	दे.न.पा ११	८	५	१३
६८	पृथ्वी समाजसेवा बालक्लब	किरण लुङ्गेली	दे.न.पा ११	११	१४	२५
६९	नव प्रतिभा बाल क्लब	कपिल पाण्डे	दे.न.पा ११	१०	४	१४
७०	पुस्तकालय बाल क्लब	रक्षा न्यौपाने	दे.न.पा ११	१५	१४	२९
७१	भृकुटी बाल क्लब	एञ्जल भट्टराई	दे.न.पा ११	९	९	१८
७२	एकता बालक्लब	गोबिन्द भुसाल	दे.न.पा ११	७	८	१५
७३	नवचेतना बालक्लब	भरना दुङ्गाना	दे.न.पा ११	६	९	१५
७४	प्रगति बालक्लब	राजिव कालिराज	दे.न.पा ११	८	५	१३
७५	पुस्तकालय बालक्लब	रक्षा न्यौपाने	दे.न.पा ११	१०	५	१५
७६	अमर बाल क्लब	अर्मान मियाँ	दे.न.पा १२	४	१०	१४
७७	मिलीजुली बाल क्लब	बसुन्धरा काफ्ले	दे.न.पा १२	६	५	११
७८	लक्ष्मी जनजागरण बाल क्लब	विनोद भुसाल	दे.न.पा १२	१३	१३	२६
७९	मुक्ति बाल क्लब	ईन्द्रमणि भुसाल	दे.न.पा १२	११	१०	२१
८०	नव परिवर्तन बाल क्लब	राजेन्द्र वि.क.	दे.न.पा १२	५	६	११
८१	दिव्यनगर बाल क्लब	सुजता चालिसे	दे.न.पा १२	१८	१२	३०
८२	सिर्जनशील बाल क्लब	आकाश न्यौपाने	दे.न.पा १२	१०	१४	२४
८३	दिव्य बाल क्लब	तुलसा पाण्डे	दे.न.पा १२	२०	१०	३०
८४	नवज्योति बाल क्लब	सागर भण्डारी	दे.न.पा १२	१५	१२	२७
८५	जनजागृति बालक्लब	शिशिर गैरे	दे.न.पा १२	१३	१५	२८

८६	सिर्जनशील बाल क्लब	सोना बोटे	दे.न.पा १३	११	१५	२६
८७	कुमारवर्ती बाल क्लब	कामना आचार्य	दे.न.पा १३	९	११	२०
८८	मुनलाईट बाल क्लब	सुषमा पराजुली	दे.न.पा १३	५	४	९
८९	प्रगति बालक्लब	नीता गौतम	दे.न.पा १३	५	४	९
९०	जन जागरण बालक्लव	विश्वास वराइली	दे.न.पा १३	६	५	११
९१	देवचुली बालक्लब	प्रशुन के. सी	दे.न.पा १३	४	५	९
९२	गणेश मन्दिर बाल क्लव	प्रमिश अर्याल	दे.न.पा १३	५	४	९
९३	एकता बाल क्लब	वर्षा लामिछाने	दे.न.पा १३	९	१५	२४
९४	नमुना बाल क्लब	प्रभा वाग्ले	दे.न.पा १४	८	५	१३
९५	सिर्जनशिल बाल क्लब	सन्तोष दवाडी	दे.न.पा १४	१०	१४	२४
९६	जनकल्याण बाल क्लब	श्रद्धा अर्याल	दे.न.पा १४	१२	१२	२४
९७	बाल्मीकि बाल क्लब	शेरबहादुर वीरकट्टा	दे.न.पा १४	६	७	१३
९८	बाल मञ्जरी बालक्लब	स्वस्तीका दवाडी	दे.न. पा १४	११	१०	२१
९९	प्रगति बाल क्लब	दिपक सुनार	दे.न.पा १५	१०	१०	२०
१००	नारायणी बाल क्लब	सन्देश राई	दे.न.पा १५	१३	८	२१
१०१	विश्व ज्योति बाल क्लब	अनमोल शर्मा	दे.न.पा १५	२०	१५	३५
१०२	जनज्योति बाल क्लब	दिपेन्द्र भुसाल	दे.न.पा १५	७	४	११
१०३	जागृति बाल क्लब	गंगाराम खत्री	दे.न.पा १५	८	१०	१८
१०४	परिवर्तनशील बाल क्लब	विशाल सुनार	दे.न.पा १५	११	१४	२५
१०५	शिशिर बसन्त बाल क्लब	अमृत भट्टराई	दे.न.पा १५	२१	१७	३८
१०६	पशुपति साङ्गवेद बालक्लब	सागर चापागाई	दे.न.पा १५	०	११	११
१०७	शिवालय बालक्लब	कृष्णा भट्टराई	दे.न.पा १५	८	९	१७
१०८	उन्नती बालक्लब	मिलन रानाभाट	दे.न.पा १५	८	७	१५
१०९	मिलन बालक्लब	सन्तोस श्रेष्ठ	दे.न.पा १५	५	६	११
११०	सुवर्ण बालक्लब	रीता खड्का	दे.न.पा १५	७	८	१५
१११	नारायणी बालक्लब	संदेश राइ	दे.न.पा १५	८	७	१५
११२	देवचुली बाल क्लव	सफल गुरुङ्ग	दे.न.पा १६	८	९	१७
११३	ध्रुव तारा बाल क्लव	निराजन मल्ल	दे.न.पा १६	६	५	११
११४	रोजबर्ड बाल क्लव	गुरास महतो	दे.न.पा १६	७	९	१६
११५	सुनौलो विहानी बाल क्लव	सुशील पुलामी	दे.न. पा १६	८	६	१४
११६	मिलिजुली बाल क्लव	महिमा लुंगेली	दे.न. पा १६	४	७	११

११७	प्रगति बाल क्लव	विद्या दुङ्गना	दे.न. पा १६	५	६	११
११८	सृजना बाल क्लव	संगम बस्नेत	दे.न. पा १६	५	६	११
११९	सगरमाथा बालक्लव	समिक्षा अधिकारी	दे.न. पा १६	६	५	११
१२०	सृजनशिल बालक्लव	विवेक महत्तो	दे.न.पा. १६	६	५	११
१२१	आँपचौर बालक्लव	रक्षा थनेत	दे.न. पा १६	४	७	११
१२२	हरियाली बालक्लव	प्रतिमा ढकाल	दे.न. पा १६	५	६	११
१२३	प्रभात जनता बालक्लव	गोपाल पुलामि	दे.न.पा १६	८	९	१७
१२४	वाइज भिजन बाल क्लव	निशान्त गौतम	दे.न.पा १६	६	७	१३
१२५	सरस्वती बालक्लव	चन्द्र ग्रामङ्गजा	दे.न. पा १६	६	९	१५
१२६	कालिका बालक्लव	गोविन्द अर्याल	दे.न. पा १६	६	७	१३
१२७	चौतर्फी बालक्लव	सौगात सापकोटा	दे.न. पा १६	७	६	१३
१२८	देवचुली मा.वि.बालक्लव	सचिना वाचे	दे.न. पा १६	८	७	१५
१२९	देवचुली प्रा. वि बालक्लव	सफल थारु	दे.न. पा १६	६	७	१३
१३०	अमर ई.बालक्लव	आशिका अधिकारी	दे.न. पा १६	७	६	१३
१३१	कुमारवर्ती,बालक्लव	गुरास महत्तो	दे.न. पा १६	५	८	१३
१३२	इन्द्रेणी बाल क्लव	प्रिति आले	दे.न. पा १७	६	५	११
१३३	प्राकृतिक बाल क्लव	अनिशा वि.क.	दे.न. पा १७	९	२	११
१३४	ज्ञान ज्योति बालक्लव	सपना पौडेल	दे.न.पा १७	५	६	११
१३५	लायन्स बालक्लव	सुवास सुवेदी	दे.न.पा १७	७	२८	३५
१३६	सुधार बालक्लव	श्रृसा पौडेल	दे.न.पा १७	५	६	११
१३७	आदर्श बाल क्लव	जुना पौडेल	दे.न.पा १७	४	४	८
१३८	दिप ज्योति बाल क्लव	जुना पौडेल	दे.न.पा १७	८	३	११
१३९	स्टार युनाइटेड बालक्लव	सुदर्शन तिमिल्सिना	दे.न. पा १७	४	७	११
१४०	परिवर्तन बाल क्लव	सुस्मा पोखरेल	दे.न.पा १७	३	८	११
१४१	प्रगति बाल क्लव	मनोज पौडेल	दे.न.पा १७	८	१५	२३
१४२	बरटाँडी बालक्लव	भावना शर्मा	दे.न.पा १७	१०	५	१५
१४३	नौलो विहानी बाल क्लव	अनिशा महतो	दे.न.पा १७	५	१०	१५
१४४	ज्ञानज्योति बालक्लव	सपना पौडेल	दे.न.पा १७	६	७	१३
१४५	लगनसिल बालक्लव	कपिल पौडेल	दे.न. पा १७	७	६	१३
१४६	वरचुली बालक्लव	रेजिना घर्ति	दे.न.पा १७	८	५	१३
१४७	कुलेनी बालक्लव	सन्तबहादुर तामाङ्ग	दे.न.पा १७	५	८	१३

१४८	जीवनज्योती बालक्लब	दिपिका अधिकारी	दे.न.पा १७	८	९	१७
१४९	सरस्वती बालक्लब	रिता तामाङ्ग	दे.न.पा १७	५	८	१३
१५०	कुजौलि बालक्लब	सुमित थनेत	दे.न.पा १७	७	६	१३
१५१	छिपेनी बालक्लब	निसान्त चौधरी	दे.न.पा १७	७	६	१३
	जम्मा			११९२	१२४५	२४३७
१	वडा स्तरीय बाल संजाल	दिपा खनाल	दे.न.पा १	४	११	१५
२	वडा स्तरीय बाल संजाल	विश्वराज पौडेल	दे.न.पा २	८	६	१४
३	वडा स्तरीय बाल संजाल	आस्था अनिर्जित वास्ताकोटी	दे.न.पा ३	५	१०	१५
४	वडा स्तरीय बाल संजाल	कुसल कडेल	दे.न.पा ४	७	६	१३
५	वडा स्तरीय बाल संजाल	जनक भुसाल	दे.न.पा ५	७	७	१४
६	वडा स्तरीय बाल संजाल	सुप्रिया गाहा	दे.न.पा ६	४	९	१३
७	वडा स्तरीय बाल संजाल	सुप्रिया भुजेल	दे.न.पा ७	६	८	१४
८	वडा स्तरीय बाल संजाल	दिपा सुनार	दे.न.पा ८	५	१०	१५
९	वडा स्तरीय बाल संजाल	शुस्मा गाहा	दे.न.पा ९	७	६	१३
१०	वडा स्तरीय बाल संजाल	सुदीप काफ्ले	दे.न.पा १०	७	८	१५
११	वडा स्तरीय बाल संजाल	रक्षा न्यौपाने	दे.न.पा ११	१०	४	१४
१२	वडा स्तरीय बाल संजाल	तिलक कण्डेल	दे.न.पा १२	८	६	१४
१३	वडा स्तरीय बाल संजाल	वर्षा लामिछाने	दे.न.पा १३	९	४	१३
१४	वडा स्तरीय बाल संजाल	अनिस जैशी	दे.न.पा १४	५	७	१२
१५	वडा स्तरीय बाल संजाल	राजन लामिछाने	दे.न.पा १५	४	९	१३
१६	वडा स्तरीय बाल संजाल	सविता लामिछाने	दे.न.पा १६	६	७	१३
१७	वडा स्तरीय बाल संजाल	रेजिना घर्ति मगर	दे.न.पा १७	६	७	१३
१८	नगर स्तरीय बाल संजाल	अर्मान मियाँ	देवचुली न.पा.	१२	१५	२७

२.५ बालमैत्री स्थानिय शासन नगर समितिको अवधारणा

बालमैत्री स्थानिय शासन कार्यान्वयन कार्यविधि २०६८ को परिच्छेद ३ बालमैत्री स्थानीय शासन संचालनको संस्थागत व्यवस्थाको दफा १२ मा बालमैत्री स्थानीय शासन नगर समिति गठन, व्यवस्था बमोजिम देवचुली नगरस्तरीय बालमैत्री स्थानीय शासन समिति गठन भई रणनीति र कार्यान्वयन कार्यविधिको मातहतमा रही निम्नानुसार कार्यादेस (TOR) तर्जुमा गरी सञ्चालन भईरहेका छन् ।

बालमैत्री स्थानीय शासन नगर समिति

देवचुली नगरपालिका, प्रगतिनगर, नवलपरासी

Term of Reference

कायदिस (TOR)

बालमैत्री स्थानीय शासन नगर समिति

१. बालमैत्री स्थानीय शासन नगर समितिको बैठक कम्तीमा २ महिनाको एक पटक बस्ने छ।
२. समितिको बैठक नगरपालिकाको विभिन्न क्षेत्रमा घुम्ती रूपमा समेत बस्न सक्ने छ।
३. समितिको गणपूरक संख्या ५१% लाई मानिने छ।
४. समितिको अध्यक्षता अध्यक्षले गर्ने अध्यक्षको अनुपस्थितिमा जेष्ठ सदस्यबाट अध्यक्षता हुने छ।
५. बैठक बापत नगरपालिकाबाट यातायात खर्च र खाजा खर्च उपलब्ध हुने छ।
६. समितिले आवश्यक काम र निश्चित समयका लागि उप-समितिहरू गठन गर्न सक्ने छ।
७. नगरस्तरीय बाल अधिकार संरक्षण तथा सम्बर्द्धन समिति र नगरस्तरीय बाल सञ्जाल यस समितिका मुख्य अंग हुनेछ।
८. समितिको पदरिक्त भएमा १ महिना भित्रै पदपूर्ति गरिने छ।
९. समिति बालमैत्री अभियानको नीतिगत निर्णय गर्ने मुख्य निकाय हुनेछ।
१०. वैतानिक/अवैतानिक परामर्शदाता, सद्भावना प्रतिनिधी नियुक्त गर्न सकिने छ।
११. समितिले आवश्यकता अनुसार सल्लाहकार समिति गठन गर्न सक्ने छ।
१२. आवश्यकता अनुसार सल्लाहकारहरूलाई समितिको बैठकमा बोलाउन सकिने छ।
१३. बालबालिकाको क्षेत्रमा विनियोजित रकम र कार्यक्रमको कार्यान्वयनमा आवश्यक पहल कदमी गर्ने छ।
१४. सम्पूर्ण बालमैत्री अभियानको अगुवाई र नेतृत्व प्रदान गर्ने छ।
१५. बालमैत्री स्थानीय शासन राष्ट्रिय रणनीति र कार्यान्वयन कार्यविधि-२०६८ अनुसार तोकेको सबै क्रियाकलाप संचालन गर्ने छ।
१६. बालमैत्री सम्बन्धी प्रकाशन गर्ने, कार्य-पत्र प्रस्तुत गर्ने, प्रस्तुतीकरण तयार गर्ने र आधिकारिक सूचना जानकारी गराउने काम समितिले गर्ने छ।
१७. समितिले बालकोषको स्थापना गर्ने र आवश्यक परेमा छुट्टै कोषको व्यवस्था गरी नियमानुसार परिचालन गर्ने छ।
१८. बालबालिका डेस्क स्थापना गरी बालमैत्री फोकल व्यक्ति मनोनयन गरिने छ।
१९. बालबालिका सम्बन्धी कामले पहिलो प्राथमिकता पाउने व्यवस्था मिलाउन नगरपालिकामा पैरवी गरिने छ।
२०. उत्कृष्ट अभियानकर्ता, स्वयमसेवक वा संस्थालाई सम्मान/पुरस्कार प्रदान गरिने छ।
२१. बालबालिका हाम्रो पहिलो प्राथमिकता भन्ने उद्घोषलाई नगरपालिकामा स्थापित गर्न गराउन आवश्यक कार्य गरिने छ।

बालमैत्री स्थानीय शासन रणनीति, कार्यविधि र TOR का आधारमा सूचकहरूमा आवश्यक उपलब्धी हाँसिल गरी गराइ बालमैत्री स्थानीय निकाय घोषणा गराउने र निरन्तर रूपमा सुधारका लागि

काम गर्ने बालमैत्री स्थानीय शासन नगर समितिको अवधारणा रहेको छ ।

२.६ बालमैत्री स्थानीय शासनको कार्यक्षेत्र :

बालमैत्री स्थानीय शासन नगर समितिको सिफारिस र प्रस्तावका आधारमा देवचुली नगरपालिकाको नगर सभाबाट बालमैत्री स्थानीय शासन अवलम्बन गर्ने निर्णय भए पश्चात भुगोलको हिसाबले देवचुली नगरपालिकाका विद्यमान १७ वटा वाडहरू बालमैत्री स्थानीय शासनको कार्यक्षेत्र हो भने विषयगत हिसाबले बालमैत्री स्थानीय शासन राष्ट्रिय रणनीति र कार्यान्वयन कार्यविधिमा उल्लेखित बाल बचाउका १०, बालसंरक्षणका ५, बालविकासका ६, बालसहभागिताका ६ गरी २७ सेवा प्रवाह सम्बन्धी सूचक, १२ वटा संस्थागत सूचक र थप स्थानीय ४ सूचक गरी जम्मा ४३ वटा सूचकको तोके बमोजिम न्यूनतम उपलब्धी हाँसिल गर्ने कार्य भार बालमैत्री स्थानीय शासन नगर समिति, नगरपालिका र सरोकारवालहरूको हो ।

२.७ बालअधिकार (बालबचाउ, बालसंरक्षण, बालविकास र बालसहभागिता)

बालबालिकाको विशेष हेरचाह, स्याहार र संरक्षणको लागि उनीहरूलाई आवश्यक बाँच्नको लागि चाहिने आधारभूत कुराहरूको व्यवस्था गर्नु, शिक्षा प्रदान गर्नु, स्वास्थ्य सेवा पुऱ्याउनु, खेल, मनोरञ्जन र आराम गर्न दिनु, माया, स्नेह गर्नुपर्दछ । हेला दुर्व्यवहार र शोषण हुनु लगायतका कुनै पनि खाले हिंसात्मक एवं सशस्त्र गतिविधीबाट जोगाउनु पर्दछ । सबै बालबालिकाले माया, स्नेह, शान्ति, समझदारी र सुरक्षापूर्ण वातावरणमा रहेर असल शिक्षा हासिल गर्नु, स्वस्थ हुनु तथा सुरक्षित रूपमा आफ्नो बालापन बिना अवरोध बिताउन पाउनु पर्दछ । बालबालिकाको पनि मानवीय अस्तित्व छ र उनीहरूलाई पनि सम्मान गरिनु पर्दछ, बालबालिकालाई वर्तमानका साभेदार र भविष्यका कर्णधारका रूपमा स्वीकार गरिनु पर्दछ । त्यसै ले बालअधिकार भनेको कुनै नौलो कुरा होईन । एउटा सक्षम नागरिकको रूपमा हुर्कनका निम्ति प्रत्येक बालबालिकाका लागि आवश्यक हुने माथि उल्लेखित कुराहरूको समग्र रूप नै बालअधिकार हो ।

क) बाँच्न पाउने अधिकार

बाँच्न पाउनु बालबालिकाको जन्मसिद्ध अधिकार हो । गर्भमा रहे देखि नै सुरक्षित हुनका लागि गर्भवती महिलाको विशेष स्याहार लगायत बालबालिकाको सुरक्षित रूपमा जन्म हुनुपर्दछ । जन्मे पछि, पौष्टिक आहार र आवास, स्वस्थ वातावरण, सफा पानी, खोप, स्वास्थ्य स्याहार तथा प्राथमिक उपचार लगायतका आधारभूत सुविधाको सुनिश्चितता हुनुपर्दछ ।

ख) संरक्षण पाउने अधिकार

प्रत्येक बालबालिकाले भेदभाव, शोषण, दुर्व्यवहार, अपहेलना, उत्पीडन एवं हानीकारक काम तथा युद्धमा संलग्न हुनुपर्ने स्थिति, ओसारपोसार तथा बेचबिखन र आमाबाबुबाट अलग्गिनु पर्ने लगायतका जोखिमपूर्ण स्थितिबाट सुरक्षित हुन पाउनुपर्छ । अपाङ्ग तथा परिवारविहीन बालबालिकाको निम्ति विशेष व्यवस्था हुनुपर्छ । सम्पूर्ण बालबालिकालाई कानुनी संरक्षण प्राप्त हुनुपर्छ ।

ग) विकास गर्न पाउने अधिकार

स्वच्छ वातावरणमा सार्थक शिक्षा आर्जन गर्ने, मनोरञ्जन, खेल र आराम गर्ने, बाबुआमाको समान माया-ममता पाउने, उचित स्वास्थ्योपचार लगायतका उचित जीवनस्तरका निमित्त चाहिने एवं बालबालिकाको शारीरिक, मानसिक, नैतिक, सामाजिक विकासका निमित्त आवश्यक पर्ने सुविधा र अवसरहरु प्राप्त गर्ने अधिकार प्रत्येक बालबालिकाको जन्मसिद्ध अधिकार हो ।

घ) सहभागी हुन पाउने अधिकार

बालबालिकाको जीवनमा प्रभाव पार्ने नीतिगत निर्णयहरुमा बालबालिकाको आफ्नो कुरा सुनिनु पर्ने र सो विचारको कदर गरिनु पर्ने, रचनात्मक कार्य, सामाजिक र साँस्कृतिक क्रियाकलाप तथा जीवनका हरेक पक्षमा विना रोकतोक र विना भेदभाव सहभागी हुन पाउनु, आस्था अनुसारको धर्ममा संलग्न हुने, बालबालिका सम्बन्धी कुनै पनि कुराको जानकारी राख्न र अभिव्यक्त गर्न, संघ संस्था खोल्न वा सहभागी हुन पाउने लगायतका अधिकारहरु सबै बालबालिकाले पाउनुपर्दछ ।

२.८ बालमैत्री स्थानीय शासन कार्यक्रमका साभेदार तथा सहयोगी संस्थाहरु

सरोकारवाला	सरोकारका सवालहरु
जिल्ला प्रशासन कार्यालय	<ul style="list-style-type: none"> जिल्ला बाल कल्याण समिति मार्फत बालबालिकाको संरक्षण, सम्बर्द्धन तथा बाल(हितमा नीति निर्माण गर्ने कार्यान्वयन गराउने । राज्यद्वारा तयार पारिएका नीतिहरु कार्यान्वयनमा पहल गर्ने । नागरिकता तथा परिचयपत्र दिने अर्धन्यायिक सेवा दिने शान्ति सुरक्षा कायम गर्ने
नगरपालिका	<ul style="list-style-type: none"> बालबालिकाको क्षेत्रमा बजेट छुट्टयाउने । योजना तर्जुमा गर्ने । बालबालिकाको तथ्याङ्क संकलन गर्ने । राज्यले व्यवस्था गरे अनुसारको सामाजिक, सुरक्षा भत्ता लगायत व्यवस्था गर्ने । नगरपालिकामा बालमैत्री योजना निर्माण तथा कार्यान्वयन/पहल गर्ने । जिल्लास्तरीय/नगर स्तरीय नीति नियम बनाउने कार्यविधि/निर्देशिका आदि अपाङ्गता परिचय पत्र वितरण बालबालिकाको अभिभावकको सुनिश्चितता Focal Point जिल्ला बालकल्याण समितिको सचिवालय समन्वय र सहकार्य श्रोत साधनको बाँडफाँडमा नियमित अनुगमन बालबालिकाको क्षेत्रमा काम गर्ने संघ संस्थाहरुको नियमित रुपमा अनगमन

<p>शिक्षा विकास तथा समन्वय ईकाइ/शिक्षा शाखा</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● विभिन्न निकायसंगको समन्वयमा भर्ना अभियान ● छात्रवृत्ति प्रदान ● विशेष कक्षा संचालन ● बाल सहभागिता प्रवर्द्धन ● विद्यार्थी शिक्षक अनुपात ● बालमैत्री विद्यालय सञ्चालन/विद्यालय बालमैत्री पूर्वाधार अनुगमन ● बालमैत्री वार्षिक शैक्षिक क्यालेण्डर ● विद्यालय व्यवस्थापन समितिमा बाल सहभागिताको सुनिश्चितता
<p>जिल्ला स्वास्थ्य कार्यालय / नगर पालिका स्वास्थ्य शाखा</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● बालबालिकाहरुको लागि नियमित खोप/पूर्ण खोप सुनिश्चितता ● प्राथमिक उपचारको सामग्री वितरण ● मातृ शिशु स्याहार तथा पौष्टिक आहार सम्बन्धी जनचेतना मूलक कार्यक्रम ● सुरक्षित खानेपानी तथा सरसफाईबारे जनचेतना ● बालबालिकाहरुको स्वास्थ्य परिक्षण, तथ्यांक संकलन
<p>जिल्ला प्रहरी कार्यालय</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● महिला तथा बालबालिका सेवा केन्द्रको प्रभावकारी संचालन / बाल सुधार गृह व्यवस्थापन ● बाल दुर्व्यवहारका घटनाहरुको दर्ता तथा अभिलेखिकरण ● दुरुपयोगका घटनाहरुको संरक्षण गर्ने/उद्धार गर्ने ● बालमैत्री छानविन तथा अपराध अनुसन्धान/सम्पर्क व्यक्ति
<p>जिल्ला बाल कल्याण समिति</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● बाल क्लब सूचिकरण । ● बालक्लबको स्थानिय तह स्तरीय संजाल निर्माण र क्षमता अभिवृद्धि । ● नगर बाल संरक्षण तथा सम्बर्द्धन समिति गठन गर्ने एवं बाल अधिकारको लागि नगरतहमा क्रियाशिल बनाउने । ● बालअधिकारको संरक्षण र सम्बर्द्धन गर्ने । ● जोखिम अवस्थाका बालबालिकाको लागि विषेश पहल गर्ने । ● बालबालिकाको सूचना एवं तथ्यांक अद्यावधिक गर्ने । ● बालबालिकाको क्षेत्रमा काम गर्ने गैससहरूसंग समन्वय, सहयोग र कार्यक्रमको अनुगमन गर्ने ।
<p>बालक्लब सञ्जाल</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● बालक्लब गठन तथा परिचालन ● बालमैत्री योजना निर्माण ● सचेतना तथा अतिरिक्त क्रियाकलाप ● समन्वय/ सहकार्य ● अनुगमन र मूल्यांकन

जिल्ला अदालत / वार एंशो सिएसन	<ul style="list-style-type: none"> ● कानुनी सहयोग परामर्श । ● वकालत पैरवी । ● बाल ईजलास व्यवस्थापन
पत्रकार महासंघ/ संचार माध्यम	<ul style="list-style-type: none"> ● बालबालिका सम्बन्धी सामग्रीहरु प्रचारप्रसार । ● बाल पत्रकारीता । ● बालअधिकार उलघनहरुको संकलन तथा वितरण
शिक्षकका पेशागत संस्था	<ul style="list-style-type: none"> ● विद्यालयमा बालमैत्री वातावरण निर्माणमा सहयोग गर्ने । ● विद्यालय र जिल्ला शिक्षा कार्यालयसंग समन्वय गर्ने । ● बालअधिकारको वकालत
अभिभावक संघ	<ul style="list-style-type: none"> ● परिवार, समुदाय र विद्यालयमा बालमैत्री वातावरण सृजनाका लागि सहयोग , सचेतना र सहकार्य । ● समन्वय र सहकार्य
राजनीतिक दलहरु	<ul style="list-style-type: none"> ● बालअधिकार सम्बन्धी आफ्नो घोषणापत्र तथा दस्तावेजहरुमा बाल सरोकारका विषयलाई सम्बोधन गर्ने । ● बालअधिकारको सम्बन्धमा सम्बन्धित निकायलाई दबाव गर्ने । ● स्थानीय बालअधिकारको सवाललाई राष्ट्रिय स्तरसम्म पुरयाउने र उक्त सवालहरुलाई पुरा गर्न दबाव दिने । ● राजनीतिक क्रियाकलापमा बालबालिकालाई प्रयोग नगर्ने (बन्द, हडताल, सभा, द्वन्द्व) ● बालअधिकार सम्बन्धी सचेतना वृद्धि गर्ने ।
घर/व्यवसाय तथा उद्योग बाणिज्य संघ	<ul style="list-style-type: none"> ● कलकारखानामा श्रमिकको रुपमा बालबालिका प्रयोग नहुने । ● स्टेशनरी सामग्रीहरु सर्वसुलभ रुपमा उपलब्ध गराउनुपर्ने । ● बाल संरक्षणका गतिविधिमा सहयोग ।
यातायात व्यवसायी समिति तथा यातायात सेवा संचालकहरु	<ul style="list-style-type: none"> ● सह-चालक/सहयोगि रुपमा लगाउन नहुने । ● रिक्सा चलाउन दिन नहुने । ● भाडामा छुट हुनुपर्ने । ● विद्यालय क्षेत्रमा हर्न निशेध हुनुपर्ने । ● गाडीको गति सिमित हुनुपर्ने ।
मजदुर संघ	<ul style="list-style-type: none"> ● स्कुल पढाउने सोचको विकास गर्नुपर्ने । ● श्रमशोषण गर्न नहुने । ● मजदुरको रुपमा काममा लगाउन नहुने । ● बालबालिका प्रति सचेत एवं संवेदनशिल हुनुपर्ने ।

नगरसरकारी संघसंस्थाहरु	<ul style="list-style-type: none"> ● विभिन्न कार्यक्रम/परियोजनाहरु ● शिक्षा सम्बन्धी, स्वास्थ्य पुनःस्थापना/संरक्षण/उद्धार । ● अन्य सरोकारवाला संस्था/NGO संग सहकार्य तथा समन्वय गर्ने । ● बाल अधिकारका सम्बन्धमा सचेतता । ● बालक्लबहरु बनाउने र सहयोग गर्ने । ● नागरिक समाज संग सहकार्यमा काम गर्ने । ● क्षमता अभिवृद्धि सम्बन्धी क्रियाकलापहरु ।
------------------------	---

यस नगरपालिका भित्र रहेका सम्पूर्ण सरोकारवालाहरुको भेला मिति २०७५ श्रावण २५ गते सम्पन्न भएको छ । र उक्त भेलाबाट कृष्णादेवी शर्मा श्रेष्ठको संयोजकत्वमा नगरस्तरीय सरोकारवालाहरुको संजालीकरण गठनसमेत गरिएको छ ।

२.५ बालमैत्री स्थानीय शासनयुक्त नगरपालिका स्थापनाका लागि अवसर र सम्भावनाहरु

बालअधिकार महासन्धिको अनुमोदनले बालबालिकाहरु प्रति राज्यलाई जवाफदेहि बनाएको र यसै प्रति लक्षित भई नेपाल सरकार सङ्घीय मामिला तथा स्थानीय विकास मन्त्रालय मार्फत बालमैत्री स्थानीय शासन राष्ट्रिय रणनीति, २०६८ र बालमैत्री स्थानीय शासन कार्यान्वयन कार्यविधि, २०६८ तयार हुनु आँफैमा एउटा अवसरको रूपमा रहेको छ । बालअधिकारको विषयलाई स्थानीय तहको समग्र कार्य पद्धति र प्रणालीमा समावेश गर्दै कार्यान्वयन गर्न निर्देशन गरे बमोजिम बालमैत्री स्थानीय शासन अवलम्बनलाई लक्ष्यका साथ अगाडी बढाईएको हो । देवचुली नगरपालिकामा समावेश प्रगतिनगर गाउँ विकास समिति वि.सं. २०७० पौष ९ गते नेपालकै पहिलो बालमैत्री गाविसको रूपमा पहिचान बनाउन सफल भएको थियो भने साविक दिव्यपुरी र देवचुली गाविसमा समेत बालअधिकार सुनिश्चित हेतु विभिन्न क्रियाकलापहरु संचालित थिए भने रजहर सिकाइ केन्द्रको अगुवाइमा रजहरमा समेत बालक्लब गठन लगायतका कार्य सम्पादन भएका थिए । नगरपालिका घोषणा भएलगत्तै प्रथम नगरपरिषदबाट बालमैत्री स्थानीय शासन अवलम्बन सहित बालभेला मार्फत आएका माग र बालअधिकारका ४ क्षेत्रहरुलाई आधार मानि बजेट लगानी गर्दै आएको देवचुली नगरपालिकालाई **बालमैत्री नगरको रूपमा स्थापित गर्न निम्न वुँदाहरुलाई महत्वपूर्ण अवसर र सम्भावनाको रूपमा लिन सकिन्छ :**

१. साविक प्रगतिनगर गाविस (हाल देवचुली न.पा.को वडा नं.१०-१५) नेपालकै पहिलो बालमैत्री स्थानीय निकाय घोषित हुनु ।
२. नेपालकै पहिलो बालक्लब, जागृति बालक्लबको जननी स्थल देवचुली नगरपालिका हुनु ।
३. देवचुली नगरपालिकाले बालमैत्री नगरपालिका बनाउनका लागि बालमैत्री स्थानीय शासन राष्ट्रिय रणनीति २०६८ बमोजिम बालमैत्री स्थानीय शासन अवलम्बन गर्नु ।
४. नगरपालिकामा संस्थागत रूपमा बालमैत्री सहजकर्ता, बालमैत्री स्वयंसेवक एवं थप कर्मचारी नियुक्त हुनु र सामाजिक शाखा गठन गरी जिम्मेवारी दिइनु ।

५. अभियानकर्ताहरुको संख्या पर्याप्त हुनु ।
६. जिल्ला प्रशासन कार्यालय, जिल्ला समन्वय समिति, स्वास्थ्य कार्यालय, शिक्षा विकास तथा समन्वय इकाइ , खानेपानी तथा सरसफाइ डिभिजन कार्यालय, महिला तथा बालबालिका कार्यालय लगायत सम्पूर्ण विषयगत कार्यालयहरुको सकारात्मक सहयोग रहनु ।
९. बालबालिकाका संस्थाहरु सक्रिय र प्रतिवद्ध रहनु ।
१०. पूर्ण साक्षर, पूर्ण खोप एवं खुल्ला दिशा मुक्त क्षेत्र घोषणा हुनु ।
११. सूचकको उपलब्धीहरु तोके बमोजिम पुरा हुनु ।

यसरी माथी उल्लेखित अवसर र सम्भावनाका कारण देवचुली नगरपालिका बालमैत्री स्थानीय शासन घोषणाका लागि उन्मुख भइरहेको अवस्था छ ।

बालमैत्री नगर घोषणाका लागि पर्याप्त अवसर र सम्भावनाहरु हुँदा हुँदै पनि घोषणा र दिगोपनाका लागि नगरमा केही चुनौतीहरु समेत रहेका छन् । जसलाइ वुँदागत रुपमा निम्नानुसार प्रस्तुत गरिएको छ :

१. अभिभावक गुमाएका, साहारा विहिन र सडक बालबालिका पुनःस्थापना गृहको व्यवस्था नहुनु ।
२. दिनानुदिन बसाइसराइको दर बढ्नु ।
३. औद्योगिकरण र बजारीकरण बढ्दै जानु ।
४. नगरपालिका भित्र केही सिमान्त बसोबास क्षेत्र रहनु ।
५. पर्याप्त स्रोत, साधन र कार्यालय व्यवस्थापन नहुनु ।

परिच्छेद ३ :

जनसंख्या

३.१. उमेर समुहको आधारमा जनसंख्या

वडा नं.	१ वर्ष भन्दा कम			१ देखि २ वर्ष सम्म			३ देखि ५ वर्ष सम्म			६ देखि ७ वर्ष सम्म			८ देखि ९ वर्ष सम्म		
	बालिका	बालक	जम्मा	बालिका	बालक	जम्मा	बालिका	बालक	जम्मा	बालिका	बालक	जम्मा	बालिका	बालक	जम्मा
१	२०	१९	३९	२४	२०	४४	५९	७३	१३२	३५	३०	६५	३४	५५	८९
२	१०	१०	२०	१०	१६	२६	३२	४०	७२	२२	२१	४३	३०	३३	६३
३	११	१३	२४	१२	२०	३२	२६	३९	६५	३४	२४	५८	१९	२०	३९
४	३१	३७	६८	२६	३५	६१	७७	६९	१४६	५२	४१	९३	५१	७५	१२६
५	२७	२७	५४	२९	२८	५७	५३	६५	११८	४८	४७	९५	५६	६०	११६
६	२२	१७	३९	२३	१७	४०	५९	६३	१२२	४९	४३	९२	४२	६२	१०४
७	१८	२५	४३	२७	२९	५६	६१	७९	१४०	४६	७०	११६	४१	४५	८६
८	७	१२	१९	१४	१२	२६	२६	४२	६८	१८	२७	४५	१३	२०	३३
९	१९	१०	२९	३९	४५	८४	७३	१००	१७३	४४	५०	९४	७३	६५	१३८
१०	२१	२१	४२	२२	२९	५१	४८	५८	१०६	४९	६७	११६	५४	५७	१११
११	१९	३७	५६	१९	४६	६५	५३	८३	१३६	३०	४२	७२	३६	४२	७८
१२	२५	२७	५२	२८	४५	७३	७१	९२	१६३	४०	५८	९८	४२	५९	१०१
१३	७	२३	३०	२२	१६	३८	३९	३९	७८	४३	२६	६९	२२	३३	५५
१४	१२	१२	२४	१७	३०	४७	५३	५८	१११	३३	६०	९३	३०	४६	७६
१५	२३	३१	५४	१६	३२	४८	६६	५८	१२४	४१	४२	८३	४०	५४	९४
१६	४८	५२	१००	६४	८१	१४५	१०१	११७	२१८	९४	१०१	१९५	९९	१०२	२०१
१७	५४	५३	१०७	५२	६०	११२	११६	१२१	२३७	१२१	१२८	२४९	११९	१३९	२५८
कूल जम्मा	३७४	४२६	८००	४४४	५६१	१००५	१०१३	११९६	२२०९	७९९	८७७	१६७६	८०१	९६७	१७६८

वडा नं.	१० देखि १४ वर्ष सम्म			१५ देखि १६ वर्ष सम्म			१७ देखि १८ वर्ष सम्म			१९ वर्ष र भन्दा माथि			कुल जम्मा		
	बालिक	बालक	जम्मा	बालिका	बालक	जम्मा	बालिका	बालक	जम्मा	महिला	पुरुष	जम्मा	महिला	पुरुष	जम्मा
१	११३	१२६	२३०९	४९	५९	१०८	७४	६८	१४२	६९६	६७५	१३७१	११०४	११२५	२२२९
२	७५	१०२	१७७	३४	४७	८१	३९	४०	७९	६१९	५९७	१२१६	८७१	९०६	१७७७
३	५९	७२	१३१	२५	२२	४७	३०	२८	५८	५०७	५०३	१०१०	७२३	७४१	१४६४
४	१४९	१७८	३२७	६३	५८	१२१	४१	५३	९४	८६०	८९३	१७५३	१३५०	१४३९	२७९२
५	१४४	१५०	२९४	६२	६१	१२३	६३	७०	१३३	७९१	८०१	१५९२	१२७३	१३०९	२५८२
६	९६	१२०	२१६	५४	५२	१०६	५०	६४	११४	५८९	५५७	११४६	९८४	९९५	१९७९
७	१०७	९८	२०५	५१	५६	१०७	५६	५९	११५	७८५	७६४	१५४९	११९२	१२२५	२४१७
८	६९	८९	१५८	२५	३६	६१	२३	४७	७०	४३१	४३८	८६९	६२६	७२३	१३४९
९	१८०	१९५	३७५	५४	६५	११९	८३	१००	१८३	१०५३	१०८४	२१३७	१६१८	१७५४	३३७२
१०	१२६	१३६	२६२	६३	६३	१२६	६९	७४	१४३	९९१	१०२४	२०१५	१४४३	१५२९	२९७२
११	१२२	१३३	२५५	५३	५३	१०६	६४	६०	१२४	१०११	१०२४	२०३५	१४०७	१५२०	२९२७
१२	१३४	१५१	२८५	६३	६५	१२८	७७	७८	१५५	१०७७	१०७८	२१५५	१५५७	१६५३	३२१०

१३	१०५	९५	२००	७२	७७	१४९	१०१	९५	१९६	७६७	७५६	१५२३	११७८	११६०	२३३८
१४	१३७	१४९	२८६	४९	५४	१०३	५६	६३	११८	८७७	८६२	१७३९	१२६४	१३३४	२५९८
१५	११७	१२०	२३७	४७	५६	१०३	६९	८०	१४९	९२२	८९३	१८१५	१३४१	१३६६	२७०७
१६	३४६	३१३	६५९	१३१	११०	२४१	१०७	१३४	२४१	२१७२	२१३८	४३१०	३१६२	३१४८	६३१०
१७	३९१	४२४	८१५	१५४	१४४	२९८	१६८	१६४	३३२	२६३०	२७४५	५३७५	३८०५	३९७८	७७८३
कूल जम्मा	२४७०	२६५१	५१२१	१०४९	१०७८	२१२७	११७०	१२७७	२४४७	१६७७८	१६८३२	३३६१०	२४८९८	२५८६५	५०७६३

उमेरगत विवरण

वडा नं.	० देखि ६ महिना सम्म			० देखि ५ वर्ष सम्म			० देखि १८ वर्षसम्म			१९ देखि ६० वर्ष सम्म			६० वर्षभन्दा माथि		
	बालिक	बालक	जम्मा	बालिका	बालक	जम्मा	बालिका	बालक	जम्मा	महिला	पुरुष	जम्मा	महिला	पुरुष	जम्मा
१	१०	११	२१	१०३	११२	२१५	४०८	४५०	८५८	६१९	५९७	१२१६	७७	७८	१५५
२	५	६	११	५२	६६	११८	२५२	३०९	५६१	५५९	५३४	१०९३	६०	६३	१२३
३	६	७	१३	४९	७२	१२१	२१६	२३८	४५४	४५७	४५२	९०९	५०	५१	१०१
४	१६	१९	३५	१३४	१४१	२७५	४९०	५४६	१०३६	७६६	७९३	१५५९	९४	१००	१९४
५	१४	१४	२८	१०९	१२०	२२९	४८२	५०८	९९०	७०४	७१०	१४१४	८७	९१	१७८
६	११	९	२०	१०४	९७	२०१	३९५	४३८	८३३	५२१	४८८	१००९	६८	६९	१३७
७	९	१३	२२	१०६	१३३	२३९	४०७	४६१	८६८	७०२	६७९	१३८१	८३	८५	१६८
८	४	६	१०	४७	६६	११३	१९५	२८५	४८०	३८८	३८८	७७६	४३	५०	९३
९	१०	५	१५	१३१	१५५	२८६	५६५	६३०	११९५	९४०	९६५	१९०५	११३	११९	२३२
१०	११	११	२२	९१	१०८	१९९	४५२	५०५	९५७	८९०	९१७	१८०७	१०१	१०७	२०८
११	१०	१९	२९	९१	१६६	२५७	३९६	४९६	८९२	९१३	९१८	१८३१	९८	१०६	२०४
१२	१३	१४	२७	१२४	१६४	२८८	४८०	५७५	१०५५	९६९	९६३	१९३२	१०८	११५	२२३
१३	४	१२	१६	६८	७८	१४६	४११	४०४	८१५	६८५	६७५	१३६०	८२	८१	१६३
१४	६	६	१२	८२	१००	१८२	३८७	४७२	८५९	७८९	७६९	१५५८	८८	९३	१८१
१५	१२	१६	२८	१०५	१२१	२२६	४१९	४७३	८९२	८२९	७९८	१६२७	९३	९५	१८८
१६	२५	२६	५१	२१३	२५०	४६३	९९०	१०१०	२०००	१९५१	१९१८	३८६९	२२१	२२०	४४१
१७	२८	२७	५५	२२२	२३४	४५६	११७५	१२३३	२४०८	२३६४	२४६७	४८३१	२६६	२७८	५४४
कूल जम्मा	१९४	२२१	४१५	१८३१	२१८३	४०१४	८१२०	९०३३	१७५३३	१५०४६	१५०३१	३००७७	१७३२	१८०१	३५३३

३.१./ ३.२ जातीगत तथा मातृभाषाको आधारमा जनसंख्या

जातिगत समूह अनुसारको जनसंख्या विवरण

क्र.स.	जाती	प्रतिशत
१.	ब्राम्हण/क्षेत्री	४५
२.	मगर	३२
३.	गुरुङ्ग	३

४.	तामाङ्ग	२
५.	राई	१
६.	नेवार	४
७.	थारु/बोटे	१०
८.	अन्य	३
जम्मा		१००

३.३. जनसंख्या वृद्धिदर

यस देवचुली नगरपालिकाको वि.सं.२०६८ को जनगणना र वि.सं.२०७४ मा न.पा. स्तरमा भएको घरधुरी सर्वेक्षणको आधारमा जनसंख्या वृद्धिदर २.५२ प्रतिशत रहेको छ ।

३.४ जन्मदर्ता विवरण

नाम तथा पहिचानको अधिकार नेपालको संविधान २०७२ ले मौलिक अधिकारको रूपमा प्रत्याभूत गरेको अधिकार हो । जन्मदर्ता बालबालिकाको अधिकार मध्ये पहिलो अधिकार हो । यसले बालबालिकाको पहिचान, नाम र राष्ट्रियता अधिकार सुनिश्चित गर्दछ । त्यसैले बच्चा जन्मनासाथ सम्बन्धित स्थानीय पञ्जिकाधिकारी समक्ष जन्मको दर्ता गराउनु बाबुआमाको कर्तव्य भित्र पर्दछ । बालअधिकार सम्बन्धी महासन्धिको धारा ७ मा बालबालिकालाई जन्मनासाथ जन्मदर्ता गरिन्छ, र जन्मेपछि उसले आफ्नो नाम राख्न पाउने र राष्ट्रियताको अधिकार पाउनेछ, भन्ने उल्लेख गरिएको छ । साथै बालबालिका सम्बन्धी ऐन, २०४८ को दफा ३ ले समेत बालबालिकाको नाम र जन्म मिति कायम गर्ने व्यवस्था गरेको पाइन्छ । बालबालिका सम्बन्धी ऐन, २०४८ को दफा ३ले समेत बालबालिकाको नाम र जन्म मिति कायम गर्ने व्यवस्था गरेको पाइन्छ । जन्मदर्तालाई प्रभावकारी बनाउन सामुदायिक परिचालिका, बाल क्लब, महिला स्वास्थ्य स्वयंसेविका र स्थानीय संघसंस्थाले नगरपालिकालाई उल्लेख्य सहयोग गरेकै कारण देवचुली न.पाले ५ वर्ष मूनिका बालबालिकाको शत प्रतिशत जन्मदर्ता गर्न सफल भइसकेको छ । गत २०७२, ०७३ र ०७४ को जन्मदर्ता सम्बन्धी विवरण यस प्रकार रहेको छ :

महिना	जन्म दर्ता विवरण २०७२						जन्म दर्ता विवरण २०७३							
	बालिका			बालक			बालक	बालिका		जम्मा		जन्म दर्ता विवरण २०७४		
	१ देखि १५ वडा	१६, १७ वडा	जम्मा	१ देखि १५ वडा	१६, १७ वडा	जम्मा	कुल जम्मा	१ देखि १७	१ देखि १७	१ देखि १७	१ देखि १७	१ देखि १७	१ देखि १७	१ देखि १७
वैशाख	५४	२२	७६	५९	१८	७७	१५३	७८	७४	१५२	४३	५०	९३	
जेष्ठ	५०	१०	६०	५९	११	७०	१३०	४१	५०	९१	३६	६९	१०५	
असार	४२	१०	५२	४७	११	५८	११०	५१	४२	९३	३५	३३	६८	
श्रावण	३०	९	३९	४०	१२	५२	९१	४१	६०	१०१	६८	८४	१५२	
भदौ	१८	३	२१	२८	९	३७	५८	५५	७१	१२६	३६	२९	६५	

असोज	३०	५	३५	२०	११	३१	६६	३६	२७	६३	५३	५१	१०४
कार्तिक	२०	३	२३	३६	९	४५	६८	७५	७८	१५३	६९	७५	१४४
मंसिर	३४	११	४५	६१	११	७२	११७	७४	७०	१४४	६०	६२	१२२
पुस	८१	२०	१०१	६५	२२	८७	१८८	७६	८२	१५८	५४	६५	११९
माघ	३३	२१	५४	४१	१८	५९	११३	५२	६३	११५	६०	६४	१२४
फाल्गुण	३६	१३	४९	४९	१४	६३	११२	३३	३७	७०	५२	४७	९९
चैत्र	४०	१५	५५	४६	२१	६७	१२२	१५	३८	५३	६९	७३	१४२
जम्मा	४६८	१४२	६१०	५५१	१६७	७१८	१३२८	६२७	६९२	१३१९	६३५	७०२	१३३७

३.५ बालविवाहको अवस्था

बाल विवाहको विगत ३ वर्षको अवस्थालाई नियालेर हेर्दा आम जनसमुदायमा सचेतना बृद्धि भएकै कारण बाल विवाहमा कमि हुँदै आएको छ । २०७१ मा देवचुली न.पा.मा भएको कुल विवाहको १२.६३ प्रतिशतको बालविवाह भएको थियो भने २०७२ मा ११.२८ प्रतिशत बालबालिकाको विहे भएको पाईएको छ भने २०७३ को अवस्था हेर्दा यस नगरक्षेत्र भित्र भएको कुल विवाहमा ६.९८ प्रतिशत बालविवाह भएको छ । तुलनात्मक रूपमा हेर्दा बालिकाको बालविवाह बालकको भन्दा बढि भएको पाइन्छ । सामाजिक सांस्कृतिक रूपमा महिला पछाडी पारिएका कारण अभै पनि महिलाहरु आफू माथि लादिएको विचार नकार्न नसक्नुले पनि बालविवाहमा बालिकाको संख्या बढि देखिएको हो । तर २०७४ सम्म आईपुग्दा नगरपालिकालाई बालमै त्री बनाउने अभियान अगाडी बढिरहँदा समुदायका बाल क्लब, आमा समूह, उपभोक्ता समूह र आम जनचेतनाका कार्यक्रमहरु अगाडी बढाईएकोले बाल विवाह संख्या १६ (२.३७%) मा झरेको छ ।

कानूनले उमेर नपुग्दै भएका विवाहलाई विवाहको मान्यता दिदैन तर उमेर नपुग्दै स्वेच्छाले भागी विवाह गर्ने जोडीको विवाह दर्ता नहुने सम्बन्धमा पनि कुनै स्पष्ट कानून नहुनुले यस्ता विवाहको न्यूनिकरण गर्न थप अभियान सञ्चालन गर्नुपर्ने देखिएको छ ।

उमेर समूह		२०७२	२०७३	२०७४
		जम्मा	जम्मा	जम्मा
कुल विवाह संख्या	देनपा १- १५	४००	४२५	६७४
	देनपा १६ र १७	१२३	१४८	
	जम्मा	५२३	५७३	
१८ वर्ष मुनिका	देनपा १- १५	४१	३१	१०
	देनपा १६ र १७	१८	९	६
	जम्मा	५९	४०	१६
प्रतिशत	बालविवाह	११.२८%	६.९८%	२.३७ %

३.६ परिवार संख्या र प्रतिपरिवार औषत बालबालिका संख्या

क) वडा अनुसार घरधुरी र जनसंख्या विवरण :

वार्ड नं.	LGCDP तेश्रो चौमासिक प्रतिवेदन (२०७२/०७३)	घरधुरी सर्वेक्षण २०७४	जनसंख्या विवरण		
			महिला	पुरुष	जम्मा
१	५०६	५०६	११०४	११२५	२२२९
२	३६९	३६९	८७१	९०६	१७७७
३	२५५	२६६	७२३	७४१	१४६४
४	४९०	५४८	१३५०	१४३९	२७८९
५	३८२	४५३	१२७३	१३०९	२५८२
६	२८०	२९७	९८४	९९५	१९७९
७	४५०	४६६	११९२	१२२५	२४१७
८	२४०	२४०	६२६	७२३	१३४९
९	४५०	५५०	१६१८	१७१४	३३३२
१०	५१८	५६५	१४४३	१५२९	२९७२
११	५४५	५४५	१४०७	१५२०	२९२७
१२	५७२	५८९	१५५७	१६५३	३२१०
१३	४२५	४७२	११७८	११६०	२३३८
१४	४७१	५०२	१२६४	१३३४	२५९८
१५	५८३	५८३	१३४१	१३६६	२७०७
१६	१०३४	१२०७	३१६२	३१४८	६३१०
१७	११७०	१५८०	३८०५	३९७८	७७८३
जम्मा	८७४०	९७३८	२४८९८	२५८६५	५०७६३

ख) औषत घरपरिवार र प्रतिपरिवार औषत बालबालिका

यस नगरपालिकामा ९७३८ घरधुरी, जम्मा ५०७६३ जनसंख्या औषत घरपरिवार संख्या ५.२१ र जम्मा बालबालिकाहरुको जनसंख्या १७१५३ प्रतिपरिवार औषत बालबालिका १.७६ संख्या रहेको छ ।

परिच्छेद ४ :

बाल तथा मातृ स्वास्थ्य

४.१ सुरक्षित मातृत्व कार्यक्रम

सन् २००० देखि नै युनिसेफको सहयोगमा देवचुली नगरपालिकाका वडा नं.१०,११,१२,१३,१४ र १५ मा महिला र बालबालिकाका सम्बन्धी डकाउ कार्यक्रम संचालन भएको हुँदा यस कार्यक्रमले गर्भवती तथा सुत्केरी आमा र ५ वर्ष मुनिका बालबालिकालाई पोषणको अवस्था र मातृशिशु स्वास्थ्यको क्षेत्रमा विशेष काम गरेको थियो । साथै यस नगरपालिकामा सन् २०१२ देखि २०१६ सम्म सञ्चालित सुआहारा कार्यक्रमले १००० दिनका आमाहरु र ५ वर्ष मुनिका बालबालिकालाई लक्षित गरी पोषण, सुरक्षित मातृत्व तथा मातृशिशु स्वास्थ्यको क्षेत्रमा काम गरेको थियो र हाल फेरी उक्त परियोजनाले जिल्ला भरि नै यस परियोजनालाई निरन्तरता दिने निश्चित भइसकेको छ । सुआहारा कार्यक्रमबाट देवचुली नगरपालिकाका करिब १०५० जना आमा र ५००० जना ५ वर्ष मुनिका बालबालिका लाभान्वित भएका छन् । यसका साथै देवचुली नगरपालिकामा अवस्थित प्राथमिक स्वास्थ्य केन्द्र दुम्कौली, प्रगतिनगर स्वास्थ्य चौकी, देवचुली स्वास्थ्य चौकी, रजहर स्वास्थ्य चौकी एवं स्वयं नगरपालिकाले पनि समय समयमा सुरक्षित मातृत्व कार्यक्रम, सुनौला १००० दिनका आमालाई सचेतनामुलक कार्यक्रम, नवजात शिशुलाई भोटो वितरण कार्यक्रम लगायतका कार्य गरी सुरक्षित मातृत्वलाई प्रभावकारी बनाउने कार्यमा सहयोग गरिरहेको छ ।

४.२ खोप लगाउने बालबालिका सम्बन्धी विवरण

नवलपरासी जिल्ला समेत वि.सं. २०७१ फाल्गुण १४ मा पूर्ण खोप जिल्ला घोषणा भइसकेको छ । यस नगरपालिकामा पूर्ण खोपको निरन्तरताको लागि समय समयमा एक हजार दिनका आमाहरुलाई सचेतनामुलक कार्यक्रम, नवजात शिशुको लागि भोटो वितरण कार्यक्रम लगायत संचालन भइरहेको छ र हाल सम्म एक वर्ष उमेर पुगेका सत प्रतिशत बालबालिकाले पूर्ण खोप लगाउन पाएको अवस्था छ । आ.व. २०७२/०७३ बमोजिम प्राथमिक स्वास्थ्य केन्द्र दुम्कौली, प्रगतिनगर स्वास्थ्य चौकी, देवचुली स्वास्थ्य चौकी, रजहर स्वास्थ्य चौकी लगायतका स्वास्थ्य संस्थाहरुद्वारा प्राप्त प्रतिवेदन अनुसार यस न.पा.मा खोपको स्थिति यस प्रकार रहेको छ :

आ.व. २०७३/०७४ मा न.पा.अन्तर्गतका स्वास्थ्य संस्थाबाट खोप सेवा लिएका बालबालिकाको विवरण :

क्र.सं.	शीर्षक	प्रगतिनगर स्वास्थ्य चौकी	देवचुली स्वास्थ्य चौकी	रजहर स्वास्थ्य चौकी	दुम्कौली प्रा. स्वास्थ्य केन्द्र	जम्मा
१	वि.सि.जी पाएका बालबालिका	२६१	१३९	२२५	२७२	८९७
२	DPT/HepBhip पहिलो पाएका	२६६	१५५	२०५	२८५	९११

३	DPT/ HepBhip दोस्रो पाएका	२९३	१६९	२०८	३१५	९८५
४	PCV तेस्रो पाएका	२७३	१३६	१९८	३७७	९८४
५	दादुरा, रुवेला पहिलो - पाएका	२७३	१३६	१९८	३७७	९८४
६	JE खोप पाएका	२३०	११४	१४८	३१६	८०८
७	पूर्ण खोप पाएका १ वर्ष मुनि	२७३	१३६	१९८	३७७	९८४
८	TD/TT २ र २ प्लस पाएका गर्भवती	४९	८०	२३७	८१३	११७९
९	२ बर्ष मुनिका कम तौल भएका	१	०	०	१७	१८
१०	आइरन चक्की पाएका गर्भवती	७९	८३	२४०	१२२४	१६२६
११	भिटाभिन ए पाएका ६महिना देखी ५९ महिना सम्म	१५०१	७४४	११३३	४८३	३८६१
१२	जुकाको औषधी पाएका १३ महिना देखी ५९ महिना सम्म	१३३६	६६७	१०३३	१२२४	४२६०
१३	भाडा पखाला लागेका ५ वर्ष मुनिका	१४७	१४६	२७०	२८७	८५०
१४	निमोनिया भएका बालबालिका	३१	२६	४८	२६	१३१
१५	चौथो महिनामा गर्भवती जाँच सेवा लिएका	७९	५१	२४७	८२६	१२०३
१६	प्रोटोकल अनुसार ४ पटक गर्भवती जाँच सेवा लिएका	७६	४६	१७५	३५३	६५०
१७	दक्ष प्रसुतिकर्मिबाट प्रसुती गराएको	०	०	०	४८३	४८३
१८	गर्भावस्था, प्रशवावस्था र सुत्केरी आवस्थामा मृत्यु भएको महिला	०	०	०	०	०
१९	प्रोटोकल अनुसार ३ पटक सुत्केरी जाँच गरेको संख्या	०	०	०	६०	६०
२०	लैङ्गिक हिंसा पीडितलाई सेवा दिएको संख्या	०	०	०	०	०
२१	व्यवस्थापन समितिमा आमन्त्रित बालबालिका	सागर भण्डारी, रक्षा न्यौपाने	प्रचण्ड पाण्डे र सुप्रिया भुर्तेल	रेजिना घर्ति मगर र रुपेश वानिया	अर्मान मिया, कञ्चन थापा	

आ.व. २०७४/०७५ मा न.पा. अन्तर्गतका स्वास्थ्य संस्थाबाट सेवा लिएको विवरण :

क्र.सं.	शीर्षक	प्रगतिनगर स्वास्थ्य चौकी	देवचुली स्वास्थ्य चौकी	रजहर स्वास्थ्य चौकी	दुस्कौली प्रा. स्वास्थ्य केन्द्र	जम्मा
१	बि.सि.जी पाएका बालबालिका	२०५	१४६	२१५	३०९	८७५
२	DPT/Bhib पहिलो पाएका	२२७	१२९	२२६	३०६	८८८
३	DPT/Bhib तेस्रो पाएका	२५०	१३७	२२३	३२६	९३६
४	PCV तेस्रो पाएका	२५६	१३४	२३८	२९७	९२५
५	दादुरा (रुवेला पहिलो पाएका	२५६	१३४	२३८	२९७	९२५
६	JE खोप पाएका	२९६	१५९	१९२	२९७	९४४
७	पूर्ण खोप पाएका २ वर्ष मुनि(दादुरा २)	२९३	१४४	२३८	२८१	९५६
८	TD/TT २ र २ प्लस पाएका गर्भवती	६८	९४	१८९	८४९	१२००
९	२ वर्ष मुनिका कम तौल भएका	८	०	६	७३	८७
१०	१८० चक्की आइरन पाएका गर्भवती	७७	७२	१५१	८४१	११४१
११	भिटाभिन ए पाएका ५ वर्ष मुनि	१३७९	५५०	१०९०	९९३	४०१२
१२	जुकाको औषधी पाएका	१३०३	४५२	८८०	८६९	३५०४
१३	भाडा पखाला लागेका ५ वर्ष मुनिका	१३७	१५१	२७५	२९६	८५९
१४	निमोनिया भएका बालबालिका	५६	१	७६	२६	१५९
१५	चौथो महिनामा गर्भवती जाँच सेवा लिएका	७६	७४	२०५	१०८८	१४४३
१६	प्रोटोकल अनुसार ४ पटक गर्भवती जाँच सेवा लिएका	७७	७१	१५९	८७१	११७८
१७	दक्ष प्रसुतिकर्मीबाट प्रसुती गराएको	२४४	१०८	१३४	४४९	९३५
१८	गर्भावस्था, प्रशवावस्था र सुत्केरी आवस्थामा मृत्यु भएको महिला	०	०	०	०	०
१९	प्रोटोकल अनुसार ३ पटक सुत्केरी जाँच गरेको संख्या	२९८	१०६	२२४	२७६	९०४
२०	लैङ्गिक हिंसा पीडितलाई सेवा दिएको संख्या	०	०	०	०	०
२१	व्यवस्थापन समितिमा आमन्त्रित बालबालिका	सागर भण्डारी, रक्षा न्यौपाने, प्रचण्ड पाण्डे, सुप्रिया भुर्तेल रेजिना घर्ति मगर, रूपेश वानिया, अर्मान मियाँ, कञ्चन थापा				

४.३ बालबालिकामा पोषणको स्थिति

देवचुली नगरपालिका घोषणा हुनु अघि साविक प्रगतिनगर गा.वि.स.मा महिला तथा बालबालिकाको लागि संचालित डकाउ कार्यक्रम, नगरपालिकामा संचालित सुआहारा कार्यक्रम मार्फत १००० दिनका आमाहरु र ५ वर्ष मुनिका बालबालिकालाई पोषण व्यवस्थापनका लागि गरिएको सहयोग र न.पा. स्थित स्वास्थ्य संस्थाद्वारा गरिने नियमित तौल परिक्षण, पोषण सम्बन्धी सचेतना जस्ता कार्यका कारण यस नगर पालिकामा बालबालिकामा पोषणको अवस्था सन्तोषजनक नै रहेको छ । तर पनि न.पा.को वडा नं.२ को पुर्नबास, ६ को कुम्सोत, कीर्तिपुर, ५ को बन्दिपुर, १६ को बाह्रकोल जस्ता क्षेत्रमा केही बालबालिकामा कुपोषणको प्रभावमा रहेका छन् । उक्त स्थानमा स्वास्थ्य संस्था, न.पा. एवं विभिन्न संघसंस्थाद्वारा विशेष पोषण कार्यक्रम संचालन हुन जरुरी देखिएको छ ।

२०७४ मा गरिएको घरघुरी सर्वेक्षणका अनुसार बालबालिकाले पोषिलो खाना खान पाउने/नपाउने सम्बन्धी विवरण यस प्रकार रहेको छ :

वडा नं.	५ वर्ष सम्मका पोषिलो खाना खान पाउने/नपाउने बालबालिकाको विवरण (जना)		
	पोषिलो खाना खान पाउने	पोषिलो खाना खान नपाउने	५ वर्ष सम्ममा जम्मा बालबालिका
१	२०९	६	२१५
२	८२	३६	११८
३	११९	२	१२१
४	२६८	७	२७५
५	२२६	३	२२९
६	२००	१	२०१
७	२३७	२	२३९
८	११०	३	११३
९	२८५	१	२८६
१०	१९५	४	१९९
११	१५४	३	२५७
१२	२८६	२	२८८
१३	१४१	५	१४६
१४	१७९	३	१८२
१५	२२५	१	२२६
१६	४५७	६	४६३
१७	४४५	११	४५६
जम्मा	३८१८	९६	४०१४

४.४ बालबालिकामा देखा परेका मुख्य रोगहरु र तीनको उपचार व्यवस्था

देवचुली नगरपालिकामा रहेका बालबालिकामा देखा परेका मुख्य रोगहरु र तीनको उपचारको व्यवस्था यसप्रकार रहेको छ :

क्र.स.	मुख्य रोगहरु	उपचार व्यवस्था
१	छाला सम्बन्धी रोग	स्थानीय स्तरमा जडिबुटिको प्रयोग, क्लिनिक/अस्पताल
२	पेट दुखाइ	घरेलु उपचार, क्लिनिक/अस्पताल
३	निमोनिया	घरेलु उपचार, क्लिनिक/अस्पताल
४	भाडापखाला	घरेलु उपचार, क्लिनिक/अस्पताल

४.५ परिवार नियोजनको साधन प्रयोगकर्ताको विवरण :

क्र.स.	साधनको नाम	संख्या
१.	पिल्स	२३४
२.	डिपो	३१८
३.	आईयुसिडि	३२८
४.	इम्प्लाण्ट	२३१
५.	कण्डम CYP	२८०
६.	स्थायी बन्ध्याकरण	२३६८

४.६ प्रसूति पूर्व चारपटक र प्रसूती पश्चात आमा र नवजात शिशुको कम्तिमा २ पटक स्वास्थ्य परिक्षण गराउने गर्भवती महिलाहरुको विवरण : स्थानीय स्वास्थ्य संस्थाबाट लिइएको तथ्याडक अनुसार प्रसूति पूर्व ४ पटक गर्भ जाँच गराउनेको संस्था १४४३ जना तथा प्रसूति पश्चात् ६०४ र दक्ष स्वास्थ्यकर्मीबाट सुत्केरी गराउने महिलाको संख्या ६३५ रहेको पाइएको थियो ।

४.७ नियमित रुपमा तौल लिइएका दुई वर्ष सम्मका बालबालिकाको संख्या १३४१ रहेका र ती मध्य ८७ जना कम तौल भएका बालबालिका पाइएको थियो ।

४.८ भिटामिन ए तथा जुकाको औषधि खाएका बालबालिकासम्बन्धी विवरण २०७४/२०७५

क्र.सं.	शीर्षक	प्रगतिनगर स्वास्थ्य चौकी	देवचुली स्वास्थ्य चौकी	रजहर स्वास्थ्य चौकी	दुम्कौली प्रा. स्वास्थ्य केन्द्र	जम्मा
१	भिटामिन ए पाएका (६ महिना देखी ५ वर्ष मुनिका)	१३७९	५५०	१०९०	९९३	४०१२
२	जुकाको औषधी पाएका (१३ महिना देखी ५९ महिना सम्म)	१३०३	४५२	८८०	८६९	३५०४

स्रोत : दुम्कौली प्रा.स्वा.के., प्रगतिनगर स्वा.चौकी, देवचुली स्वा.चौकी , रजहर स्वा. चौकी

४.५ आयोडिनयुक्त नुनको प्रयोग गर्ने घरपरिवार सम्बन्धी विवरण

वि.सं.२०७३/०७४ मा गरिएको देवचुली न.पा.को घरधुरी सर्वेक्षण बमोजिम यस नपा भित्रका ९७३८ घरधुरी मध्ये २६० ओटा घरपरिवारमा आयोडिनयुक्त नुनको प्रयोग नगर्ने गरेको पाइएकोमा सम्बन्धित वस्तीमा आयोडिन युक्त नुनको प्रयोग सम्बन्धी सचेतनामुलक कार्यक्रम सहित नमुनाको रूपमा आयोनून वितरण गरीएको हुँदा हाल आयोडिन युक्त नुनको प्रयोगमा सुधार भएको अवस्था छ ।

क्र.सं.	शीर्षक	देवचुली १-१५	वडा १६	वडा १७	जम्मा
१	दुई बालबालिकाको चिन्ह भएको आयो नून प्रयोग नगर्ने घरधुरी	१०७	४०	११३	२६०

स्रोत: सर्वेक्षण २०७३/०७४

माथिको तथ्यांकलाई ध्यानमा राखि नगरपालिकाबाट आयोडिन नून वितरण तथा सचेतना संचालन गरी वि.सं. २०७५ मा प्रयोग नगर्नेको संख्या सुन्त्य भएको छ ।

४.१० सार्वजनिक तथा निजी चर्पी र सरसफाई सम्बन्धी विवरण

देवचुली नगरपालिका वि.सं. २०७१ जेष्ठ ११ मा खुल्ला दिसा मुक्त न.पा. घोषणा भइसकेको छ । यस अघि साविक प्रगतिनगर गाविस वि.सं. २०६४ वैसाख २८ मा नेपालकै पहिलो खुल्ला दिसा मुक्त गाविस घोषणा भएको थियो । साथै हात धुने अभियान र सरसफाई सम्बन्धी विभिन्न कार्यक्रमहरु विद्यालय, बालक्लब तथा वाड स्तरमा संचालन गरिएको छ । पूर्ण सरसफाई र वातावरणमैत्री कार्यक्रमले पनि यस कार्यलाई प्रभावकारी बनाउन सहयोग गरेको छ । यस न.पा.मा भएको शौचालयको प्रयोग र सरसफाई सम्बन्धी विवरण यस प्रकार रहेको छ :

वडा नं.	जम्मा घर धुरी	चर्पी प्रयोग गर्ने घरधुरी संख्या	साबुन पानीले हात धुने घरधुरी संख्या	पानीले मात्रै हात धुने घरधुरी संख्या
१	५०६	५०६	५०६	०
२	३६९	३६९	३२९	४०
३	२६६	२६६	२६२	४
४	५४८	५४८	५२८	२०
५	४५३	४५३	४३८	१५
६	२९७	२९७	२८७	१०
७	४६६	४६६	४६०	६
८	२४०	२४०	२३५	५
९	५५०	५५०	५४२	८
१०	५६५	५६५	५६३	२
११	५४५	५४५	५४५	०
१२	५८९	५८९	५८९	०

१३	४७२	४७२	४६५	७
१४	५०२	५०२	५००	२
१५	५८३	५८३	५७०	१३
१६	१२०७	१२०७	११७०	३७
१७	१५८०	१५८०	१५१५	६५
जम्मा	९७३८	९७३८	९५०४	२३४

देवचुली नगरपालिकाको मुख्य केन्द्र दलदले बजारमा दे.न.पा., बजार व्यवस्थापन समिति र बजार व्यवसायी हरुको संयुक्त लगानीमा शौचालय २ कोठा र ८ जना युरिनल क्षमताको १ ओटा सार्वजनिक शौचालय रहेको छ ।

४.११ खानेपानीको स्रोत तथा उपलब्धतासम्बन्धी विवरण

देवचुली न.पा.का विभिन्न घरधुरीमा स्वच्छ पिउने पानीको उपलब्धताका लागि विभिन्न वडामा निम्नानुसारका खानेपानी तथा सरसफाइ उपभोक्ता संस्था र आयोजनाहरु संचालित छन् :

क्र.स.	खानेपानी संस्थाको नाम	ठेगाना	सेवा क्षेत्र
१	प्रगतिनगर खानेपानी तथा सरसफाइ उपभोक्ता संस्था	दे.न.पा. १४	देवचुली न.पा.१०-१५
२	दिव्यपुरी खानेपानी तथा सरसफाइ उपभोक्ता संस्था	दे.न.पा. ३	देवचुली न.पा.१ - ५
३	मुक्तिक्षेत्र गैडी खानेपानी तथा सरसफाइ उपभोक्ता संस्था	दे.न.पा १२	देवचुली न.पा.१२
४	जनबस्ती खानेपानी तथा सरसफाइ उपभोक्ता संस्था	दे.न.पा १२	देवचुली न.पा.१२
५	देवचुली खानेपानी तथा सरसफाइ उपभोक्ता संस्था	दे.न.पा ७	देवचुली न.पा.७, ८
६	देवचुली खानेपानी तथा सरसफाइ उपभोक्ता संस्था	दे.न.पा ८	देवचुली न.पा.८, ९
७	विशालटार खानेपानी तथा सरसफाइ उपभोक्ता संस्था	दे.न.पा ९	देवचुली न.पा.९
८	फेदी खोला खानेपानी तथा सरसफाइ उपभोक्ता संस्था	दे.न.पा ६	देवचुली न.पा.६
९	मुण्डे बजार खानेपानी तथा सरसफाइ उपभोक्ता संस्था	दे.न.पा ६	देवचुली न.पा.६, ८
१०	रानी बेल खानेपानी तथा सरसफाइ उपभोक्ता संस्था	दे.न.पा ७	देवचुली न.पा.७
११	किर्तिपुर खानेपानी तथा सरसफाइ उपभोक्ता संस्था	दे.न.पा ६	देवचुली न.पा.६
१२	छैसर खानेपानी तथा सरसफाइ उपभोक्ता संस्था	दे.न.पा ६	देवचुली न.पा.६
१३	मृतुङ्ग खानेपानी तथा सरसफाइ उपभोक्ता संस्था	दे.न.पा ६	देवचुली न.पा.६
१४	खनिया खोला खानेपानी तथा सरसफाइ उपभोक्ता संस्था	दे.न.पा ४	देवचुली न.पा. ४
१५	ढावे खानेपानी खानेपानी तथा सरसफाइ उपभोक्ता संस्था	दे.न.पा ४	देवचुली न.पा. ४
१६	छाङ्गा खोला खानेपानी तथा सरसफाइ उपभोक्ता संस्था	दे.न.पा ५	देवचुली न.पा.५
१७	दैत्यखोला खानेपानी तथा सरसफाइ उपभोक्ता संस्था	दे.न.पा ५	देवचुली न.पा.५
१८	रजहर खानेपानी तथा सरसफाइ उपभोक्ता संस्था	दे.न.पा १७	देवचुली न.पा. १६ र १७
१९	लामपाते खानेपानी तथा सरसफाइ उपभोक्ता संस्था	दे.न.पा १६	देवचुली न.पा. १६

२०	कालिका खानेपानी तथा सरसफाइ उपभोक्ता संस्था	दे.न.पा १६	देवचुली न.पा. १६
२१	पुरानो आँपचौर खानेपानी तथा सरसफाइ उपभोक्ता संस्था	दे.न.पा १६	देवचुली न.पा. १६
२२	भालुखोला खानेपानी तथा सरसफाइ उपभोक्ता संस्था	दे.न.पा १६	देवचुली न.पा. १६
२३	बाह्रकोल ग्रामीण खानेपानी तथा सरसफाइ उपभोक्ता संस्था	दे.न.पा १६	देवचुली न.पा. १६
२४	बेलस्वारा खानेपानी तथा सरसफाइ उपभोक्ता संस्था	दे.न.पा १६	देवचुली न.पा. १६

४.१२ नगरपालिका भित्र खानेपानीको मुख्य स्रोत सम्बन्धी घरधुरी विवरण यस प्रकार रहेको छ :

वडा नं.	धाराको पानी प्रयोग गर्ने घरधुरी संख्या	ट्युबेलको पानी प्रयोग गर्ने घरधुरी संख्या	अन्य स्रोतको पानी प्रयोग गर्ने घरधुरी संख्या	जम्मा घरधुरी संख्या
१	४९८	७	१	५०६
२	३१४	५०	५	३६९
३	२६६	०	०	२६६
४	४४४	४	१००	५४८
५	४४१	०	१२	४५३
६	२८५	०	१२	२९७
७	४६६	०	०	४६६
८	२४०	०	०	२४०
९	५४५	०	५	५५०
१०	५६४	०	०	५६४
११	५४५	०	०	५४५
१२	५८९	०	०	५८९
१३	४७२	०	०	४७२
१४	४८१	२१	०	५०२
१५	४७३	११०	०	५८३
१६	११६३	४२	२	१२०७
१७	१३२५	२५२	३	१५८०
जम्मा	९११२	४८६	१४०	९७३८

यसै तथ्यलाई ध्यानमा राखेर देवचुली नगरपालिकाले आ.व. २०७५/२०७६ लाई नीति तथा कार्यक्रममा खानेपानी वर्षको रुपमा लिई बजेट प्राथमिकतामा राखेको छ। सुरक्षित पिउने पानी सचेतना र पानी शुद्धिकरण सचेतना संचालन गरी हाल अन्य स्रोत प्रयोग गर्नेले पनि शुद्ध पानी प्रयोग गरेको अवस्था छ।

४.१३ स्वास्थ्य संस्था सम्बन्धी विवरण

देवचुली नगरपालिकामा रहेका सामुदायिक तथा निजी स्वास्थ्य संस्थाहरूको विवरण यस प्रकार रहेको छ :

क्र.स.	स्वास्थ्य संस्था	ठेगाना
१	प्राथमिक स्वास्थ्य केन्द्र, दुम्कौली	दे.न.पा. ३, दुम्कौली
२	प्रगतिनगर स्वास्थ्य चौकी	दे.न.पा. ११, धारापानी
३	देवचुली स्वास्थ्य चौकी	दे.न.पा. ७, रामबास
४	रजहर स्वास्थ्य चौकी	दे.न.पा. १७, रजहर
५	सामुदायिक प्राकृतिक चिकित्सालय	दे.न.पा. १६, रजहर
६	शहरी स्वास्थ्य क्लिनिक	दे.न.पा. ४, शान्तिडाँडा
७	देवचुली अस्पताल प्रा.लि.	दे.न.पा १३, दलदले
८	निजी क्लिनिकहरू	२१ ओटा
९	गाउँ घर क्लिनिक र खोप केन्द्र	२६ ओटा

४.१४ परिवारको सदस्य विरामी भएमा उपचारका लागि जाने ठाउँ

देवचुली नगरपालिका भित्र परिवारको सदस्य विरामी भएमा उपचारको लागि जाने ठाउँको विवरण यस प्रकार रहेको छ :

वडा नं.	स्वास्थ्य चौकीमा जाने घर धुरी	सरकारी वा निजी अस्पतालमा जाने घरधुरी	परम्परागत वैद्यको जाने घरधुरी	लामा, भाँक्रीको जाने घरधुरी	अन्यमा जाने घरधुरी	जम्मा घरधुरी
१	२३१	२६७	१	०	७	५०६
२	८५	२८४	०	०	०	३६९
३	१५६	१०९	१	०	०	२६६
४	५०९	३९	०	०	०	५४८
५	२७६	१७६	१	०	०	४५३
६	१८५	१०७	०	५	०	२९७
७	३४८	११८	०	०	०	४६६
८	१९९	४१	०	०	०	२४०
९	३६७	१८३	०	०	०	५५०
१०	२३१	३३१	१	२	०	५६५
११	१६३	३८०	१	१	०	५४५
१२	१५८	४३०	१	०	०	५८९
१३	५३	४१८	०	१	०	४७२
१४	१५१	३५०	०	०	१	५०२

१५	१३२	४५०	१	०	०	५८३
१६	५९८	५६४	२६	१८	१	१२०७
१७	१०७४	४८३	६	११	६	१५८०
जम्मा	४९१६	४७३०	३९	३८	१५	९७३८

४.१५. दीर्घरोगका कारण विगत १० वर्षमा मृत्यु भएका १८ वर्ष मुनिका बालबालिकाको विवरण

वडा नं.	दीर्घरोगका कारण मृत्यु भएको बालबालिका संख्या
१	६
२	१
३	०
४	०
५	५
६	१
७	०
८	०
९	०
१०	२
११	१
१२	३
१३	०
१४	१
१५	०
१६	९
१७	४
जम्मा	३३

परिच्छेद ५

शैक्षिक अवस्था

५.१ महिला तथा बालबालिकाको साक्षरता विवरण

देवचुली नगरपालिका १-१५ मा प्रगतिनगर सामुदायिक सिकाइ केन्द्रको संयोजनमा जि.शि.का मार्फत विगतका ३ वर्षमा १०२ वटा साक्षरता कक्षा संचालन गरी १५ वर्ष देखि ६० वर्ष सम्म उमेर समूहका जनसंख्याको ९८.८% साक्षरता भएकोले २०७२ जेठ २६ मा साक्षर नगरपालिका घोषणा भएको छ। यहाँको पुरुषको साक्षरता ९९.८४ र महिलाको साक्षरता ९७.२% रहेको छ। रजहर गा.वि.स. हाल देवचुली १६ र १७ मा रजहर सामुदायिक सिकाइ केन्द्रको संयोजनमा विगत ३ वर्षमा ७६ वटा साक्षरता कक्षा संचालन गरी रजहरलाई पनि २०७२ जेठ २९ मा साक्षर घोषणा गरिएको थियो। बसाइसराई गरी आउने र उद्योग धन्दामा रोजगारीको अवसर बढेकोले साक्षरता अभियानमा यस अवधिमा लगानी गर्नुपर्ने देखिन्छ।

साक्षरता :

वडा नं. १- १५	९८.८ %	हालको ९९.१ %
वडा नं. १६- १७	९९.८४ %	

५.२ शैक्षिक संस्थाहरूको विवरण

नगरपालिका क्षेत्र भित्र निजी र सरकारी गरी ४९ वटा शैक्षिक संस्थाहरू रहेका छन्। शैक्षिक हिसाबबाट देवचुलीमा स्थिति राम्रै भएको देखिन्छ।

शैक्षिक संस्थाको सक्षिप्त विवरण

क्र.सं.	तह	सामुदायिक	संस्थागत	गुरुकुल	मदरशा	जम्मा
१	कलेज	२				२
२	माध्यमिक विद्यालय	९	६	१		१६
३	आधारभूत विद्यालय	२१	५	१	१	२८
४	वालविकास मात्र	१	२			३
	जम्मा	३३	१३	२	१	४९

शैक्षिक संस्था विवरण, विद्यालयमा अध्ययनरत बालबालिकाको संख्या

शैक्षिक संस्था विवरण

देवचुली नगरपालिका

क्र.सं.	शैक्षिक संस्थाको नाम	ठेगाना	प्र.अ.को नाम	मोवाइल नं.
1	जनज्योति बहुमुखी कलेज	दे.न.पा. १५, प्रगतिनगर	ईश्वर बहादुर श्रेष्ठ	९८४१२७३९६१
2	देवचुली बहुमुखी कलेज	देवचुली १६	राजन गौतम	९८५७०४१८३८

3	भीमसेन आदर्श मा.वि.	दे.न.पा. ७, रामबास	नरदेव न्यौपाने	९८५७०४०३१५
4	नेपाल मा.वि.	दे.न.पा. १, दिव्यपुरी	शिवप्रसाद देवकोटा	९८५७०४०१४४
5	जनज्योति मा.वि.	दे.न.पा. १५, प्रगतिनगर	कृष्णप्रसाद बराल	९८४७०७३०५३
6	देवचुली मा.वि.	देवचुली-१६, रजहर	नारायण भण्डारी	९८५७०४०८७६
7	कालिका मा.वि.	दे.न.पा. ९ विशालटार	रेशम कोइराला	९८५७०४१६६४
8	बरचुली मा.वि.	देवचुली-१७, फाराम	चन्द्रदेव तिवारी	९८५७०४०८१२
9	जनज्योति नमूना मा.वि.	दे.न.पा. १४, न.पा.चोक	दुर्गादत्त घिमिरे	९८४७०७३२७९
10	पृथ्वी मा.वि.	दे.न.पा. १०, पृथ्वीनगर	जयनारायण सापकोटा	९८४७०४१७११
11	पशुपति साङ्गवेद आवासीय संस्कृत मा.वि.	दे.न.पा. १५, प्रगतिनगर	ऋषिराम न्यौपाने	९८४९३३६०२९
12	सकलादेवी मा.वि.	दे.न.पा. ५, कदमपुर	लक्ष्मी सिवाकोटी आचार्य	९८५७०४०७९३
13	दिव्यज्योती आधारभूत विद्यालय	दे.न.पा. १२ गैडी	पुरुषोत्तम न्यौपाने	९८४७०७३५६०
14	शान्ति सिर्जना आधारभूत विद्यालय	दे.न.पा. ४, भक्रे	काशिनाथ पोखरेल	९८४७०९५०७५
15	देवचुली आधारभूत विद्यालय	दे.न.पा. ७, रामबास	कृष्णप्रसाद शर्मा तिवारी	९८४७०७३०२६
16	प्रगति आधारभूत विद्यालय	दे.न.पा. १५, प्रगतिनगर	अर्जुनकुमार श्रेष्ठ	९८४७०७३५११
17	कुमारवर्ती आधारभूत विद्यालय	दे.न.पा. १३, दलदले	ठाकुर प्रसाद पौडेल	९८४७०८९५४७
18	प्रभात जनता आधारभूत विद्यालय	देवचुली-१६, बाह्रकोल	शालिग्राम भट्टराई	९८४८०३०६१२
19	नवजागरण आधारभूत विद्यालय	दे.न.पा. १, बोटेटोल	भगिरथ पौडेल	९८५७०४१०९६
20	नेपाल धर्ती आधारभूत विद्यालय	दे.न.पा.५, बन्दिपुर	गौरीश्वर शर्मा	९८४७६२९८०४
21	नेपाल राष्ट्रिय शारदा आधारभूत विद्यालय	दे.न.पा. ६ किर्तीपुर	शशिधर पौडेल	९८४७६३५२७६
22	सरस्वती आधारभूत विद्यालय	दे.न.पा. ६, कुम्सोत	तुलसी भट्टराई	९८४७४३४०२२
23	बालकिरण आधारभूत विद्यालय	दे.न.पा. ६ मुण्डे	धर्मदत्त पराजुली	९८४७०७३०१०
24	मिलिजुली आधारभूत विद्यालय	दे.न.पा. ८, आपटाँरी	रामचन्द्र आचार्य	९८६७१७५१२९
25	मनकामना आधारभूत विद्यालय	दे.न.पा. ९, विशालटार	धनुमाया कडारिया	९८४७०९४४७८
26	नव नेपाल आधारभूत विद्यालय	दे.न.पा. १० भगवती टोल	राम प्रसाद गौतम	९८४७०५७७५४
27	सूर्य किरण आधारभूत विद्यालय	दे.न.पा. ११, पृथ्वीनगर	लोक बहादुर थापा	९८०५४१४९८९
28	बाल्मीकि आधारभूत विद्यालय	दे.न.पा. १४, छत्तिसघरे	ज्योति लाल शर्मा	९८४७०७३५७७
29	नारायणी आधारभूत विद्यालय	दे.न.पा. १५, नारायणी टोल	रेशम बहादुर रानाभाट	९८४७०८९६७५
30	देवचुली आधारभूत विद्यालय	देवचुली-१६, रजहर	टेकनाथ पौड्याल	९८४७०९३०९३
31	सरस्वती आधारभूत विद्यालय	देवचुली-१६, बेलस्वारा	भीममाया खोजवार	९८४७२७११८३
32	सरस्वतीआधारभूत विद्यालय,कुलेनी	देवचुली-१७, कुलेनी	धनिश्वर लम्साल	९८४७२७१३६४

33	जीवन ज्योती आधारभूत विद्यालय	देवचुली-१७, छिपेनी	मिना कुमारी थापा	९८०६८४९६४७
	संस्थागत			
34	विश्व ज्योती इङ्गलिस बोर्डिङ्ग स्कूल	दे.न.पा. १५, प्रगतिनगर	प्रदीप बास्तोला	९८५७०४०११४
35	नवल इङ्गलिस बोर्डिङ्ग स्कूल	दे.न.पा. १०, गणेश टोल	किरण भट्टराई	९८४१५३३५९४
36	मुनलाईट एकेडेमी	दे.न.पा. १३, दलदले	चन्द्रकान्त वसेल	९८४७०७३६५२
37	अमर ई. स्कूल	देवचुली-१६	पदम बराल	९८६७०१५१५१
38	वाइज भिजन इ.बो स्कूल	देवचुली-१६	मधु सुधन तिवारी	९८४५४४९३९४
39	कुमारवर्ती ई. बो. स्कूल	देवचुली-१६	विवेन्द्र चौधरी	९८६७१७५३७४
40	ओएसिस इ.स्कूल	देवचुली-१७	खगीसरा ढकाल	९८४७०९६१३८
41	ग्यालेक्सी इङ्गलिस बोर्डिङ्ग स्कूल	दे.न.पा. १, भटक	तुलसी गौतम	९८५७०४१२६६
42	वैदिक कर्मकाण्ड गुरुकुलम	दे.न.पा. २	विष्णु घिमिरे	९८०७४७३६१४
43	भृकुटी इङ्गलिस बोर्डिङ्ग स्कूल	दे.न.पा. ११, धारापानी	ठाकाराम भट्टराई	९८५७०४०१३१
44	न्यु नवल एकेडेमी	दे.न.पा. १ दिव्यपुरी	आलोक सुवेदी	९८१०२७६४७३
45	नेक्सस मण्टेश्वरी स्कूल	दे.न.पा. १३, फुलबारी टोल	राजु श्रेष्ठ	९८५७०४१९१८
46	आशाको किरण शिशु स्याहार	दे.न.पा. १३ भाग्यपुरी	विष्णु सापकोटा	९८४७३७७२४०
47	पाठशाला मण्टेश्वरी	दे.न.पा. १, केउरेनी	देवराज सापकोटा	९८४३४०५१८३
48	मदर्शा इस्लामिया	देवचुली १६	वकिल अहमत	९८०७४७१२५५
49	लालीगुरास शिशु स्याहार	दे.न.पा. ७, सितावस	दुरमाया ठाडाँ	९८०६९०१६८७

विद्यार्थी विवरण : २०७५

क्र. स.	शैक्षिक संस्थाको नाम	पूर्व प्रा.वि.		आधारभूत १-५		आधारभूत ६-८		माध्यमिक ९-१२		जम्मा	
		छात्रा	छात्र	छात्रा	छात्र	छात्रा	छात्र	छात्रा	छात्र	छात्रा	छात्र
1	जनज्योति बहुमुखी कलेज										
2	देवचुली बहुमुखी कलेज										
3	भीमसेन आदर्श मा.वि.					१८८	२०६	४०५	३६९	५९३	११६८
4	नेपाल मा.वि.	५३	५५	१३५	१४०	१६०	१५५	२०९	१९५	५५७	११०२
5	जनज्योति मा.वि.	०	०	०	०	१४७	१५९	३३१	२२३	४७८	३८२
6	देवचुली मा.वि.	२१	२१	३०	३५	१२४	९३	२५१	२६४	४२६	४९३
7	कालिका मा.वि.	५५	६७	७१	७९	५३	४७	३८	३३	२१७	२२६
8	बरचुली मा.वि.	९०	१००	१३०	१२७	११३	१०३	८७	८८	४२०	४१८
9	जनज्योति नमुना मा.वि.	२७	३७	९०	८३	७८	५६	५४	२९	२४९	२०५
10	पृथ्वी मा.वि.	२७	४५	४७	४०	४७	३८	५२	५७	१७३	१८०
11	पशुपति साङ्गवेद आवासीय संस्कृत मा.वि.						४७		२६		७३
12	सकला मा.वि.	४३	४४	५८	७२	६१	७२	२९	३१	१९१	२१९
13	दिव्यज्योती आधारभूत विद्यालय	३४	३८	४८	५७	१३	७			९५	१०२

14	शान्ति सिर्जना आधारभूत विद्यालय	४७	३८	७७	४९	६१	६३			१८५	१५०	३३५
15	देवचुली आधारभूत विद्यालय	५५	५१	९५	१००	६०	८०			२१०	२३१	४४१
16	प्रगति आधारभूत विद्यालय	५	१६	३४	२२	३	४			४२	४२	८४
17	कुमारवर्ती आधारभूत विद्यालय, दलदले	३८	३५	३८	३५	४	५			८०	७५	१५५
18	प्रभात जनता आधारभूत विद्यालय	२५	२१	१९	२८	५०	४५			९४	९४	१८८
19	नवजागरण आधारभूत विद्यालय	२२	१२	२३	३४					४५	४६	९१
20	नेपाल धर्ती आधारभूत विद्यालय	५	११	२६	२८					३१	३९	७०
21	नेपाल राष्ट्रिय शारदा आधारभूत विद्यालय	१९	१९	५५	६२	८	९			८२	९०	१७२
22	सरस्वती आधारभूत विद्यालय	७	७	२२	१४					२९	२१	५०
23	बालकिरण आधारभूत विद्यालय	२४	१९	२६	४८					५०	६७	११७
24	मिलिजुली आधारभूत विद्यालय	१४	२७	१७	२२					३१	४९	८०
25	मनकामना आधारभूत विद्यालय	७५	८३	१२९	१४५					२०४	२२८	४३२
26	नव नेपाल आधारभूत विद्यालय	२४	५२	५५	५१					७९	१०३	१८२
27	सूर्य किरण आधारभूत विद्यालय	२३	३६	४४	३०					६७	६६	१३३
28	बाल्मीकि आधारभूत विद्यालय	१५	२३	४०	३४					५५	५७	११२
29	नारायणी आधारभूत विद्यालय	२४	१९	३१	२८					५५	४७	१०२
30	देवचुली आधारभूत विद्यालय, रजहर	१०	१२	८१	५१					९१	६३	१५४
31	सरस्वती आधारभूत विद्यालय, बेलसवारा	१९	१८	८	७					२७	२५	५२
32	सरस्वती आधारभूत विद्यालय, कुलेनी	२२	१५	१४	१०					३६	२५	६१
33	जीवन ज्योती आधारभूत विद्यालय,	८	१७	५४	५५					६२	७२	१३४
	जम्मा	८३१	९३८	१४९७	१४८६	११७०	११८९	१४५६	१३१५	४९५४	४९२८	९८८२
	संस्थागत											
34	विश्व ज्योती इङ्गलिस बोर्डिङ्ग स्कूल	१८५	२३१	३५१	४३७	१२८	२०३	६७	८३	७३१	९५४	१६८५
35	नवल इङ्गलिस बोर्डिङ्ग स्कूल	९३	१००	१४२	१९२	५५	८३	२२	४०	३१२	४१५	७२७
36	मुनलाईट एकेडेमी	११४	१५२	१३७	२२०	४४	५३	१७	१६	३१२	४४१	७५३
37	अमर मा.वि.	८८	१००	१६४	१६४	४९	८७	३०	३३	३३१	३८४	७१५
38	वाइज भिजन इ.बो स्कूल	१०३	११०	१२६	१५२	४०	६८	२७	३७	२९६	३६७	६६३
39	कुमारवर्ती इ.बो स्कूल	७४	६७	८१	१३८	३४	५८	२७	२६	२१६	२८९	५०५
40	ओएसिस इ.स्कूल	४१	४५	५०	५८	१८	२७			१०९	१३०	२३९
41	ग्यालेक्सी इङ्गलिस बोर्डिङ्ग स्कूल	४५	६७	७६	५७	१३	२८			१३४	१५२	२८६
42	वैदिक कर्मकाण्ड गुरुकुलम						२८				२८	२८
43	भृकुटी इङ्गलिस बोर्डिङ्ग स्कूल	२२	३४	६८	११८	११	८			१०१	१६०	२६१
44	न्यु नवल एकेडेमी	२४	१९	२५	२०					४९	३९	८८
45	नेक्सस मण्टेश्वरी स्कूल	५०	११४	२१	४२					७१	१५६	२२७
46	आशाको किरण शिशु स्याहार	३५	३५							३५	३५	७०
47	पाठशाला मण्टेश्वरी	४९	७२							४९	७२	१२१
48	मदर्शा इस्लामिया	०	०	०	३०					०	३०	३०
49	लालीगुरास शिशु स्याहार	६	९							६	९	१५
	जम्मा	९२९	११५५	१२४१	१६२८	३९४	६४८	१९०	२३५	२७५४	३६६६	६४२०
	कुल जम्मा	१७६०	२०९३	२७३८	३११४	१५६४	१८३७	१६४६	१५५०	७७०८	८५९४	१६३०२

५.३ छात्रछात्राको विवरण

क) सामुदायिक विद्यालय

क्र.स.	तह	छात्र छात्राको विवरण			कैफियत
		छात्रा	छात्र	जम्मा	
१	बाल विकास केन्द्र	८३१	९३८	१७६९	
२	आधारभूत तह(१-५)	१४९७	१४८६	२९८३	
३	आधारभूत तह(६-८)	११७०	११८९	२३५९	
४	माध्यमिक तह(९-१२)	१४५६	१३१५	२७७१	
	जम्मा	४९५४	४९२८	९८८२	

स्रोत : देवचुली नगरपालिका शिक्षा शाखा प्रोफाइल २०७५

ख) संस्थागत विद्यालय

क्र.स.	तह	छात्र छात्राको विवरण			कैफियत
		छात्रा	छात्र	जम्मा	
१	बाल विकास केन्द्र	९२९	११५५	२०८४	
२	आधारभूत तह(१-५)	१२४१	१५९८	२८३९	
३	आधारभूत तह(६-८)	३९४	६४८	१०४२	
४	माध्यमिक तह(९-१२)	१९०	२३५	४२५	
	जम्मा	२७८०	३६२५	६४०५	

स्रोत : देवचुली नगरपालिका शिक्षा शाखा प्रोफाइल २०७५

५.४ विद्यार्थी भर्ना दर

देवचुली नगरपालिकामा सहजै देखिने भर्ना दर ११२ र विद्यार्थी खुद भर्ना ९२.२ प्रतिशत रहेको छ भने विद्यार्थी भर्ना दर ९९.९ प्रतिशत रहेको छ ।

५.५ कक्षा दोहोर्‍याउने विद्यार्थीसम्बन्धी विवरण

शैक्षिक वर्ष २०७४ को तथ्यांक अनुसार देवचुली नगरपालिकामा ०.२ प्रतिशत बालबालिकाले कक्षा दोहोर्‍याउने गरेका छन् ।

५.६ छात्रवृत्ति प्राप्त विद्यार्थी विवरण

सामुदायिक विद्यालय अन्तर्गतका कक्षा १ देखि १२ सम्मका सम्पूर्ण छात्रा र कक्षा १ देखि १२ सम्मकै दलित छात्रहरु गरी ४०७६ (चार हजार छैहत्तर) जनाले नेपाल सरकारबाट प्राप्त हुने छात्रवृत्ति प्राप्त गर्दछन् । त्यसैगरी कक्षा ११ र १२ मा अध्ययनरत १४ जना दलित छात्राहरुले रामनारायण मिश्र छात्रवृत्ति प्राप्त गरे

का छन् । जेहेन्दार छात्रवृत्ति करिब ४२ जनाले नियमित रुपमा प्राप्त गर्ने गरेका छन् भने, माध्यमिक शिक्षा छात्रवृत्ति ६० जना बालबालिकाले प्राप्त गरेका छन् । द्वन्द्व पिडित छात्रवृत्ति एक जनाले प्राप्त गरेको छ भने जागृति बाल तथा युवा सरोकार नेपाल, सि.जी. इन्डिष्ट्रियल पार्क, हिमालयन सिकाइ, किड्स ड्रिम, विभिन्न अक्षय कोषदाता लागयत अन्य गैर सरकारी संस्थाहरुले पनि नियमित रुपमा यस नगरक्षेत्र भित्रका करिब ४०० जना बालबालिकालाई छात्रवृत्ति प्रदान गर्ने गरेका छन् । जनज्योती नमुना मा.वि.मा २१ सुस्त श्रवण विद्यार्थीहरुलाई आवासीय सहित पूर्ण छात्रवृत्ति प्रदान गरिएको छ । पशुपति शाङ्गवेद आवासीय संस्कृत मा.वि.मा रहेका सम्पूर्ण ७५, गुरुकूलमा २८ जना बालबालिकालाई आवास सहित निशुल्क रुपमा शिक्षा प्रदान गरेको छ ।

५.७ कुल शिक्षकसम्बन्धी विवरण (शिक्षक शिक्षिका विवरण)

शिक्षक विवरण

क्र.स.	शैक्षिक संस्थाको नाम	जम्मा विद्यार्थी संख्या	जम्मा शिक्षक संख्या	शिक्षक विद्यार्थी अनुपात	बालमैत्री फोकल शिक्षकको नाम
1	जनज्योति बहुमुखी क्याम्पस				
2	देवचुली बहुमुखी कलेज				
3	भीमसेन आदर्श मा.वि.	११६८	२९	१: ४०	मनवीर थापा
4	नेपाल मा.वि.	११०२	४१	१: २७	दिपक सुवेदी
5	जनज्योति मा.वि.	८६०	२८	१: ३१	देवेन्द्रमणी त्रिपाठी
6	देवचुली मा.वि.	८३९	४०	१: २१	एकनारायण तिम्लीना
7	कालिका मा.वि.	४४३	२०	१: २२	सितादेवी पौडेल
8	बरचुली मा.वि.	८३८	४०	१: २१	दुर्गाप्रसाद दवाडी
9	जनज्योति नमुना मा.वि.	४५४	२६	१: १७	कमला घिमिरे
10	पृथ्वी मा.वि.	३५३	२७	१: १३	दुर्गादत्त गौतम
11	पशुपति शाङ्गवेद आवासीय संस्कृत मा.वि.	७३	७	१: १०	नारायण दवाडी
12	सकला देवी मा.वि.	४१०	२०	१: २१	कृष्ण वाग्ले
13	दिव्यज्योती आधारभूत विद्यालय	१९७	१६	१: १२	शान्ती चापागाई
14	शान्ति सिर्जना आधारभूत विद्यालय	३३५	१४	१: २४	नेत्रबहादुर रुचाल
15	देवचुली आधारभूत विद्यालय	४४१	१६	१: २८	टिकाराम राना
16	प्रगति आधारभूत विद्यालय	८४	७	१: १२	गीता पौडेल
17	कुमारवर्ती आधारभूत विद्यालय	१५५	१२	१: १३	राधा महतो

18	प्रभात जनता आधारभूत विद्यालय	१८८	९	१: २१	विक्रम वि.क.
19	नवजागरण आधारभूत विद्यालय	९१	८	१: ११	बिमला लामिछाने
20	नेपाल धर्ती आधारभूत विद्यालय	७०	५	१: १४	खसमति ग्रंजा
21	नेपाल राष्ट्रिय शारदा आधारभूत विद्यालय	१७२	७	१: २५	तिलीजा गाहा
22	सरस्वती आधारभूत विद्यालय	५०	३	१: १७	दिलमाया चितौरे
23	बालकिरण आधारभूत विद्यालय	११७	६	१: २०	राजेन्द्र भूर्तेल
24	मिलिजुली आधारभूत विद्यालय	८०	७	१: ११	यनिसरा चितौरे
25	मनकामना आधारभूत विद्यालय	४३२	१८	१: २४	कृष्णकला काफ्ले
26	नव नेपाल आधारभूत विद्यालय	१८२	१०	१: १८	भगवती काफ्ले
27	सूर्य किरण आधारभूत विद्यालय	१३३	८	१: १७	मन बहादुर थापा
28	बाल्मीकि आधारभूत विद्यालय	११२	७	१: १७	जानकी पोखरेल
29	नारायणी आधारभूत विद्यालय	१०२	९	१: ११	सावित्री लम्साल
30	देवचुली आधारभूत विद्यालय	१५४	६	१: २६	गोविन्दप्रसाद सापकोटा
31	सरस्वती आधारभूत विद्यालय,बेलस्वारा	५२	५	१: १०	कर्णबहादुर सुरपाक
32	सरस्वती आधारभूत विद्यालय,कुलेनी	६१	५	१: १२	धनेश्वर लम्साल
33	जीवन ज्योती आधारभूत विद्यालय	१३४	५	१: २७	मंगलकुमार गुरुङ्ग
	सामुदायिकको जम्मा	९८८२	४६१	१: २१	
	संस्थागत				
34	विश्व ज्योती इङ्गलिस बोर्डिङ्ग स्कूल	१६८५	८२	१:२१	रामकुमार बराइली
35	न्यू नवल इङ्गलिस बोर्डिङ्ग स्कूल	७२७	३३	१:२२	माधव शर्मा
36	मुनलाईट एकेडेमी	७५३	३७	१: २०	कृष्णप्रसाद लम्साल
37	अमर ई. बो स्कूल	७१५	२५	१: २९	पदम प्रसाद भुर्तेल
38	वाइज भिजन इ.बो स्कूल	६६३	२८	१: २४	भक्त बहादुर केसी
39	कुमारवर्ती ई. बो . स्कूल	५०५	२७	१: १९	भीमबहादुर महतो
40	ओएसिस इ.स्कूल	२३९	१५	१: १६	अम्बिका पौडेल
41	ग्यालेक्सी इङ्गलिस बोर्डिङ्ग स्कूल	२८६	१६	१: १८	दिपीका काफ्ले
42	वैदिक कर्मकाण्ड गुरुकुलम	२८	७	१: ४	विष्णु घिमिरे
43	भृकुटी इङ्गलिस बोर्डिङ्ग स्कूल	२६१	१५	१: १९	सरस्वती खनाल
44	न्यु नवल एकेडेमी	८८	१०	१: ९	सन्तोषी शाह
45	नेक्सस मण्टेश्वरी स्कूल	२२७	१३	१: १७	सुनिता खनाल

46	आशाको किरण शिशु स्याहार	७०	५	१: १४	आशा श्रेष्ठ
47	पाठशाला मण्टेश्वरी	१२१	१०	१: १२	नम्रता मल्ल
48	मदर्शा इस्लामिया	१५	२	१: ८	वकिल अहमत
49	लालीगुरास शिशु स्याहार	१५	२	१: ८	दुरमाया ठाडा
	संस्थागतको जम्मा	६४०४	३२६	१:२०	

५.८ शिक्षकको तालिम सम्बन्धी विवरण

सरकारी विद्यालयमा शिक्षण पेशामा प्रवेश गर्न शिक्षक अध्यापन अनुमति पत्र लिनुपर्ने र सो को लागि तालिम हुनु पर्ने अनिवार्य ब्यवस्था भएबाट स्थायी, अस्थायी र राहत शिक्षक स्वत तालिम प्राप्त हुनेछन् । त्यस बाहेक पुनर्ताजगीका लागि जिल्ला शिक्षा कार्यालय नवलपरासी मार्फत TPD लगायतका तालि संचालन भएका छन् । SOIR IM नेपाल नामक संस्थाको सहयोगमा देवचुली नगरपालिकामा २०७१ र २०७२ मा दण्ड रहित शिक्षण सम्बन्धी तालिम संचालन गरिएको थियो भने देवचुली नगरपालिका र युनिसेफको सहयोगमा २०७३ मा ECD का शिक्षकहरुलाई बालमैत्री तालिम संचालन गरिएको छ । वि.स.२०७५ मा वडा नं. १६ र १७ का विद्यालयका २८ जना शिक्षकहरुलाई दण्ड रहित शिक्षा तालिम चलाइयो । वालविकासका शिक्षकहरुलाई पनि २०७५ मा कालिका मा.वि.मा तालिम संचालन भयो । लेखा र आइसिटी सम्बन्धी तालिमहरु पनि संचालन भएका छन् । देवचुली नगरपालिका भित्रका संस्थागत तथा सामुदायिक विद्यालयमा आन्तरिक रुपमा पनि तालिमको आयोजना गर्ने प्रचलन रहेकोले देवचुली नगर पालिका भित्रका ७८७ जना मध्ये सबैले शिक्षक कुनै न कुनै तालिम लिएको अवस्था छ ।

५.९ नगरपालिका स्तरमा विद्यार्थी र शिक्षकको अनुपात

क) सामुदायिक विद्यालय

क्र.स.	जम्मा विद्यार्थी	शिक्षक संख्या	शिक्षक विद्यार्थी अनुपात
१	९८८२	४६१	१: २१

ख) संस्थागत विद्यालय

क्र.स.	जम्मा विद्यार्थी	शिक्षक संख्या	शिक्षक विद्यार्थी अनुपात
१	६४०५	३२६	१: २०

ग) नगरस्तरीय शिक्षक विद्यार्थी अनुपात

क्र.स.	जम्मा विद्यार्थी	शिक्षक संख्या	शिक्षक विद्यार्थी अनुपात
१	१६२८७	७८७	१: २०.६९

५.१० विद्यालयमा खानेपानी शौचालय, कक्षाकोठा तथा खेलमैदान सम्बन्धी सुविधाहरू

क्र.स.	विद्यालयको नाम	खानेपानीको	शौचालय संख्या		कक्षा कोठा	फर्निचर	खेलमैदान क्षेत्रफल
		उपलब्धता/ क्षमता	शौचालय	युरिनल			
१	जनज्योति बहुमुखी कलेज						
२	देवचुली बहुमुखी कलेज						
३	भीमसेन आदर्श मा.वि.	६००० लि.	२१	५५	४२	पर्याप्त	२ विगाहा
४	नेपाल मा.वि.	७००० लि.	१५	४०	४३	पर्याप्त	१.५ विगाहा
५	जनज्योति मा.वि.	९००० लि.	१४	२५	२४	पर्याप्त	१० क
६	देवचुली मा.वि.	८००० लि.	१९	५०	३६	अपर्याप्त	२ विगाहा
७	कालिका मा.वि.	२५०० लि.	१८	२५	२२	पर्याप्त	१० क
८	बरचुली मा.वि.	७००० लि.	२०	७०	६४	पर्याप्त	३ विगाहा १६ क
९	जनज्योति नमूना मा.वि.	८००० लि.	१३	३०	३१	पर्याप्त	१ विगाहा
१०	पृथ्वी मा.वि.	१००० लि.	१२	२०	२५	पर्याप्त	७ क
११	पशुपति साङ्गवेद आवासीय संस्कृत मा.वि.	५००० लि.	४	४	१७	पर्याप्त	४ क
१२	सकला देवी मा.वि.	२००० लि.	३	१८	१९	पर्याप्त	११ क
१३	दिव्यज्योती आधारभूत विद्यालय	८००० लि.	४	२०	११	पर्याप्त	५ क
१४	शान्ति सिर्जना आधारभूत विद्यालय	१००० लि.	५	१०	१५	पर्याप्त	२ क
१५	देवचुली आधारभूत विद्यालय	२००० लि.	४	१८	१८	पर्याप्त	५ क
१६	प्रगति आधारभूत विद्यालय	७००० लि.	३	५	९	पर्याप्त	४ क
१७	कुमारवर्ती आधारभूत विद्यालय, दलदले	३००० लि.	४	१२	१७	पर्याप्त	१ क
१८	प्रभात जनता आधारभूत विद्यालय	२५०० लि.	६	१४	९	पर्याप्त	७ क
१९	नवजागरण आधारभूत विद्यालय	३००० लि.	२	०	९	पर्याप्त	१० धूर
२०	नेपाल धर्ती आधारभूत विद्यालय	१००० लि.	५	१२	८	पर्याप्त	१ क
२१	नेपाल राष्ट्रिय शारदा आधारभूत विद्यालय	१००० लि.	४	५	८	पर्याप्त	१ क
२२	सरस्वती आधारभूत विद्यालय, कुम्सोत	१००० लि.	४	०	६	पर्याप्त	५ धूर
२३	बालकिरण आधारभूत विद्यालय	१५०० लि.	२	१२	८	पर्याप्त	२ क
२४	मिलिजुली आधारभूत विद्यालय	१००० लि.	२	१०	७	पर्याप्त	२ क
२५	मनकामना आधारभूत विद्यालय	१००० लि.	६	१०	१७	पर्याप्त	१० धूर
२६	नव नेपाल आधारभूत विद्यालय	३००० लि.	४	८	१३	पर्याप्त	२ क
२७	सूर्य किरण आधारभूत विद्यालय	५००० लि.	६	२०	९	पर्याप्त	१ विगाहा
२८	वाल्मीकि आधारभूत विद्यालय	१५०० लि.	३	६	६	पर्याप्त	२.५ क
२९	नारायणी आधारभूत विद्यालय	४५०० लि.	६	१६	१२	पर्याप्त	५ क
३०	देवचुली आधारभूत विद्यालय, रजहर	२००० लि.	४	१४	११	अपर्याप्त	४ क

३१	सरस्वती आधारभूत विद्यालय, बेलसवारा	१००० लि	२	०	६		१ कठ्ठा
३२	सरस्वती आधारभूत विद्यालय, कुलेनी	१००० लि.	२	१०	११	पर्याप्त	७ क
३३	जीवन ज्योती आधारभूत विद्यालय, वरटाँडी	५०० लि	२	२	६	पर्याप्त	१० क
	जम्मा						
	संस्थागत						
३४	विश्व ज्योती इङ्गलिस बोर्डिङ्ग स्कूल	२०००० लि.	३०	२००	१३०	पर्याप्त	१० क
३५	नवल इङ्गलिस बोर्डिङ्ग स्कूल	३००० लि.	२०	३०	२१	पर्याप्त	६ क
३६	मुनलाईट एकेडेमी	१००० लि.	१३	१८	३७	पर्याप्त	१० क
३७	अमर ई. स्कूल	३९५० लि	९	२४	२५	पर्याप्त	१ क
३८	वाइज भिजन इ.बो स्कूल	३५०० लि.	१५	३०	२७	पर्याप्त	३ क
३९	कुमारवती इ.बो स्कूल	४००० लि	१४	१५	२२	पर्याप्त	१० क
४०	ओएसिस इ.स्कूल	२०० लि.	४	२०	१४	पर्याप्त	५ क
४१	ग्यालेक्सी इङ्गलिस बोर्डिङ्ग स्कूल	१००० लि.	५	१०	१५	पर्याप्त	३ क
४२	वैद्विक कर्मकाण्ड गुरुकुलम	१००० लि.	६	०	३	पर्याप्त	१ विगाहा
४३	भृकुटी इङ्गलिस बोर्डिङ्ग स्कूल	१००० लि.	३	८	१२	पर्याप्त	५ क
४४	न्यु नवल एकेडेमी	५०० लि.	५	२०	१४	पर्याप्त	२ क
४५	नेक्सस मण्टेश्वरी स्कूल	१७५० लि.	७	११	१२	पर्याप्त	२ क
४६	आशाको किरण शिशु स्याहार	५०० लि.	५	५	७	पर्याप्त	१.५ क
४७	पाठशाला मण्टेश्वरी	१००० लि.	२	०	३	पर्याप्त	नभएको
४८	मदर्शा इस्लामिया	१००० लि.	४	०	१	अपर्याप्त	नभएको
४९	लालीगुरास शिशु स्याहार	५०० लि		१	०	२ पर्याप्त	१ क

५.११ विद्यालय जान लाग्ने समय

देवचुली नगरपालिकामा अध्ययनरत बालबालिकालाई विद्यालय जान लाग्ने समय यस प्रकार रहेको छ :

तह	विद्यालय जान लाग्ने औषत समय
बालविकास	१५ मिनेट
आधारभूत तह	३० मिनेट
मा.वि. तह	४० मिनेट

५.१२ विद्यालय जान छोड्नेहरू सम्बन्धी विवरण

देवचुली नगरपालिकाका प्रत्येक वडामा शैक्षिक संस्थाको पहुँच रहेको र प्रत्येक वर्ष विद्यालय भर्ना अभियानका साथै शैक्षिक स्तर सुधारका लागि विविध क्रियाकलापहरू हुने गरेको छ। शैक्षिक वर्ष २०७५ मा पनी स्रोत केन्द्र स्तरीय प्रधानाध्यापकको बैठकमा विद्यालय बाहिर रहेका बालबालिकाहरू सम्बन्धी विवरण पेश गर्ने सम्बन्धी अभिमुखीकरण कार्यक्रम नगरपालिकाको समन्वयमा सम्पन्न भई तोकिएको फाराममा विवरणहरू भरी विद्यालय बाहिर रहेका बालबालिकाहरूको यकिन पहिचान गरी विद्यालय भित्र ल्याउने

सार्थक प्रयास र निरन्तर अभियान जारी छ । जसका कारण न.पा. भित्रका १६,२८७ जना विद्यालय उमेर का बालबालिकाले विद्यालयमा अध्ययन गरिरहेको अवस्था छ ।

प्रगतिनगर र अमरापुरी स्रोत केन्द्रको शैक्षिक सत्र २०७५ को प्रतिवेदन अनुसार यस नगर पालिकामा ०.२ प्रतिशत बालबालिकाले विद्यालय छोड्ने गरेका छन् ।

५.१३ बालविकास केन्द्र वा पूर्व प्राथमिक विद्यालयको विवरण

क्र.स.	शैक्षिक संस्थाको नाम	पूर्व प्रा.वि.		जम्मा
		छात्रा	छात्र	
1	जनज्योति बहुमुखी कलेज	०	०	०
2	देवचुली बहुमुखी कलेज	०	०	०
3	भीमसेन आदर्श मा.वि.	०	०	०
4	नेपाल मा.वि.	५३	५५	१०८
5	जनज्योति मा.वि.	०	०	०
6	देवचुली मा.वि.	२१	२१	४२
7	कालिका मा.वि.	५५	६७	१२२
8	बरचुली मा.वि.	९०	१००	१९०
9	जनज्योति नमूना मा.वि.	२७	३७	६४
10	पृथ्वी मा.वि.	२७	४५	७२
11	पशुपति साङ्गवेद आवासीय संस्कृत मा.वि.	०	०	०
12	सकला मा.वि.	४३	४४	८७
13	दिव्यज्योती आधारभूत विद्यालय	३४	३८	७२
14	शान्ति सिर्जना आधारभूत विद्यालय	४७	३८	८५
15	देवचुली आधारभूत विद्यालय	५५	५१	१०६
16	प्रगति आधारभूत विद्यालय	५	१६	२१
17	कुमारवर्ती आधारभूत विद्यालय, दलदले	३८	३५	७३
18	प्रभात जनता आधारभूत विद्यालय	२५	२१	४६
19	नवजागरण आधारभूत विद्यालय	२२	१२	३४
20	नेपाल धर्ती आधारभूत विद्यालय	५	११	१६
21	नेपाल राष्ट्रिय शारदा आधारभूत विद्यालय	१९	१९	३८
22	सरस्वती आधारभूत विद्यालय	७	७	१४
23	बालकिरण आधारभूत विद्यालय	२४	१९	४३
24	मिलिजुली आधारभूत विद्यालय	१४	२७	४१
25	मनकामना आधारभूत विद्यालय	७५	८३	१५८
26	नव नेपाल आधारभूत विद्यालय	२४	५२	७६

27	सूर्य किरण आधारभूत विद्यालय	२३	३६	५९
28	बाल्मीकि आधारभूत विद्यालय	१५	२३	३८
29	नारायणी आधारभूत विद्यालय	२४	१९	४३
30	देवचुली आधारभूत विद्यालय, रजहर	१०	१२	२२
31	सरस्वती आधारभूत विद्यालय, बेलस्वारा	१९	१८	३७
32	सरस्वती आधारभूत विद्यालय, कुलेनी	२२	१५	३७
33	जीवन ज्योती आधारभूत विद्यालय, छिपेनी	८	१७	२५
	जम्मा	८३१	९३८	१७६९
	संस्थागत			
34	विश्व ज्योती इङ्गलिस बोर्डिङ्ग स्कूल	१८५	२३१	४१६
35	नवल इङ्गलिस बोर्डिङ्ग स्कूल	९३	१००	१९३
36	मुनलाईट एकेडेमी	११४	१५२	२६६
37	अमर मा.वि.	८८	१००	१८८
38	वाइज भिजन इ.बो स्कूल	१०३	११०	२१३
39	कुमारवर्ती इ.बो स्कूल	७४	६७	१४१
40	ओएसिस इ.स्कूल	४१	४५	८६
41	ग्यालेक्सी इङ्गलिस बोर्डिङ्ग स्कूल	४५	६७	११२
42	वैद्विक कर्मकाण्ड गुरुकुलम			०
43	भृकुटी इङ्गलिस बोर्डिङ्ग स्कूल	२२	३४	५६
44	नवल एकेडेमी	२४	१९	४३
45	नेक्सस मण्टेश्वरी स्कूल	५०	११४	१६४
46	आशाको किरण शिशु स्याहार	३५	३५	७०
47	पाठशाला मण्टेश्वरी	७२	४९	१२१
48	मदर्शा इस्लामिया	०	०	०
49	लालीगुरास शिशु स्याहार	६	९	१५
	जम्मा	९२९	११५५	२०८४
	कुल जम्मा	१७६०	२०९३	३८५३

परिच्छेद ६

बाल संरक्षण

६.१ द्वन्द्वपीडित तथा जोखिममा परेका बालबालिका सम्बन्धी विवरण

२०६२/०६३ को जनआन्दोलन अगाडिको १० वर्षे सशस्त्र द्वन्द्वमा बालबालिकाको आवाद्धताको अवस्था हेर्ने हो भने नवलपरासी जिल्लामा पनि सयौं बालबालिकाहरु विभिन्न सशस्त्र समुहमा आबद्ध भएको र त्यतिकै संख्यामा आबद्ध हुने जोखिममा रहेको पाइन्छ। यी दुवै प्रकारका बालबालिकाहरुको पुनर्स्थापना तथा पुनर्एकीकरणका लागि बाल बचाउ (सेभ द चिल्ड्रेन) संगको साभेदारीमा नवलपरासी जिल्लामा ईन्द्रेणी समाज केन्द्रले कार्यक्रम गरेको थियो। यी बालबालिकाहरुको विद्यालय निरन्तरताको लागि विद्यालय भर्ना, शैक्षिक सामाग्री सहयोग, सामान्य औषधी उपचार सहयोग र विभिन्न किसिमका सीप मूलक तालिम तथा आय आर्जनका लागि सहयोगहरु प्रदान गरिएको थियो। हाल देवचुली नगरपालिका द्वन्द्वपीडित बालबालिकाको शीर्षक अन्तर्गत शिक्षा कार्यालयबाट २ जना बालबालिकालाई शैक्षिक सहायता प्राप्त भइरहेको छ।

६.२ विस्थापित बालबालिका सम्बन्धी विवरण

देवचुली नगरपालिका वि.सं.२०७४ मा गरिएको घरधुरी सर्वेक्षणको नतिजाका आधारमा वर्तमान समयमा द्वन्द्वबाट विस्थापित बालबालिका नरहेको अवस्था छ भने विगतका द्वन्द्वमा समेत यस क्षेत्रमा द्वन्द्व प्रभावित बालबालिका भएता पनि विस्थापित नै हुने गरी प्रभाव नभएको अवस्था थियो। वर्तमान सामाजिक संरचनाका आधारमा विस्थापनको जोखिममा बालबालिका नभएको देखिन्छ।

६.३ बालश्रमिक सम्बन्धी विवरण

देवचुली नगरपालिकाले बालमैत्री स्थानीय शासन अवलम्बन गरे पश्चात बाल श्रमिकको संख्या न्यूनीकरणमा प्रमुख ध्यान केन्द्रित गर्दै आएको छ। नियमित रुपमा बजेट विनियोजन गरी सचेतना कार्यक्रम संचालन भएका छन्। हाल सम्म दे.न.पा. ६ कुमसोद, किर्तिपुर, मृतुड, वडा नं.५ वन्दिपुर, वडा नं.२ पुर्न(वास लगायतका क्षेत्रमा र न.पा.को समग्र क्षेत्रमा उद्योग वाणिज्य संघ संग समन्वय गरी कार्यक्रम गरिएको छ। साविक रजहर गा.वि.स.मा पनि देवचुली नगरपालिकामा सामेल हुनु पूर्व पनि बालबालिका सम्बन्धी गतिविधिहरु संचालन भएका थिए।

पारागमन कमिटि, लैङ्गिक हिंसा निगरानी समूह र बालमैत्री स्थानीय शासन संरक्षण सम्वद्धन समिति समेत क्रियाशिल भै अनुगमन लगायतका कार्य भएका छन्। होटल व्यवसायी संघ, उद्योग वाणिज्य संघ, स्थानीय संचार माध्यम, प्रहरी समेतको हस्ताक्षरमा बालश्रम न्यूनीकरण सचेतना फ्ल्याक्स ब्यानर दे.न.पा. भित्र वितरण गरी गैर सरकारी संस्थाहरु बाट पनि स्वतः स्फूर्त काम भएका छन्। मनकामना इट्टा उद्योगमा बालश्रम मुक्त उद्योग घोषणा गर्दै श्रमिकका बालबालिकाको लागि पढ्ने गरिएको नमूना पनि हामीसंग छ।

देवचुली न.पा.मा हाल रहेका १२ वर्षदेखि १६ वर्ष सम्मका बालश्रमिकहरुको विवरण यस प्रकार रहेको छ :

क्र.स.	श्रमको क्षेत्र	बालक	बालिका	जम्मा
१	होटल	८	२	५
२	किराना पसल	३	१	१
३	फ्रेस हाउस	२	०	१
४	वर्कसप	४	०	१
	जम्मा	१७	३	२०

६.४ बालयौन शोषण तथा वेचविखन सम्बन्धी विवरण

वि.सं.२०७४ मा गरिएको घरघुरी सर्वेक्षण बमोजिम १३८ जना बालबालिका विभिन्न प्रकारको विभेद, हेलचक्याइ, घरेलु हिंसा तथा शोषणमा परेको देखिएको छ।

महिला तथा बालबालिकामा हुने गरेको हिंसा सम्बन्धी अवस्थालाई हेर्दा दाईजो सम्बन्धी ११, बहुविवाह ६, घरायसी हिंसा ३ र यौन शोषण (बलात्कार)३ ओटा घटनाहरु घटेको पाइएको छ।

६.५ सडक बालबालिकाको विवरण

देवचुली नगरपालिकामा बालमैत्री अभियानले गति लिइरहेको सन्दर्भमा यहाँका व्यापारिक प्रतिष्ठान तथा संघसंस्थाहरुले पनि बालबालिकाको क्षेत्रमा स्वतःस्फूर्त आफ्नै लगानीमा समेत कार्यक्रमहरु संचालन भएका छन्। परिणाम स्वरुप सडक बालबालिका यस क्षेत्रमा छैनन तर शहर उन्मुख क्षेत्र भएका र जनसंख्या दिनानुदिन बढ्दै गएकोले सडक बालबालिकाको संभावनालाई भने नर्कान सकिन्न। तसर्थ यसका निम्ति विशेष योजना बनाई कार्यान्वयन गर्न आवश्यक छ।

६.६ कुलतमा लागेका बालबालिकाको विवरण

बालबालिकामा लागूपदार्थ दुर्व्यसनीको लत रहेको स्थिती यस प्रकार रहेको छ :

स्थान	धुम्रपान गर्ने संख्या		नसालु पदार्थ सेवन गर्ने संख्या		जम्मा-१६	
	बालक	बालिका	बालक	बालिका	बालक	बालिका
देवचुली १-१५	६	४	३	३	९	७
देवचुली १६ र १७	५	२	२		७	२
जम्मा	११	६	५	३	१६	९

६.७ उमेर समूह अनुसार मृत्यु हुने बालबालिकाको विवरण

वि.सं.२०७३/०७४ मा उमेर समूह अनुसार मृत्यु हुने बालबालिकाको विवरण यस प्रकार रहेको छ :

उमेर समूह	मृत्यु हुने बालबालिका संख्या
०-४	७
५-९	०

१०-१४	१
१५-१८	०

६.८ खाद्यान्न संकटमा परेका बालबालिकाको विवरण

प्राथमिक स्वास्थ्य केन्द्र दुम्कौलीको प्रतिवेदन अनुसार देवचुली नगरपालिकाको वाड नं.२ को पुनर्वास क्षेत्रमा ५ वर्ष मुनिका करिब ३६ जना बालबालिका कुपोषणबाट प्रभावित रहेका छन्। त्यसै गरी देवचुली नगरपालिकामा २०७५ को तथ्यांक अनुसार २ वर्ष मुनिका कम तौल भएकाको संख्या ८७ रहेको छ। खाद्यान्न संकटका कारण ती बालबालिका कुपोषणबाट प्रभावित भएको विश्लेषण गर्न सकिन्छ। उक्त स्थानमा स्वास्थ्य संस्था, न.पा. एवं विभिन्न संघसंस्थाद्वारा विशेष पोषण कार्यक्रम संचालन हुन जरुरी देखिएको छ।

६.९ जाडो तथा गर्मीका कारण मृत्यू हुने गर्भवती महिला तथा बालबालिकाको विवरण

देवचुली न.पा.द्वारा वि.सं.२०७४ मा गरिएको घरधुरी सर्वेक्षणको विवरण अनुसार गर्भवती महिला, बालबालिका तथा कसैको पनि जाडो तथा गर्मीका कारण मृत्यू नभएको पाइएको छ।

६.१० संस्थागत हेरचाहमा रहेका बालबालिका सम्बन्धी विवरण

अनाथ, असहाय एवं विपन्नताका कारण देवचुली नगरपालिका भित्रका कुनै पनि बालबालिका बालआश्रम तथा बालगृहहरूमा बसेको तथ्यांक छैन। देवचुली नगरपालिका र अन्य क्षेत्रका बालबालिका विशेष प्रकारको शिक्षाको लागि संस्थागत हेरचाहमा भने रहेका छन्। विभिन्न विद्यालयहरूमा आवासीय रूपमा संस्थागत हेरचाहमा रहेका बालबालिका सम्बन्धी विवरण यस प्रकार रहेको छ :

विद्यालय	बालबालिका संख्या	कैफियत
जनज्योती नमूना माध्यमिक विद्यालय	२१	सुस्त श्रवण बालबालिका
पशुपति साङ्गवेद आवासीय संस्कृत मा.वि.	७३	
बौद्धिक कर्मकाण्ड गुरुकुल पाठशाला	२८	
मदर्शा इस्लामिया	१५	

६.११ अपाङ्गता भएका बालबालिका सम्बन्धी विवरण

दे.न.पा.मा अपाङ्गता भएका बालबालिका सम्बन्धी विवरण यस प्रकार रहेको छ :

क्षेत्र	जम्मा-६७		शारीरिक अपाङ्गता		दृष्टीविहिन र न्यून दृष्टी		बोल्ने नसक्ने		सुस्त श्रवण		मानसिक अपाङ्गता		श्रवण र दृष्टि विहिन		अन्य	
	बालिका	बालक	बालिका	बालक	बालिका	बालक	बालिका	बालक	बालिका	बालक	बालिका	बालक	बालिका	बालक	बालिका	बालक
१-१५	१३	२४	५	९	१	१	२	४	०	३	०	२	०	२	५	३
१६-१७	१४	१६	५	४	३	२	४	४	१	३	१	२			०	१
जम्मा	२७	४०	१०	१३	४	३	६	८	१	६	१	४	०	२	५	४

स्रोत : घरधुरी सर्वेक्षण ०७४

परिच्छेद ७

आर्थिक विकास

७.१ पेशा तथा रोजगारीको अवस्थासम्बन्धी विवरण

कुल जनसंख्याको ६२.३६ जनता उमेरको हिसाबले आर्थिक रूपले सक्रिय रहने स्थितिको भएपनि भण्डै २.८१% बेरोजगार र विद्यार्थी २४.०४ % छन् जो केही अपवादलाई छोडी सामान्यत आर्थिक रूपले अरुप्रति आश्रित छन् । पेशागत रूपले यहाँ करिब ७४% कृषि पेशामा संलग्न रहेका छन्

पेशा/व्यवसाय अनुसारको जनसंख्या विवरण

क्र. स.	पेशा	जनसंख्या (%)
१	कृषि	७४
२	व्यापार व्यवसाय	४
३	सरकारी जागिर	२
४	वैदेशिक रोजगारी	५
५	घरेलु कामदार	८
६	अन्य	७
जम्मा		१००

७.२ रोजगारीको लागि विदेशमा गएकाहरूको विवरण

कुल जनसंख्याको ६२.३६ प्रतिशत जनता उमेरको हिसाबले आर्थिक रूपले सक्रिय रहे का छन् । जसमध्ये ५ प्रतिशत जनसंख्या रोजगारको लागि विदेशमा गएको अवस्था छ ।

परिच्छेद ८

प्रकोप तथा शान्ति सुरक्षा

८.१ प्रकोप तथा जोखिमको विवरण

थोरै पहाड र अधिकांश तराई भाग भावर प्रदेशमा अवस्थित हुनाले देवचुली नगरपालिकाको हावापानी उष्ण मनसुनी प्रकारको रहेको छ। हावापानीको अवस्थालाई हेर्दा गर्मीमा उच्चतम २८ देखि ३५ डिग्री सेल्सियस तापक्रम र जाडोमा न्यूनतम १४ देखि १८ डिग्री सेल्सियससम्मको तापक्रम पुग्छ। त्यसै गरी यस नगरपालिकामा औषत वर्षा २६२६ मिली लिटर रहेको।

नगरवासीको जीवनस्तर केवल आर्थिक, सामाजिक उन्नतिसँग मात्र जोडिएको नभई विभिन्न प्रकोप एवं जोखिमहरुबाट समाज कत्तिको सुरक्षित छ भन्ने तथ्यसँग पनि जोडिएको हुन्छ। नकारात्मक नै भए पनि प्रकोप हाम्रो जीवनको एक अभिन्न अंगको रूपमा रहेको छ। दुर्घटना, आगलागी, वर्षा बाढी, भू-क्षय, पहिरो, हावाहुरी, हिंसा आदि जस्ता जोखिमहरुबाट समाज सदैव खतरामा रहेको हुन्छ भने दे.न.पा.को स्थिति पनि फरक छैन। जोखिमहरु प्राकृतिक (भू-क्षय, बाढी, पहिरो, हावाहुरी आदि) र मानव-श्रृजित (आगलागी, सर्पदंश, दुर्घटना आदि) गरी दुई प्रकारका हुन्छन्। यी मध्ये पनि मानव श्रृजित जोखिमहरुका घटनाहरु नै बढी घट्ने तर सामूहिक प्रयास भएमा कम गर्न सकिने खालका हुन्छन्।

जोखिम व्यवस्थापनतर्फ दे.न.पा.ले सकारात्मक पहल गरेको छ। जोखिम व्यवस्थापनतर्फ दे.न.पा.ले चालेका केही महत्वपूर्ण कदमहरु निम्नानुसार छन् :-

- शिक्षक, विद्यार्थी, सवारी चालक लगायतका सरोकारवालाहरुबीच सडक दुर्घटनाका बारेमा चेतना कार्यक्रम सञ्चालन गरी सवारी नियमको पालना गर्ने, गराउने। छतमाथि यात्रुको राख्न निषेध गर्ने।
- जोखिम न्यूनीकरण र समाजमा बहुपक्षीय छलफलद्वारा आपसी विपत्तिको निराकरण गर्ने।
- सडक दुर्घटना, आगलागी जस्ता मानव हेलचक्राइबाट हुने घटनाहरुका बारेमा जनचेतना जगाउने।
- प्राकृतिक प्रकोपबाट सुरक्षित हुने उपायका बारेमा जनचेतना जगाउने।
- जोखिम/विपद् न्यूनीकरण सम्बन्धी नगरक्षेत्रको नक्शाङ्कन गरि टोल विभाजन गरेर खुल्ला क्षेत्र तोकि सम्पर्क व्यक्ति अभिलेख राखीएकोमा नियमति जनचेतना जगाउने।
- वार्षिक रूपमा अभिमुखिकरण गर्ने।
- विपद् व्यवस्थापनमा आवश्यक सामग्रीको खरिद र प्राप्त स्थानको पहिचान।
- स्थानीय विपद् जोखिम व्यवस्थापन योजना तर्जुमा भई कार्यन्वयनमा रहेको।

८.२ प्रकोपबाट भएको क्षतीको विवरण

वि.सं.२०७२ को विनाशकारी भूकम्पको प्रभाव यस देवचुली नगरपालिकामा पनि परेको थियो। भूकम्पबाट १३७ घर पूर्ण क्षती र ४६८ घर आंशिक क्षती भएको थियो साथै विद्यालयहरुको पूर्वाधारलाई आंशिक क्षती भएको छ भने कुनै मानवीय क्षती भएको थिएन। यसका साथै नारायणी नदी, वौलाहा खोला, लोकाहा खोला, मुकुण्डे खोला लगायतमा वर्षाको समयमा आउने बाढीका कारण खेतीयोग्य जमिन कटान र केही वस्तीलाई समेत प्रभावित गर्ने गरेको छ। पहाडी क्षेत्रमा पहिरोको केही प्रभाव छ। गर्मीयाममा आगो

लागीका कारण केही क्षती हुने गरेको छ तर प्रकोपका कारण विगत २ वर्षयता कुनै मानवीय क्षती भएको छैन । देवचुली नगरपालिकाले प्रकोप जोखिम न्यूनिकरणका क्षेत्रमा ५ वर्षे विपद जोखिम व्यवस्थापन योजना तर्जुमा गरी कार्यान्वयन गरिरहेको छ ।

८.३ बाल अपराधको विवरण

बाल अपराधसंग सम्बन्धित घटेका सबै घटनाहरु प्रहरी चौकी एवं सम्बन्धित निकायमा सुचित हुने गरेको पाइदैन । प्रहरी कार्यालयमै दर्ता भएका घटनाको विवरण यस प्रकार रहेको छ ।

साल	२०७३		२०७४	
	बालक	बालिका	बालक	बालिका
हत्या				१
बेसहारा भएका				
बेचबिखनमा परेका				
यौन शोषणमा परेका	१	२		८
दुर्ब्यवहारमा परेका				
जम्मा				९

इलाका प्रहरी कार्यालय, कावासोतीको च.नं. ७४/०७४ को पत्रानुसार

परिच्छेद ८: विविध

अनुसुची -१

१. बालमैत्री स्थानीय शासन नगर समिति विवरण देवचुली नगरपालिका २०७४ असार सम्म

क्र.स.	नाम	पद	प्रतिनिधित्वको निकाय
१	पूर्णकुमार श्रेष्ठ	अध्यक्ष	नगर प्रमुख
२	पार्वता तिवारी	उपाध्यक्ष	नगर उप प्रमुख
३	मान बहादुर खड्का	सदस्य सचिव	प्रमुख प्रशासकिय अधिकृत
४	विष्णु प्रसाद आचार्य	सदस्य	सामाजिक विकास समिति, संयोजक
५	मोति प्रसाद रिजाल	सदस्य / फोकल पर्सन	शिक्षा शाखा प्रमुख
६	शिव प्रसाद पराजुली	सदस्य	स्वास्थ्य शाखा संयोजक
७	सत्य नारायण भुसाल	सदस्य	वि.व्य.स. अध्यक्ष
८	दिलमाया राना मगर	सदस्य	म.स्वा.से देनपा १०
९	अर्मान मिया	सदस्य	नगर स्तरीय बाल सञ्जाल, अध्यक्ष
१०	सन्दीप्ती भट्ट	सदस्य	नगर स्तरीय बाल सञ्जाल, उपाध्यक्ष
११	तिलोत्तम पौडेल	सदस्य	जागृती बाल तथा यूवा सरोकार नेपाल अध्यक्ष
१२	खिमानन्द भुसाल	आमान्त्रीत सदस्य	बालअधिकार कर्मी
१३	नारायण प्रसाद पौडेल	आमन्त्रीत सदस्य	बाल अधिकार कर्मी

अनुसुची -२

२. देवचुली नगरपालिकाको नगर बाल संरक्षण तथा संवर्द्धन समिति विवरण

क्र.स.	नाम	पद	प्रतिनिधित्वको निकाय
१	श्री पार्वता तिवारी	संयोजक	नगर उप-प्रमुख
२	श्री मोती प्रसाद रिजाल	सदस्य सचिव	बालमैत्री सम्पर्क व्यक्ति
३	श्री विष्णु प्रसाद आचार्य	सदस्य	संयोजक सामाजिक विकास समिति, नगर कार्यपालिका सदस्य
४	टिकामाया सिंजाली	„	महिला सदस्य नगर कार्यपालिका सदस्य
५	कमला दमाई	„	नगर कार्यपालिका सदस्य
६	शिव प्रसाद पराजुली	„	स्वास्थ्य शाखा दे.न.पा.

७	ध्रुव आचार्य	„	सामाजिक विकास शाखा
८	दिलमाया राना मगर	„	म.स्वा.से. देवचुली १०
९	दिपक शर्मा	„	बाल तथा युवा सरोकार, नेपाल

अनुसुची-३

नगरस्तरीय बाल संजाल, देवचुलीको विवरण

क्र.स.	नामावली	पद	ठेगाना
१	अर्मान मियाँ	अध्यक्ष	देवचुली १२
२	संदिप्ती भट्ट	उपाध्यक्ष	देवचुली ११
३	रुपेश बाँनीया	उपाध्यक्ष	देवचुली १७
४	अमृत चापागाई	उपाध्यक्ष	देवचुली ११
५	दिनेश पंजियार	उपाध्यक्ष	देवचुली २
६	आस्मा अर्याल	उपाध्यक्ष	देवचुली ७
७	प्रदिप पाण्डेय	उपाध्यक्ष	देवचुली ४
८	सुशिल चापागाई	सचिव	देवचुली ५
९	शिशिर गैरे	सह सचिव	देवचुली १२
१०	स्वस्तिका क्षेत्री	कोषाध्यक्ष	देवचुली ८
११	सरला तिवारी	सदस्य	देवचुली ५
१२	अमृत भट्टराई	सदस्य	देवचुली १५
१३	सुदिप गौतम	सदस्य	देवचुली १
१४	दिनेश भट्टराई	सदस्य	देवचुली ९
१५	कुशल सापकोटा	सदस्य	देवचुली १०
१६	मनिष पौडेल	सदस्य	देवचुली ३
१७	संजिला धिताल	सदस्य	देवचुली १
१८	समिर थापा	सदस्य	देवचुली ६
१९	स्वागत गौतम	सदस्य	देवचुली १६
२०	सपना पौडेल	सदस्य	देवचुली १७
२१	कृष्ण प्रसाद सापकोटा	सदस्य	देवचुली ७
२२	विनिता पौडेल	सदस्य	देवचुली ३
२३	कृष्ण सुवेदी	सदस्य	देवचुली १७

२४	योगिता भूषाल	सदस्य	देवचुली १५
२५	विशाल परियार	सदस्य	देवचुली ९
२६	प्रवेश सिग्देल	सदस्य	देवचुली ५
२७	करुणा नेपाली	सदस्य	देवचुली ७
२८	सागर भण्डारी	सदस्य	देवचुली १३
२९	कन्चन थापा	सदस्य	देवचुली ५

अनुसुची - ४

महिला स्वास्थ्य स्वयंसेविकाहरूको नामावली

क्र.स.	महिला स्वास्थ्य स्वयंसेविकाको नाम	कार्यक्षेत्र/वाड
१	सुर्यकुमारी थनेत	देवचुली नगरपालिका - १
२	डिलकुमारी थनेत	देवचुली नगरपालिका - १
३	लेखीमाया न्यौपाने	देवचुली नगरपालिका - २
४	मधु पराजुली	देवचुली नगरपालिका - २
५	सिता खड्का	देवचुली नगरपालिका - ३
६	टिकामाया कुमाल	देवचुली नगरपालिका - ३
७	विजुला भट्ट	देवचुली नगरपालिका - ४
८	लक्ष्मी पौडेल	देवचुली नगरपालिका - ५
९	भिम कुमारी सापकोटा	देवचुली नगरपालिका - ५
१०	पूजा दिसुवा मगर	देवचुली नगरपालिका - ५
११	यानीसरा सुनारी	देवचुली नगरपालिका - ६
१२	उतीसरा सिजांली	देवचुली नगरपालिका - ६
१३	दुर्गा वाचे	देवचुली नगरपालिका - ६
१४	रुममाया गाहा	देवचुली नगरपालिका - ६
१५	शुकमाया तामाङ्ग	देवचुली नगरपालिका - ७
१६	शारदा दुङ्गना	देवचुली नगरपालिका - ७
१७	गिता पुलामी	देवचुली नगरपालिका - ८
१८	नौमाया वाचे	देवचुली नगरपालिका - ८
१९	चन्द्रकला सेन	देवचुली नगरपालिका - ९
२०	सिता शाही	देवचुली नगरपालिका - ९
२१	सुमित्रा सापकोटा	देवचुली नगरपालिका - १०

२२	जमुना अर्याल	देवचुली नगरपालिका -१०
२३	डिलमाया राना	देवचुली नगरपालिका -१०
२४	देवी आचार्य	देवचुली नगरपालिका -११
२५	देउरुपा सुस्लिङ्ग	देवचुली नगरपालिका -११
२६	शारदा पौडेल	देवचुली नगरपालिका -१२
२७	दमकला अधिकारी	देवचुली नगरपालिका -१२
२८	शारदा अधिकारी	देवचुली नगरपालिका -१३
२९	गिता अधिकारी	देवचुली नगरपालिका -१४
३०	शान्ती पौडेल	देवचुली नगरपालिका -१४
३१	भिमा रानाभाट	देवचुली नगरपालिका -१५
३२	माया रानाभाट	देवचुली नगरपालिका -१५
३३	दिलमाया मरासिनी	देवचुली नगरपालिका -१६
३४	दिलकुमारी अधिकारी	देवचुली नगरपालिका -१६
३५	देविमाया सोमाई	देवचुली नगरपालिका -१६
३६	निरमाया बोटे	देवचुली नगरपालिका -१७
३७	हिरा सेन	देवचुली नगरपालिका -१७
३८	पवित्रा अधिकारी	देवचुली नगरपालिका -१७
३९	विक्रम कुमारी थनेत	देवचुली नगरपालिका -१७
४०	सरला वाग्ले	देवचुली नगरपालिका -१७
४१	रेनुका सुवेदी	देवचुली नगरपालिका -१७

अनुसुची-५

स्थानीय तह निर्वाचन-२०७४ का नवनिर्वाचित जनप्रतिनिधिहरूको

क्र.स.	नाम थर	ठेगाना	पद	सम्पर्क नं.
१	पूर्णकुमार श्रेष्ठ	वडा नं. १०	नगरप्रमुख/मेयर	९८४७२७१५३८
२	पार्वता तिवारी	वडा नं. ७	नगर उपप्रमुख/उपमेयर	९८५७०४०७४२
क्र.स.	नाम थर	ठेगाना	पद	सम्पर्क नं.
१	लक्ष्मण राज भण्डारी	वडा नं. १	वडा अध्यक्ष	९८५७०२९७००
२	माधव के.सी	वडा नं. २	वडा अध्यक्ष	९८४७०९६२४७
३	गोपाल राज शर्मा लम्साल	वडा नं. ३	वडा अध्यक्ष	९८४९४४८८४२
४	गिर बहादुर थापा क्षेत्री	वडा नं. ४	वडा अध्यक्ष	९८०६८००४१६

5	शिवलाल सापकोटा	वडा नं. ५	वडा अध्यक्ष	9857041131
6	मिन बहादुर सोती मगर	वडा नं. ६	वडा अध्यक्ष	9807443762
7	भुपराज पाठक	वडा नं ७	वडा अध्यक्ष	9847073430
8	चन्द्र बहादुर सिँजाली	वडा नं. ८	वडा अध्यक्ष	9808414362
9	मेख बहादुर थापा सारु मगर	वडा नं. ९	वडा अध्यक्ष	9845065756
10	केशर आले	वडा नं. १०	वडा अध्यक्ष	9841533670
11	रमेश बहादुर ठाडा	वडा नं. ११	वडा अध्यक्ष	9867211705
12	दिनानाथ भुसाल	वडा नं. १२	वडा अध्यक्ष	9857040777
13	डिल बहादुर खत्री	वडा नं. १३	वडा अध्यक्ष	9847415929
14	हेमराज दवाडी	वडा नं. १४	वडा अध्यक्ष	9844778578
15	हरिभक्त भट्टराई	वडा नं. १५	वडा अध्यक्ष	9857040117
16	केशर बहादुर क्षेत्री	वडा नं. १६	वडा अध्यक्ष	9857041929
17	विष्णुप्रसाद आचार्य	वडा नं १७	वडा अध्यक्ष	9857040570

कार्यपालिकाका सदस्यहरूको नामावली

क्र.स.	नाम थर	ठेगाना	पद	सम्पर्क नं.
१.	भोज बहादुर माभी	देवचुली १	कार्यपालिका सदस्य	९८५७०१२७७६
२.	खेमलाल नेपाली	देवचुली ९	कार्यपालिका सदस्य	९८६७०३१७४५
३.	कमला दमाई	देवचुली १६	कार्यपालिका सदस्य	९८२१९७६९३८
४.	टिकामाया सिँजाली	देवचुली ५	कार्यपालिका सदस्य	9817518967
५.	शकुन्तला गुरुङ्ग	देवचुली ११	कार्यपालिका सदस्य	9814476907
६.	सुवोचन्द्र सुवेदी	देवचुली १३	कार्यपालिका सदस्य	9868244350
७.	माया सुवेदी	देवचुली १५	कार्यपालिका सदस्य	९८४७४८४४१३
८.	नवकुमारी शर्मा	देवचुली १७	कार्यपालिका सदस्य	९८४७४३३५९८

नगरसभाका महिला सदस्यहरूको नामावली

क्र.स.	नाम थर	ठेगाना	पद	सम्पर्क नं.
१.	इन्दिरा घर्ती	वडा नं. १	महिला सदस्य	9845026293
२	दुर्गा पौडेल	वडा नं २	महिला सदस्य	9867031560

३.	बिष्णु तिवारी लम्साल	वडा नं. ३	महिला सदस्य	9847377364
४.	चित्रा कुमारी मल्ल	वडा नं. ४	महिला सदस्य	9811497365
५.	टिकामाया सिंजाली	वडा नं. ५	महिला सदस्य	9817518967
६.	देवकुमारी गाहा	वडा नं. ६	महिला सदस्य	9821530251
७.	चुरीकला शर्मा	वडा नं. ७	महिला सदस्य	98470163510
८.	चन्द्रमाया बाचे मगर	वडा नं. ८	महिला सदस्य	9807572083
९.	रिल कुमारी तामाङ्ग	वडा नं. ९	महिला सदस्य	9806958471
१०.	खिमा सारु	वडा नं. १०	महिला सदस्य	9847075081
११.	सकुन्तला गुरुङ्ग	वडा नं. ११	महिला सदस्य	9814476907
१२.	सिता भुसाल	वडा नं. १२	महिला सदस्य	9847096246
१३.	सुलोचन्द्र सुवेदी	वडा नं. १३	महिला सदस्य	9868244350
१४.	चन्द्रकला भुसाल	वडा नं. १४	महिला सदस्य	9847144044
१५.	माया सुवेदी	वडा नं. १५	महिला सदस्य	9847484416
१६.	जानकी देवी गुरौ लामिछाने	वडा नं. १६	महिला सदस्य	9847239827
१७.	नव कुमारी शर्मा	वडा नं. १७	महिला सदस्य	9847433598

नगरसभाका दलित/अल्पसंख्यक सदस्यहरूको नामावली

क्र.स.	नाम थर	ठेगाना	पद	सम्पर्क नं.
१.	उर्मीला बि.क.	वडा नं. १	दलित महिला सदस्य	9807466302
२.	रनिका कामी	वडा नं. २	दलित महिला सदस्य	9811592127
३.	सरस्वती विश्वकर्मा	वडा नं. ३	दलित महिला सदस्य	9807509431
४.	सुकमाया सार्की	वडा नं. ४	दलित महिला सदस्य	9811964270
५.	पुतली बि.क.	वडा नं. ५	दलित महिला सदस्य	9821514525
६.	मनकुमारी सुनार	वडा नं. ६	दलित महिला सदस्य	9821950488
७.	फुलमाया कामी	वडा नं. ७	दलित महिला सदस्य	9807163293
८.	बिभा कामी	वडा नं. ८	दलित महिला सदस्य	9807430911
९.	सिता नेपाली	वडा नं. ९	दलित महिला सदस्य	9821451326
१०.	सुमित्रा बि.क.	वडा नं. १०	दलित महिला सदस्य	9807599368

११.	शुकमाया विश्वकर्मा	वडा नं ११	दलित महिला सदस्य	9817488707
१२.	भकमाया विश्वकर्मा	वडा नं. १२	दलित महिला सदस्य	9821557497
१३.	लाली माया सुनार	वडा नं १३	दलित महिला सदस्य	9821557497
१४.	ज्ञानु सुनार	वडा नं १४	दलित महिला सदस्य	9821978879
१५.	गिता परियार	वडा नं. १५	दलित महिला सदस्य	9811501155
१६.	मिनु विश्वकर्मा	वडा नं. १६	दलित महिला सदस्य	9806902183
१७.	चिजा कुमारी बि.क.	वडा नं १७	दलित महिला सदस्य	9806648635

नगरसभाका सदस्यहरूको नामावली

क्र.स.	नाम थर	ठेगाना	पद	सम्पर्क नं.
१	बाबुराम माभी मथुरा थनेत	वडा नं. १	सदस्य	9847073776 9803257448
२	जित बहादुर महत्तो टेक बहादुर माभी	वडा नं २	सदस्य	9845146212 9808802394
३.	थम नारायण ढकाल छबिलाल सिग्देल	वडा नं. ३	सदस्य	9847096473 9847483736
४.	टंकनाथ भुसाल टेक बहादुर दर्लामी	वडा नं. ४	सदस्य	9816413995 9817485995
५.	ओम बहादुर आले पदम बहादुर गाहा मगर	वडा नं. ५	सदस्य	9800789303 9813407466
६.	आईत राम डिस्वा मगर गुम बहादुर थापा मगर	वडा नं. ६	सदस्य	9817599503 9805487243
७.	कृष्ण प्रसाद पाण्डे बिष्णु प्र अधिकारी	वडा नं. ७	सदस्य	9847094537 9844749133
८.	गंगा बहादुर अस्लामी विर ब. राना	वडा नं ८	सदस्य	9817546967
९.	टेक ब. गाहा राम प्रसाद पन्त	वडा नं. ९	सदस्य	9857031575 9807506843

१०.	कृष्ण आचार्य डिल्लिराम तिवारी	वडा नं. १०	सदस्य	9805494744 9847271703
११.	नवराज भुसाल हुमकान्त सुबेदी	वडा नं. ११	सदस्य	9857040884 9857040707
१२.	डोलराज थापा भिमलाल तिवारी	वडा नं. १२	सदस्य	9857040674 9857041758
१३.	ओम नारायण महत्तो जग ब. बोटे	वडा नं. १३	सदस्य	9807413973 9841622045
१४.	ओम बहादुर थापा मनोज कुमार श्रेष्ठ	वडा नं. १४	सदस्य	9816438907 9847074009
१५.	सुरेश कुमार रानाभाट, प्रे मप्रसाद खनाल	वडा नं. १५	सदस्य	9857040829 9800755253
१६.	केशवराज गौतम राम बहादुर सोमै मगर	वडा नं. १६	सदस्य	9846784971 9817424671
१७.	खडग बहादुर थनेत विष्णु बहादुर आले	वडा नं. १७	सदस्य	9847484747 9847560144

देवचुली नगरपालिका साविक गा.वि.स. र वडा विवरण

हालको वडा	साविकको वडाहरू	मुख्य टोल बस्ती
वडा नं.१	दिव्यपुरी १, २ ३	केउरेनी, गर्दुवा, भटक, राममन्दिर टोल, वडा कार्यालय
वडा नं.२	दिव्यपुरी ७	पुनर्वास, दुम्कौली, शाश्वतधाम, नारायणी चोक
वडा नं.३	दिव्यपुरी ४ र ५	केउरेनी, आम्बास चोक, गणेश टोल
वडा नं.४	दिव्यपुरी ६	भाँक्रे, शान्ति डाँडा, भुत्याहा, भञ्ज्याँ
वडा नं.५	दिव्यपुरी ८ र ९	कदमपुर, बन्दिपुर, मृतुड
वडा नं.६	देवचुली २,३,४ र ५	किर्तीपुर, कुम्सोत, मुण्डे, मृतुड
वडा नं.७	देवचुली ६ र ८	रामवास, सितावास, भीमसेन टोल,
वडा नं.८	देवचुली ७ र ९	मुठावास, आपँटारी, नौ बहत्तर, वडा कार्यालय
वडा नं.९	देवचुली १	विशालटार
वडा नं.१०	प्रगतिनगर ४ र ६	भगवतीटोल, पृथ्वीनगर, गणेशटोल, सिसौघारी, सालघारी , प्रगतिमार्ग

वडा नं.११	प्रगतिनगर ८ र ९	धारापानी, पृथ्वीनगर,सातघरे,कुनाघाट पश्चिम
वडा नं.१२	प्रगतिनगर ७	लक्ष्मीपुर, मुक्तिक्षेत्र,दिव्यनगर, प्रगतिटोल,गैडी, जनवस्ती , कुनाघाट पूर्व
वडा नं.१३	प्रगतिनगर १	दलदले , भाग्यपुरी, बोटेटोल
वडा नं.१४	प्रगतिनगर २ र ५	छत्तिसघरे, तीसघरे, जन ज्योति मार्गटोल,न.पा. टोल, प्रगतिटोल, साहारा टोल
वडा नं.१५	प्रगतिनगर ३	प्रगतिनगर चोक, जागृतिटोल, सालघारी
वडा नं.१६	रजहर १,७ र ९	रजहर बजार, नयाँ बजार, धुसेरी, टाँगीकोट, सालघारी, प्राकृतिक चिकित्सा, बाह्रकोल, बेलस्वाँरा
वडा नं.१७	रजहर २,३,४,५,६ र ८	फारम, पिप्रहर, छिपेनी, भराही, कुलेनी, चौतारा, बरटाँडी, बसन्तरपुर, गौरीपुर कुजौली

देवचुली नगरपालिकाको बालमैत्री शासन पत्रपत्रिकामा

आइतबार १३ साउन २०७५

हलकार

बालमैत्री अभियान तिव्र बन्दै,

अभिमुखीकरण कार्यक्रम सम्पन्न

प्रगतिनगर

नेपालको पहिलो बालमैत्री स्थानीय निकाय घोषणा भएको साविक प्रगतिनगरको विरासतलाई कायम गर्दै देवचुली नगरपालिकालाई समेत बालमैत्रीनगरको निर्माणको लागि जनप्रतिनिधिहरू लागेका छन्। शुक्रबारबाट देवचुली नगरपालिकाका नगर कार्यपालिकाको सदस्यहरूलाई सञ्चालन गरिएको बालमैत्री स्थानीयशासन अभिमुखीकरण कार्यक्रममा बोर्डेर र बालमैत्री युवकका बारेमा नगरपालिकाबाट के के गर्न सकिन्छ र आजका दिन सम्म के के गरीएको छ भनेर सहाभागी कार्यपालिकाका सदस्यहरूले

प्रतिवेदन र योजना समेत अभ्यास गरेका थिए। सोहि कार्यक्रममा बालमैत्री स्थानीय शासन किन आवश्यक छ र बालबालिकाहरूमा किन लगानी गर्नुपर्छ भन्ने विषयमा समेत जर्वा गरीएको थियो। शुक्रबार र शनिबार ३ दिनसम्म सञ्चालन भएको साविकको प्रतिनगर कार्यपालिका बीच सम्पन्न कार्यक्रमको समापन समारोहमा नगर प्रमुख पूर्णकुमार श्रेष्ठको सभाध्यक्षता रहेको थियो। सो ३ दिन अभिमुखीकरणमा बालमैत्री स्थानीय शासनको अवधारणा, नगरपालिकाले हासिल गरेको

सुचकहरूको वर्तमान अवस्था, लगानी योजना, बालमैत्री घोषणा पत्रमातको विगोषणा रणनीतिक योजनाहरूको बारेमा सामुहिक रुपमा छलफल भएको र सोही अवसर नै कार्यक्रम प्रारम्भ गरिने सुरा प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत मानबहादुर खड्काले। ते वताउनुभयो। साथै उहाँले यस अभिमुखीकरण तालिम लिए पइदात यसका प्रभावकारी कार्यन्वयनका लागि सघाउन कार्यपालिकाका सदस्यहरूलाई आग्रह गर्नुभएको छ। र बालमैत्री नगरपालिका मध्ये मात्र २९ गाउँपालिका घोषणा गर्ने गरी अगाडी बढेको सुरा समेत खड्काले बताउनु भयो।

बालमैत्री घोषणा र दिगोपनाका लागि विद्यालयमा लगानी आवश्यक छ

देवचुली नगरपालिकाका नगर कार्यपालिकाका अध्यक्ष पूर्णकुमार श्रेष्ठले देवचुली नगरपालिकाको बालमैत्री घोषणा र दिगोपनाका लागि विद्यालयमा लगानी आवश्यक छ भन्ने बताए।

देवचुली नगरपालिकाका नगर कार्यपालिकाका अध्यक्ष पूर्णकुमार श्रेष्ठले देवचुली नगरपालिकाको बालमैत्री घोषणा र दिगोपनाका लागि विद्यालयमा लगानी आवश्यक छ भन्ने बताए।

स्कूलस्कूलमा तीज प्रतियोगिता

हरितालिका तीजको विवरण गरेका थिए। अबसरमा विभिन्न विद्यालयहरूले बालबालिकाको श्रमता विकास गर्न अन्तरसदनात्मक तीज गीत प्रतियोगिता सञ्चालन गरेका छन्। सोही अवसरमा देवचुली

नगरपालिका-७ मा अवस्थित देवचुली निम्न माध्यमिक विद्यालयमा अन्तरसदनात्मक तीज गीत प्रतियोगिता कार्यक्रम सम्पन्न भएको छ। कार्यक्रममा विद्यालयका सबै विद्यार्थी, अभिभावक, शिक्षक-शिक्षिकाहरूको उपस्थितिमा सहभागिता रहेको थियो। त्यस्तै धौलादी-७ स्थितदेवमा रहेको शिवा शोधनी मा बि.मा

कार्ययोजना बारे जानकारी

कावासोती, ६ असार। बालमैत्री नगरपालिका घोषणाको तयारीमा जुटेको देवचुली नगरपालिकाले आयोजनामा लैङ्गिक हिंसा निगरानी समूहका सदस्यहरूलाई कार्ययोजनाको बारेमा जानकारी गराएको छ। देवचुली नगरपालिकालाई आगामी भदौ नौ गतेभित्र बालमैत्री नगर घोषणा गर्ने योजना अन्तर्गत यहाँका ४० जना अगुवा महिलाहरूलाई उक्त जानकारी गराइएको जागृति बाल तथा युवा सरोकार नेपालका महासचिव दीपक शर्माले बताए। उनीहरूलाई बालमैत्री स्थानीय शासनको अवधारणाको विकास, बालबालिकामा किन लगानी गर्नुपर्छ र यसको महत्व कस्तो रहेको छ? देवचुली नगरपालिकाले बालमैत्री स्थानीय शासन राष्ट्रिय रणनीति र कार्यन्वयन कार्यविधिमा उल्लेख भएको ३९ सुचकहरूका हालसम्म हासिल

वडा स्तरीय विद्यालय किशोरी फुटबल प्रतियोगिता देवचुलीमा हुने।

१४ वटावने पूर्व सम्पन्ना बालीका शसक्तिगणलाई माघेसन्कर महौं पछि आगम १९ गतेबाट लेखको आयोजना पछिको सोमवार पञ्चरात्र सम्मेलन को आयोजना गरी वडा बात सञ्जाल देवचुली १७ का अध्यक्ष रत्ना पौड्याले जानकारी दिनुभयो।

खेलमा १६ वने मुनीका बालबालिकालाई मात्र सहभागी गराईने प्रतियोगिता नकाउट नियममा खेलाडिहरूमा देवचुली खेलाडी सँगै १५ जना सदस्यहरूले तयारकाइ कुटुलाका ध्यान दिईने नगरपालिका सञ्जालका उपप्रमुख रेश्म बानीपाले जानकारी दिनुभयो।

यसै कार्यक्रममा बोले वडा नम्बर १७का वडा अध्यक्ष विष्णुकाजी आलेले देवचुली नगरपालिकालाई बाल मैत्री घोषणाका अनुकूल परि लगी परेको र असाविकी पुर्वत प्रतियोगितालाई सधै सञ्चालन गर्ने प्रतिवद्धता व्यक्त गर्नुभयो।

जब किशोरीहरू शासक हुन्छन् तब यस्ता आशालागदा कार्यक्रमहरू समुदायस्तरमा स्थानीय तहहरूसँग समन्वय गरी सञ्चालन गर्न थान्दछन्। साथै मिलेर किशोरी शसक्तिकरण गरौं, सभ्य र समृद्ध स्थानीय तहको निर्माणमा सहभागी बनौं।

बालमैत्री नगर अभियान तिव्र

प्रगतिनगर- देवचुली नगरपालिकालाई बालमैत्री नगरपालिका घोषणाका लागि विभिन्न कार्यक्रमहरू सुरु गरिएको छ। नगरलाई आउँदै भदौ नौ गते बालमैत्री नाराघोषणाको मिति तोकिए पछि त्यसको सूची पूरा गर्ने बालबालिका युवा र सरोकारवालाहरू लागेका हुन्। बालमैत्री घोषणा अभियान अन्तर्गत देवचुली नगरपालिका क्षेत्रमा रहेका बाल क्लबका पदाधिकारीहरूलाई प्रशिक्षित गरिएको छ। उनीहरूलाई बाल अधिकारको ऐतिहासिक पृष्ठभूमि र यसको महत्व, बालमैत्री स्थानीय शासनको अवधारणा, महत्व

बालबालिका माथि गरिने लगानीको प्रभावका बारेमा जानकारी गराइएको छ। त्यस्तै बालमैत्री स्थानीय शासनका सुचकहरू र देवचुली नगरपालिकाको यसको अवस्था र बालबालिकाहरूको भूमिका, बालकलबको व्यवस्थापन, बालकलबको बैठक सञ्चालन कसरी गर्ने, कार्ययोजना कसरी निर्माण गर्ने बारेमा जानकारी गराइएको जागृति बाल तथा युवा सरोकार नेपाल (जेसीवाइसी)का महासचिव दीपक शर्माले जानकारी दिनुभयो। नेपालको पहिलो बालमैत्री नगरपालिकाको रूपमा नवलपरासीका सुनवल घोषणा भएको छ। बालमैत्री नगर हुनका लागि ३९ वटा पक्ष, बालमैत्री स्थानीय शासनको अवधारणा, महत्व

व्यावसायिक कृषि, पर्यटन र पूर्वाधार ! बालमैत्री देवचुली बस्न योग्य शहर !!

बाल अधिकारको संरक्षण गरौं । बालमैत्री अभियानमा सहभागी बनौं ।

आजका बालबालिकाले नै भोलि समाजको नेतृत्व गर्ने, समृद्ध समाज निर्माणमा सहयोग गर्ने भएको हुँदा बालबालिकाको अधिकार सुनिश्चित गर्दै उनीहरूलाई आवश्यक सेवा र गुणस्तरमा सुधार गरी वर्तमानका साभेदारको रूपमा स्थापित गर्दै भविष्यमा सक्षम नागरिक बनाउनका लागि देवचुली नगर पालिकाले यस नगरलाई निकट भविष्यमै बालमैत्री घोषणा गर्ने तयारी गरिरहेको छ ।

बालमैत्री नगर निर्माण कार्य केवल नगरपालिका कार्यालयको पहलबाट मात्र सम्भव नहुने हुँदा यस नगर अन्तर्गतका सम्पूर्ण घरपरिवार, जनप्रतिनिधिहरू, राजनीतिक दल, विद्यालय, शिक्षक शिक्षिका बालबालिका, बालक्लब, स्वास्थ्य संस्था लगायत सम्पूर्ण सरोकारवालाहरूको संयुक्त प्रयासबाट मात्र सम्भव हुन्छ ।

यस नगरलाई बालमैत्री घोषणा गर्न र घोषणालाई दिगो बनाउन विशेष गरी निम्न

कुरामा ध्यान पुऱ्याई दिनु हुन सम्बन्धित सवैमा अनुरोध छ ।

१. गर्भवती आमाले नियमित स्वास्थ्य जाँच गराऔं र अस्पतालमै गई सुत्केरी गराऔं ।
२. आमाको गर्भमा रहे देखि जन्मेको २ वर्ष सम्मको अवधिमा बालबालिकाको मस्तिष्क ८० प्रतिशत विकास हुने हुँदा उक्त समयमा आमा र बच्चाको स्वास्थ्यमा विशेष ध्यान दिऔं ।
३. बालबालिका जन्मिएको ३५ दिन भित्र अनिवार्य जन्मदर्ता गराऔं ।
४. बच्चा जन्मेको ६ महिनासम्म आमाको दुध मात्रै खुवाऔं ।
५. तीन वर्ष उमेर पूरा भएपछि छोराछोरीलाई अनिवार्य बाल विकास केन्द्र/विद्यालय पठाऔं ।
६. बालबालिकालाई पूर्ण खोप लगाऔं ।
७. खाना खानु अघि, शौचालयको प्रयोग पछि र बच्चाको दिसा धोएपछि अनिवार्य साबुन पानीले हात धुने बानी बसालौं, रोगबाट बचौं ।
८. विद्यालय र घरपरिवारमा बालबालिकालाई बालमैत्री व्यवहार गरौं ।
९. घरपरिवारमा भ्रगडा र बालबालिकालाई कुटपिट नगरौं ।
१०. परिवार र विद्यालयमा बालबालिका सम्बन्धी निर्णय गर्दा उनीहरूलाई समेत सहभागी गराऔं ।
११. बालबालिकालाई सुर्ती, चुरोट, रक्सी एवं अन्य कुलत र दुर्व्यसनबाट टाढा राखौं ।
१२. बालबालिका समस्या होइनन्, उनीहरू वर्तमान र भविष्यमा समस्या समाधानका स्रोत हुन् भन्ने बुझौं ।
१३. बालबालिकालाई सम्मान गरौं ।
१४. बालविवाह नगरौं, नगराऔं, बालश्रम नगराऔं ।
१५. घरबाट नै किशोरी तथा महिलाहरूमा हुने हिंसा न्यूनिकरणको लागि प्रतिबद्धता जाहेर गरौं ।
१६. पोषणयुक्त खानेकुरा खाऔं, स्वस्थ र निरोगी बनौं ।

देवचुली नगरपालिका
प्रगतिनगर, नवलपरासी (बर्दघाट सुस्ता पूर्व)